

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

”Saanko luvan?” - Vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukena

---

Kejonen-Dirksen, Aliisa

2012 Laurea-Tikkurila

”SAANKO LUVAN?”
Vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaiku-
tuksen tukena

Aliisa Kejonen-Dirksen

”Saanko luvan?” Vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukena

Vuosi 2012 Sivumäärä 70 (+ 6)

Opinnäytetyöni ”Saanko luvan?” - Vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukena” on laadullinen tutkimus. Opinnäytetyö toteutettiin länsivantaalaisen avoimen päiväkodin vauva-vanhempi -kerhossa. Idea opinnäytetyöstä lähti työelämän tarpeesta kehittää avoimessa päiväkodissa toimivan vauva-vanhempi -kerhon toimintaa vauvan ja vanhemman varhaista vuorovaikutusta tukevammaksi. Varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen menetelmäksi valitsin psykologi Kirsti Määttäsen kehittämän vuorovaikutustanssin.

Opinnäytetyössäni on neljä tutkimuskysymystä, jotka liittyvät vuorovaikutustanssin aikana äidin ja vauvan välillä syntyneeseen vuorovaikutukseen, vauvan roolin muuttumiseen tanssittavasta tanssin viejäksi sekä tanssiympäristön ja tanssin ohjauksen toimivuuteen. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu varhaisen vuorovaikutuksen, vuorovaikutustanssimenetelmän, äidin sensitiivisyyden sekä äidin ja vauvan vuorovaikutuskeinojen teorioista ja tutkimuksista. Tutkimusmenetelminä oli havainnointi, videointi ja ryhmähaastattelu. Varhaisen vuorovaikutuksen havainnoimisen välineenä käytin videokuvasta.

Keväällä 2012 ohjasin ja suunnittelin vauva-vanhempi-kerhossa kuusi vuorovaikutustanssituokioita kymmenelle äiti-vauva-parille. Jokainen tanssi videoitiin ja kuvauksesta vastasivat avoimen päiväkodin työntekijät. Jokainen äiti sai oman vauvansa tanssista DVD -tallenteen, jonka olin editoinut vuorovaikutustanssivideoista. Lisäksi pyysin äideiltä sähköpostitse kirjallista palautetta oman vauvan tanssin katsomisen herättämistä ajatuksista. Opinnäytetyöhön osallistuneilta äideiltä pyydettiin kirjallinen suostumus materiaalin käyttämisestä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyöni aineisto koostuu vauva-vanhempi-kerhossa videokuvatuista vuorovaikutustansseista, toimintaan osallistuneiden äitien ryhmähaastattelusta, äideiltä saaduista vuorovaikutustanssi-DVD-tallenteiden kirjallisista palautteista sekä avoimen päiväkodin työntekijän haastattelusta. Tutkimuskysymyksiini vastaan videoituista vuorovaikutustansseista litteroimieni videonäytteiden analyysin, tansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelun ja vuorovaikutustanssi-DVD-tallenteista saadun kirjallisen palautteen sekä avoimen päiväkodin työntekijän haastattelun avulla.

Vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä vuorovaikutustanssien aikana näkyi videoituista tansseista äidin ja vauvan välisenä hymynä, katseena, ja kosketuksena sekä äidin tavassa jutella vauvalle. Vuorovaikutustanssin aikana sekä äiti että vauva tekivät vuorovaikutusaloitteita. Vauva-vanhempi-kerhossa käydyssä ryhmähaastattelussa äidit kertoivat huomanneensa vuorovaikutusta vauvan kanssa syntyneen tanssin aikana. Vauvan roolin muuttuminen tanssittavasta tanssin viejäksi tuli videomateriaalissa esille äitien tanssin aikana tekemissä kommentteissa sekä ryhmähaastattelussa. Vauva-vanhempi-kerhossa videokuvatuista vuorovaikutustansseista on nähtävissä tanssiympäristön vaikutus vauvan ja äidin tanssiin muun muassa vauvan huomion kääntymisessä äidistä muihin äiti-vauva-pareihin, videokameraan sekä tanssin ohjaajan suuntaan.

Opinnäytetyöni tavoitteen, vauva-vanhempi-kerhon toiminnan vuorovaikutuksellisuuden lisäämisen, voin vuorovaikutustanssivideoista tekemieni havaintojen, tansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelun sekä opinnäytetyöstäni ohjanneen avoimen päiväkodin työntekijän haastattelun perusteella sanoa tulleen saavutetuksi.

Asiasanat: vuorovaikutustanssi, varhainen vuorovaikutus, äidin sensitiivisyys

Johdanto	7
1 Tutkimusympäristö	9
2 Tutkimuskysymykset	10
3 Varhainen vuorovaikutus	10
3.1 Varhaisen vuorovaikutuksen tutkimus	12
3.2 Äidin ja vauvan välinen varhainen vuorovaikutus	13
4 Vauvan vuorovaikutuskeinojen kehitys	14
4.1 Katse	15
4.2 Hymy	16
4.3 Pään asennot	16
5 Äidin varhaiseen vuorovaikutukseen tuomat elementit	18
5.1 Äidin vuorovaikutuskeinot	18
5.2 Äidin sensitiivisyys	19
6 Vuorovaikutustanssi	21
6.1 Tanssiin kutsu	22
6.2 Vuorovaikutustanssi psyykkisen kuntouttamisen menetelmänä	23
6.3 Vuorovaikutustanssi työmenetelmänä vauvaperhetyössä	24
6.4 Vuorovaikutustanssimenetelmän vaikuttavuus sekä tuloksellisuus	25
7 Äiti-vauva-vuorovaikutustanssien suunnittelu - toteutus	27
8 Laadullinen tutkimus	32
9 Tutkimusmenetelmät	33
9.1 Videointi	33
9.2 Videoinnin haasteet ja edut	35
9.3 Havainnointi	37
9.4 Ryhmähaastattelu	38
9.5 Tutkimusmateriaali ja analyysi	40
10 Äidin ja vauvan vuorovaikutus vuorovaikutustanssin aikana	42
10.1 Vauva tanssin viejänä	47
10.2 Ympäristön vaikutus äidin ja vauvan vuorovaikutustanssiin	48
11 Äitien kokemuksia vuorovaikutustanssituokioihin osallistumisesta	50
11.1 Vuorovaikutustanssituokiot kokemuksena	51
11.2 Vuorovaikutustanssi-videon herättämät ajatukset	52
11.3 Äidin ja vauvan vuorovaikutus tanssin aikana	53
12 Äitien kirjallinen palaute vuorovaikutustanssivideoista	54
13 Työntekijän kokemukset vuorovaikutustanssimenetelmästä ja tanssituokioista	56
14 Pohdinta	57
14.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	57

14.2 Tulosten arviointi ja yhteenveto	59
14.3 Ammatillinen kasvu	62
Lähteet	66
Liitteet.....	71
Liite 5.	76

Johdanto

Opinnäytetyöni ”Saanko luvan?” - Vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukena” idea syntyi syksyllä 2011 suorittaessani sosiaalialan opintojeni kolmatta työharjoittelua länsivantaalaisessa avoimessa päiväkodissa. Työharjoittelun aikana kehitimme yhdessä avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa avoimessa päiväkodissa toimivaa vauva-vanhempi -kerhoa. Tämä kehitystyö oli osa työharjoitteluun kuuluvaa kehittämis- ja analyysitehtävää. Tavoitteena oli kehittää vauva-vanhempi -kerhon toimintaa niin, että se tukisi vanhemman ja vauvan välistä varhaista vuorovaikutusta. Vauva-vanhempi -kerhon kehittämisprosessin aikana kypsyi ajatus opinnäytetyöstä tavoitteen saavuttamiseksi. Tammikuussa 2012 allekirjoitin sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä avoimen yhteistyöpäiväkodin johtajan kanssa. Tutkimusluvan saatuaani aloitin opinnäytetyötyöskentelyn vauva-vanhempi -kerhossa helmikuun 2012 alussa.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tukea vauva-vanhempi -kerhoon osallistuvien äitien ja vauvojen välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äitejä heidän uudessa vanhemmuudessaan. Varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen menetelmäksi valitsin yhdessä avoimen yhteistyöpäiväkodin työntekijöiden kanssa psykologi Kirsti Määttäsen kehittämän vuorovaikutustanssin. Vuorovaikutustanssin tarkoituksena on luoda vuorovaikutusta äidin ja vauvan välille yksinkertaisia liikkeitä toistamalla. Määttäsen mukaan vuorovaikutustanssilikkeiden avulla vanhemmat oppivat puhumaan vauvaa. (2003: 59.) Vuorovaikutustanssia toistamalla vauva alkaa nopeasti seurata liikkeitä ja pian viedä tanssia. Vuorovaikutus syntyy, kun äiti lähtee seuraamaan vauvaa omissa liikkeissään ja on vauvan vietävänä. (Jouhki & Markkanen 2007:33.)

Opinnäytetyössäni tutkin, millaista varhaista vuorovaikutusta vauva-vanhempi -kerhoon osallistuvien äitien ja vauvojen välille vuorovaikutustanssimenetelmän avulla syntyi. Äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tutkimushavainnoinnin välineeksi valitsin videokuvauksen. Yhteensä vuorovaikutustansseja pidettiin kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhossa kuusi. Jokainen vuorovaikutustanssi videoitiin. Opinnäytetyöntekijänä vastasin vuorovaikutustanssien ohjauksesta ja avoimen päiväkodin työntekijät vastasivat tanssien videokuvaamisesta.

Vauva-vanhempi -kerhossa videokuvatuista vuorovaikutustansseista editoin jokaiselle toimintaan osallistuneelle äidille muistoksi DVD- tallenteen. Opinnäytetyöprosessin lopussa haastattelin tansseihin osallistuneita äitejä ryhmässä saadakseni tietoa siitä, millainen kokemus vuorovaikutustansseihin osallistuminen oli äideille ollut. Lisäksi pyysin äideiltä sähköpostitse kirjallista palautetta vuorovaikutustanssi-DVD -tallenteen katsomisen herättämistä ajatuksista.

Opinnäytetyössäni pohdin, mikä on varhaisen vuorovaikutuksen sekä vuorovaikutustanssin teoreettinen viitekehys. Millaisen prosessin vuorovaikutustanssi äidin ja vauvan välillä synnyttää. Millainen kokemus vuorovaikutustansseihin osallistuminen oli äideille? Millaisia ajatuksia videoidun vuorovaikutustanssin katsominen äideissä herätti? Kuinka hyvin valittu vuorovaikutustanssimenetelmä vastasi äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoitteeseen. Miten vuorovaikutustanssimenetelmän käyttöä voisi vauva-vanhempi-kerhossa tulevaisuudessa hyödyntää ja kehittää eteenpäin? Lopuksi pohdin, millainen vaikutus opinnäytetyöprosessilla on ollut omaan ammatilliseen kasvuuni. Millainen opinnäytetyö oli kokemuksena, missä onnistuin ja mitä tekisin toisin.

Ensimmäisessä kappaleessa kerron opinnäytetyön tutkimusympäristönä olleen avoimen päiväkodin sekä vauva-vanhempi-kerhon tavoitteista ja toiminnasta. Seuraavaksi esittelen opinnäytetyön neljä tutkimuskysymystä. Tämän jälkeen avaan varhaisen vuorovaikutuksen sekä vuorovaikutustanssin teoriaa ja tutkimuksia. Seuraavassa kappaleessa kuvaan vauva-vanhempi-kerhon vuorovaikutustanssien suunnittelua ja toteutusta. Viimeisissä kappaleissa käyn läpi opinnäytetyöni tutkimusmenetelmiä, aineistoa ja tuloksia sekä tutkimuksen eettisyyttä, luotettavuutta ja omaa ammatillista kasvuani.

1 Tutkimusympäristö

Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi opinnäytetyöni tutkimusympäristönä toimivan avoimen päiväkodin sekä vauva-vanhempi -kerhon toimintaa ja tavoitteita. Avoin varhaiskasvatus, leikkitoiminta, on kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja yksityisten palveluiden tuottajien järjestämää varhaiskasvatustalveta. Kuntien tarjoama avoin varhaiskasvatustoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa täynnä monimuotoisia palveluja, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikkitoimintaa, leikkipuistoja ja perhekerhoja. Avoimen varhaiskasvatuksen tilat voivat olla esimerkiksi päiväkodin tilojen yhteydessä. Kunnallisen avoimen päiväkodintoimintaa ohjaa päivähoiton lainsäädäntö. (Alila & Portell 2008: 12,14.)

Avoimen päiväkotitoiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Toiminta tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden luoda vertaiskontakteja muiden vanhempien kanssa ja saada tukea vanhemmuuteensa. Lapset osallistuvat toimintaan aina oman aikuisensa kanssa, jonka vastuulla lapsi on. Avoimen päiväkodin toimintaan osallistuminen on useimmiten maksutonta eikä vaadi etukäteisilmoittautumista. (Alila & Portell 2008: 71.)

Vauva-vanhempi -kerho on toiminut länsivantaalaisessa avoimessa päiväkodissa vuoden 2007 alusta lähtien. Kerho on perustettu yhdessä alueen neuvolan kanssa ja kokoontuu joka toinen viikko avoimen päiväkodin tiloihin. Kerhoaikea on kaksi tuntia, jonka aikana asiakkaat saavat tulla ja mennä tiloissa vapaasti. Vauva-vanhempi -kerho on tarkoitettu nimenomaan esikoisvauvoille, vastasyntyneistä ylöspäin, ja heidän vanhemmilleen. Toiminnalla halutaan tukea vanhempia heidän uudessa vanhemmuudessa. Kyseessä on avoin kerho, johon osallistuminen ei vaadi asiakkailta etukäteisilmoittautumista tai toimintaan sitoutumista.

Vauva-vanhempi -kerho on avoin kerho kaikille vauvan sukulaisille isistä isovanhempiin, silti enemmistö kerhon osallistujista on esikoisvauvojen äitejä. Koska opinnäytetyöprosessin aikana 90 prosenttia avoimen vauva-vanhempi kerhon osallistujista olin äitejä, käytän opinnäytetyöraportissani sanaa ”äiti” viitatessani vauvan vanhempaan. Keskityn opinnäytetyössäni nimenomaan äidin ja vauvan väliseen varhaiseen vuorovaikutukseen.

Aikaisempina vuosina vauva-vanhempi -kerhon toiminta on rakentunut kerhossa vierailevien asiantuntijaluonnoitsijoiden varaan. Asiantuntijoiden saamisen hankaloituessa sekä kerhon pääasiallisen tavoitteen, varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen ja vanhempien verkostoitumisen, ylläpitämiseksi kehitettiin kerhon toimintaa vanhemman ja vauvan sekä kerhon osallistujien välistä vuorovaikutusta tukevaksi.

2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössäni on neljä tutkimuskysymystä, jotka ovat muotoutuneet ja kehittyneet opinnäytetyöprosessin aikana. Tutkimuskysymykseni rakentuivat vauva-vanhempi-kerhossa videoiduista vuorovaikutustansseista tekemistäni havainnoista sekä varhaisen vuorovaikutuksen ja vuorovaikutustanssin teoriasta. Kahdessa ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä etsin vastauksia sekä varhaisen vuorovaikutuksen että vuorovaikutustanssin teorioissa esitettyihin väitteisiin vauvan ja äidin välisen vuorovaikutuksen rakentumisesta. Kahdessa viimeisessä tutkimuskysymyksessäni tarkastelen opinnäytetyöprosessin, tanssinohjauksen ja videoimisen, sekä tanssiympäristön vaikutuksia äidin ja vauvan tanssiin sekä vuorovaikutuksen syntymiseen.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on Millaista varhaista vuorovaikutusta äidin ja vauvan välillä syntyi vuorovaikutustanssin aikana? Vuorovaikutustanssin tarkoituksena on luoda vuorovaikutuskokemuksia sekä vauvalle että äidille. Määttäsen mukaan tanssin aikana vauvan ja äidin välillä syntyy toistettujen liikkeiden avulla yhteinen kieli. (Määttäsen 2005:7.) Opinnäytetyössäni etsin vastausta siihen, millaista tuo tanssin aikana äidin ja vauvan välille syntyvä varhainen vuorovaikutus on. Miten tanssin aikana syntyy vuorovaikutusta äidin ja vauvan välillä ja miten se ilmenee videoiduista vuorovaikutustansseista?

Vuorovaikutustanssien toistuessa vauva oppii vähitellen seuraamaan tanssiliikkeitä ja viemään äitiä tanssissa. Tästä nousee toinen tutkimuskysymykseni: Miten vauvan muutos tanssittavasta tanssin viejäksi on havaittavissa vuorovaikutustanssin aikana? Kolmannessa tutkimuskysymyksessäni pohdin, millainen ympäristö vauva-vanhempi-kerho oli äidin ja vauvan vuorovaikutustanssin kannalta? Miten ympäristön toimivuus ja toimimattomuus olivat havaittavissa videoiduista vuorovaikutustansseista.

Neljännessä ja viimeisessä tutkimuskysymyksessä pyrin vastaamaan kysymykseen, miten toimivaa äidin ja vauvan vuorovaikutustanssin ohjaus oli? Pohdin vuorovaikutustanssien ohjauksen onnistumisia ja kehittymistä. Muuttuiko tanssin ohjaus vuorovaikutustanssien aikana vai pysyikö samana. Millainen oli roolini vuorovaikutustanssien ohjaajana.

3 Varhainen vuorovaikutus

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni, ”Millaista varhaista vuorovaikutusta äidin ja vauvan välillä vuorovaikutustanssin aikana syntyi?”, herättää kysymyksen, mitä varhainen vuorovaikutus tarkoittaa? Millainen merkitys varhaisella vuorovaikutuksella on vauvan kehitykselle? Miten äidin ja vauvan välinen varhainen vuorovaikutus syntyy ja miten se eroaa aikuisten välisestä vuorovaiku-

tuksesta? Miten varhaista vuorovaikutusta on aikaisemmin tutkittu? Tässä kappaleessa pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin. Aloitan avaamalla lyhyesti vuorovaikutuksen ja varhaisen vuorovaikutuksen käsitteitä. Sen jälkeen kerron, miten varhaista vuorovaikutusta on empiirisesti tutkittu. Millaisia vuorovaikutuksen keinoja vauva ja äiti käyttävät sekä millainen merkitys äidin sensitiivisyydellä on varhaisessa vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutus voidaan jakaa kielelliseen ja ei-kielelliseen vuorovaikutukseen. Luonteeltaan vuorovaikutus on vastavuoroista ja edellyttää suuntautumista toisen ihmisen toimintoihin. Antaminen ja saaminen ovat vuorovaikutuksen peruselementtejä. Varhaisessa vuorovaikutuksessa äiti antaa vastasyntyneelle ravintoa ja hoivaa ja vauva antaa tarvitsevuudessaan ja riippuvuudessaan äidille kokemuksen, että hän on tärkeä lapsensa elämässä. Alijoen mukaan vuorovaikutustaitomme muodostuvat tästä ensimmäisestä ihmissuhteesta. (Alijoki 1998:9.) Ihmissuhteet syntyvät kaikesta siitä yhdessä olemisesta ja vuorovaikutuksesta, joka toistuu riittävän usein ja kestää riittävän kauan. Ihmissuhde on siis jatkuvaa ja pysyvää vuorovaikutusta. (Tamminen 2004:46.)

Varhainen vuorovaikutus on vauvan ja häntä hoitavien aikuisten välillä tapahtuvaa viestintää vauvan syntymästä noin 1-2 vuoden ikään (Pesonen 2010:515). Se on arkista ja aitoa yhdessä olemista, syöttämistä, nukuttamista, vaippojen vaihtamista, kylpemistä ja leikkimistä. Näistä toistuvista vuorovaikutushetkistä syntyy vanhempi-lapsisuhde, elämänmittainen kiintymyssuhde. (Tamminen 2004:46.) Perustana varhaiselle vuorovaikutukselle ovat vauvan ja äidin temperamentit sekä äidin sensitiivisyys ja kyky vastata vauvan tarpeisiin. Vauvan ja äidin välinen suhde on vastavuoroinen. Varhaisen vuorovaikutuksen teoriat kuvaavat prosessia, jossa vauva kokee ja löytää itsensä suhteessa ympäristöönsä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007: 95,97.)

Syntyäkseen varhainen vuorovaikutus vaatii vauvaa hoitavan aikuisen, useimmiten vauvan äidin, sekä vauvan virittäytymistä toistensa vireys- ja tunnetilaan ja toiminnan rytmiin. Varhaisessa vuorovaikutuksessa ei ole kyse vain äidin yrityksestä tunnistaa vauvan tarpeet ja valmiudet vuorovaikutukseen, vaan myös vauva tunnistaa varhain aikuisen tunnetilan ja heijastaa sitä käytöksessään. Vauvalle tutun ihmisen läsnäolo nostaa hänen vireystilaansa, parantaa vauvan mielialaa ja rauhoittaa häntä. Tämä parantaa vauvan kykyä tehdä muita havaintoja sekä toimia aktiivisesti. (Launonen 37/2006:3720.)

Vuorovaikutus vaatii aloitteiden tekemistä sekä niihin vastaamista. Vuorovaikutuksen keinoja ovat katsekontaktit, ilmeet, eleet, liikkeet ja kieli. Osa vuorovaikutuksesta on tiedostettua ja osa tiedostamatonta. (Alijoki 1998:9.) Pieni vauva ei ole vuorovaikutuksessa vain vastaanottaja, vaan aktiivinen aloitteentekijä ja yhteydenhakija. Vauva on herkistynyt havainnoimaan kaikkea mitä hänen ja äidin välillä tapahtuu. Se, miten äiti huomaa ja tulkitsee vauvan toimintaa, ääntä

sekä sanatonta viestintää on vauvalle tärkeää. Pelkkä toisen katseleminen, ihmetteleminen ja ihasteleminen voi olla vuoropuhelua vauvan kanssa. (Sjöberg 2009:18,26.)

3.1 Varhaisen vuorovaikutuksen tutkimus

Vanhemman ja vauvan välisen varhaisen vuorovaikutuksen empiirinen tutkimus on vaikuttanut merkittävästi käsityksemme lapsen psykologisesta kehityksestä. Empiirinen tutkimus on lisännyt tietoa vauvan vuorovaikutustaidoista sekä onnistuneiden vuorovaikutustapahtumien merkityksestä lapsen kehitykselle. Varhaisen vuorovaikutuksen empiirisen tutkimuksen viitekehystenä on usein käytetty kiintymyssuhdeteoriaa. Kiintymyssuhdeteorian mukaan vauvalle kehitty ensimmäisen ikävuoden aikana turvallinen kiintymyssuhde häntä hoitavaan aikuiseen, jos hänen tarpeisiinsa vastataan luotettavasti koko ensimmäisen vuoden ajan. (Pesonen 2010:515.)

Kiintymyssuhdeteoriasta tutkijoiden kiinnostus laajeni lapsen kehityksen ja sosiaalistumisen tutkimiseen vuorovaikutuksessa. Erityisesti huomio kiinnittyi siihen, mitä vauvan ja vanhemman kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa tapahtuu, millainen on näiden tilanteiden rakenne ja dynamiikka. Vuorovaikutus voidaan jakaa vaiheisiin, kuten aloitteeseen, toiseen kohdistuvaan tarkkaavuuteen, tervehdyksiin, leikkiallogiin ja etääntymiseen vuorovaikutuksesta. Tutkimuksen kohde siirtyi vanhemman toiminnasta siihen, miten vauva ja vanhempi toimivat yhdessä sekä minkälaisia muutoksia vuorovaikutussuhteessa tapahtuu ensimmäisen vuoden aikana. (Pesonen 2010: 516.)

Tarkastelun kohteen laajentuminen vanhemmasta vanhemman ja lapsen kahdenkeskiseen toimintaan sisälsi oletuksen, että vanhemmat ja lapset ovat erilaisia yksilöitä. Vuorovaikutukseen ja sen emotionaaliseen ilmapiiriin vaikuttavat sekä vanhemman että vauvan yksilölliset reagointi- ja itsesäätelypiirteet. Analysoinnin kohde siirtyi makrotasolta, kuinka hyvin vanhempi yleensä vastaa lapsen viesteihin ja tarpeisiin, mikrotasolle eli varsinaisiin vuorovaikutustapahtumiin. (Pesonen 2010: 516.)

Uusi videotekniikka 1980-luvulla mahdollisti vauvan ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tutkimisen sekunti sekunnilta, mikroanalyttisesti. Nyt voitiin jokainen sekunti analysoida sekä vauvan että vanhemman ääntelyn, puheen, katseen, pään suunnan, kasvojen ilmeiden ja vartalon asennon suhteen. Näiden muuttujien avulla voitiin päätellä, miten vuorovaikutuksen vaiheet kuten leikki, etääntyminen ja aloitteet seuraavat toisiaan sekä kuinka hyvin vauvan ja vanhemman vaiheet vastaavat toisiaan. (Pesonen 2010: 516.)

Uusi mikroanalyttinen menetelmä, vuorovaikutuksen tutkiminen sekunti sekunnilta, toi uusia kokeellisia mahdollisuuksia varhaisen vuorovaikutuksen tutkimiseen, niistä yhtenä esimerkkinä

Tronickin niin sanotut ilmeettömyyskokeet. Ilmeettömyyskokeessa pyydetään vanhempaa ensin olemaan normaalissa vuorovaikutuksessa vauvansa kanssa. Tämän jälkeen häntä kehoitetaan katsomaan vauvaa täysin ilmeettömänä kahden minuutin ajan ennen palaamista normaaliin vuorovaikutukseen vauvan kanssa. Vanhemman katsoessa ilmeettömänä vauvaansa, tekee vauva tälle useita vuorovaikutusaloitteita. Vanhemman ilmeen pysyessä ilmeettömänä, vauva vetäytyy vuorovaikutuksesta katsoen tai kääntyen pois päin vanhemmasta samalla vauvan mieliala muuttuu iloisesta poissaolevaksi tai ärtyneeksi. (Pesonen 2010: 517 -518.)

Pesosen mukaan Tronickin ilmeettömyyskokeen tarkoituksena oli osoittaa vauvojen olevan aloitteellisia vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa ja vuorovaikutusta säätelevät sekä vanhempi että vauvan. Ilmeettömyyskokeet ovat osoittaneet jo kahden viikon ikäisten vauvojen reagoivan vuorovaikutushäiriöihin ja viiden kuukauden ikäisten vauvojen osaavan houkutella äiti takaisin vuorovaikutukseen ilmeettömyysjakson aikana. (Pesonen 2010: 517 -518.)

3.2 Äidin ja vauvan välinen varhainen vuorovaikutus

Vauvalla on syntymästään lähtien valmius olla tekemisissä toisten ihmisten kanssa (Stern 1982:45). Vastasyntynyt vauva on virittynyt olemaan lähellä. Vauva tarvitsee yhteydentunnetta toiseen ihmiseen. Yhteys toiseen ihmiseen on vauvalle elintärkeää, sillä koko hänen varhaiskehityksensä on aikuisen antaman hoivan, huolenpidon ja rakkauden varassa. (Sjöberg 2009:26.)

Vaikka vauvan sosiaaliset valmiudet ovat ainutlaatuisia, ovat ne vielä selvästi kehittymättömiä. (Stern 1982:45.) Gerhardt kutsuu vauvoja minän raaka-aineiksi. Jokaisella ihmisellä on syntyessään geneettinen malli ja ainutlaatuinen mahdollisuuksien valikoima. Vauvan ruumis on ohjelmoitu kehittymään tietyllä tavalla, mutta ei automaattiohjauksella. Vauva on vuorovaikutuksellinen, ei itsenäinen projekti. (Gerhardt 2008: 30.)

Äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus alkaa aina joko vauvan tai äidin aloitteesta, esimerkiksi äidin tullessa vauvan luo ja nostaessa tämän syliinsä tai vauvan kutsuessa ääntelyllään äitiä luokseen. Vuorovaikutus etenee syklimäisesti: ensimmäisen aloitteen voi tehdä joko äiti tai vauva, johon toinen osapuoli reagoi ja vastaa tavalla tai toisella. Aloitteeseen voi myös olla vastaamatta, johon vuorovaikutuksen aloittaja voi jälleen omalla tavallaan vastata. Näin vuorovaikutussykli jatkuu kummankin osapuolen vastavuoroisena reagoitina niin kauan kuin tarvetta ja halua on. Lopulta jompikumpi, äiti tai vauva, lopettaa ja sulkee vuorovaikutussyklin. Vauvan ja äidin varhaisessa vuorovaikutuksessa tulisi sekä äidin että vauvan saada tasapuolisesti tehdä vuorovaikutusaloitteita. Molempien olisi hyvä myös kokea se, että toinen vastaa tai jättää vastaamatta tehtyyn aloitteeseen. (Tamminen 2004: 47-48.)

Vastavuoroisuus vauvan ja äidin välisessä kanssakäymisessä on inhimillisen vuorovaikutuksen perusolemus, jota vauva aloittelee jo kohdussa potkimalla. Potku kohdussa saa aikaan reaktioita äidin elimistössä, vastasyntyneen itku kiinnittää ympäristön huomion, ihmisääni ja puhe saa vauvan avaamaan silmänsä. Tuula Tammisen mukaan vastavuoroisuus on ainoa mahdollisuus inhimilliseen yhteyteen ja ihmisten väliseen jakamiseen, jonka takia sitä suojellaan, seurataan, arvioidaan ja vaaditaan ihmisten välisessä kanssakäymisessä. (Tamminen 2004:47.)

Varhaisessa vuorovaikutuksessa ilmeet, eleet, katseet, äänenpainot ja sävyt ovat tärkeitä keinoja kommunikoida. Alussa puhekin on vauvalle yksi ”ele” muiden joukossa. Vuorovaikutus alkaa kokonaan ei-kielellisenä toimintana, jonka jäljet säilyvät ihmisessä läpi elämän. Tätä ei-kielellistä toimintaa harjoitellaan Tammisen mukaan varhaisessa vuorovaikutuksessa jopa mikroskooppisen tarkkaan. (Tamminen 2004:52.)

Vauvalle vahva ja tärkeä kommunikoinninmuoto on myös kosketus. Kosketus kertoo vauvalle tunteista. Hellästä hyväilystä ja turvallisesta kosketuksesta jää vauvan mieleen muistoja, jotka kertovat hänelle, että häntä hoitaviin vanhempiin voi luottaa. Kosketus auttaa vauvaa pysähtymään vuorovaikutushetkeen, keskittymään siihen, mitä on tapahtumassa. Kosketus vähentää vauvan stressiä ja ahdistusta sekä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Sjöberg 2009:26.)

Vaikka inhimillisen kanssakäymisen elementit, yhdessäolon perustekijät ovat alusta alkaen kaikille samoja, kokevat ja havainnoivat vauvat ja aikuiset vuorovaikutusta eri tavoin. Pieni vauva ei monia asioita vielä osaa eikä ymmärrä, mutta sama pätee aikuiseenkin. Vuorovaikutus onkin aikuiselle osin rajallisempaa kuin vauvalle. Aikuisten vuorovaikutuksessa painottuu sanallinen, kielellinen keskustelu, muiden monivivahteisten vuorovaikutuskeinojen jäädessä huomioitta. Aikuiset keskittyvät tarkoitukselliseen toinen toiseensa vaikuttamiseen ja jättävät samalla paljon pois sellaista, jota pitävät epäoleellisena. (Tamminen 2004:51.)

Vauvan kohdalla tilanne on toinen. Pieni vauva ei vielä jaa tilanteita, hän ei tiedä, mikä tilanteessa on ja ei ole tarkoituksellista ja oleellista. Vauvalle kaikki tekeminen kuuluvat tapaan, jolla ihmiset ovat lähellä toisiaan, vaikuttavat toisiinsa, ilmaisevat itseään ja kertovat itsestään. Se, miten äiti vauvaa koskettaa, miten hän puhuu vauvalle, miten äiti korjaa asentoaan, koskettaa hiuksiaan ja katsoo ulos ikkunasta, ovat kaikki vauvalle osia äidin ja hänen vuorovaikutuksesta. Vauva ja pienet lapset kokevat toisen ihmisen aikuisia kokonaisvaltaisemmin ja avoimemmin. (Tamminen 2004:51.)

Vauvalla on syntymästä lähtien keinoja tehdä vuorovaikutusaloitteita. Tällaisia aloitteita ovat muun muassa itku, silmien avaaminen, katse, kasvojen perusilmeet ja liikehdintä. Elämän ensiviikkojen aikana vauvan keinot saada äiti vuorovaikutukseen kanssaan kasvavat huimaa vauhtia. Vauva löytää nopeasti keinoista tehokkaimmat, jotka parhaiten tehoavat nimenomaan hänen lähellä oleviin ihmisiin. Tammisen mukaan vauvoista tulee mestareita aloittamaan ja imemään aikuisia vuorovaikutukseen kanssaan. (Tamminen 2004:48.) Seuraavaksi käyn läpi muutaman vauvan vuorovaikutuskeinon kehittymistä.

4.1 Katse

Tammisen mukaan on toisen silmiin katsominen kaikkien ihmisten ensimmäinen kieli ja vuorovaikutuksen tärkein tekijä (Tamminen 2004:55). Katsekontaktin merkitys vahvistuu jo muutaman viikon ikäiselle vauvalle. Oman äidin ja isän kasvot ovat alussa vauvalle kiinnostavimmat, erityisesti silmät, otsa ja hiusraja. Toinen toisensa katseleminen ja toinen toisensa näkeminen vahvistaa vauvan ja vanhemman yhteydentunnetta. (Sjöberg 2009:26.)

Vastasyntynyt vauva pystyy kunnolla kiinnittämään katseensa vain kohteisiin, jotka ovat noin kahdenkymmenen senttimetrin päässä vauvan silmistä. Tätä paljon kauempana tai lähempänä olevia kohteita vauva ei selvästi näe. Sternin mukaan vastasyntynyt vauva näkee elämänsä ensimmäisinä viikkoina äidin kasvot ja ennen kaikkea tämän silmät, sillä tavallisessa rinta- tai pullo-ruokinta asennossa vauvan silmät ovat noin kahdenkymmenen senttimetrin päässä äidin silmistä. Tutkimuksissaan Stern on havainnut äitien viettävän noin 70 % syöttöajastaan katsomalla vauvaa. Vastasyntyneen maailman tärkein visuaalinen kohde ja samalla lapsen ihmissuhteiden lähtökohta ovat siis äidin kasvot. (Stern 1982:49.)

Noin kuuden elinviikon aikoihin vauvan visumotorinen järjestelmä saavuttaa kehitysvaiheen, joka nostaa äidin ja vauvan vuorovaikutuksen uudelle tasolle. Vauva oppii kiinnittämään katseensa äidin silmiin ja pitämään katseensa kiinnitettynä kohteeseen. Samalla vauvan silmät avautuvat suuremmiksi ja kirkastuvat. Ensimmäistä kertaa vauva tuntuu todella katsovan äitiä suoraan silmiin. Vauvasta tulee äidille vastaanottava olento, johon hän voi luoda todellisen ihmissuhteen. Suunnilleen samaan aikaan muuttuu Sternin mukaan äidin käyttäytyminen vauvaa kohtaan aikaisempaa selvästi sosiaalisemmaksi. (Stern 1982:51.)

Kolmannen elinkuukauden loppuun mennessä vauva saavuttaa toisen kehityksellisen merkkivaiheen, vauva pystyy kiinnittämään katseensa eri etäisyyksillä oleviin esineisiin samalla tarkkuudella kuin aikuinen. Nyt vauva voi seurata äitiä katseellaan, kun tämä lähestyy vauvaa tai poistuu ja liikkuu tilassa. Kolmannen elinkuukauden lopussa vauva pystyy lähes täydellisesti kontrolloimaan kaikkea näkemäänsä. Vauva valitsee itse mitä hän havaitsee. Vauva voi torjua, sensuroida tai valikoida ulkopuolelta tulevia visuaalisia ärsykeitä sekä vaikuttaa siihen kuinka paljon ja mitä

hän ottaa vastaan. Ärsykkeen ollessa äiti, säätelee vauva läheisyyttä omalta osaltaan ja sitä, miten vuorovaikutus hänen ja äidin välillä rakentuu. Vauvasta tulee vuorovaikutuksessa kumppani. (Stern 1982:53.)

4.2 Hymy

Kahden ensimmäisen elinviikon aikana vauva hymyilee vain nukkuessaan. Lisäksi vauva hymyilee uneliaisuusjaksojen aikana, mutta tuskin lainkaan ollessaan silmät auki ja valppaana. Vauvan hymy on nopeasti ohimenevää ja epäsymmetristä: vain vauvan toinen suupieli kohoaa ilmeen ollessa muuten rauhallinen. Näillä varhaisilla hymyillä ei näytä olevan mitään yhteyttä ympäristön tapahtumiin. Ne ovat ulkoisia merkkejä vauvan kiihtymystason muutoksista ja aivoissa tapahtuvien purkauksista. Tällaista hymyä kutsutaan sisäsyntyisiksi hymyiksi. (Stern 1982:61.)

Noin kuuden viikon ja kolmen kuukauden välillä vauvan hymy muuttuu sisäsyntyisestä ulkosyntyiseksi. Vauva alkaa selvästi hymyillä sille, mitä hän näkee ja kuulee. Ulkoisten ärsykkeiden joukosta parhaiten vauvan saavat hymyilemään inhimilliset ärsykkeet. Ihmiskasvot, ihmisen katse, korkea ihmisääni ja kutittaminen ovat ärsykeistä tehokkaimmat vauvan hymyn synnyttämiseksi. (Stern 1982:61.)

Kahden kuukauden iässä vauvan sosiaalinen vireys nousee uudelle tasolle ja vauva alkaa olla todella kiinnostunut ympäristöstään, erityisesti ihmisistä (Mäkelä 2006: 24-25). Vauvan kyky sosiaaliseen vuorovaikutukseen herää. Vauva alkaa äännellä ja katsoa suoraan silmiin. Syntyy sosiaalinen hymy ja lähes hetkessä vauvasta tulee seurallinen. Tämä intensiivinen sosiaalinen kanssakäyminen rajoittuu kuitenkin tilanteisiin, joissa ollaan kasvokkain, tässä ja nyt. (Stern 1992:57.)

4.3 Pään asennot

Aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa voivat pään asennot olla hyvinkin tärkeitä ja sama pätee myös vauvoihin. Pään liikkeiden kontrollikyky kehittyy vauvoilla suurin piirtein samassa tahdissa katseen kehittymisen kanssa. Sternin mukaan on lähes mahdotonta kuvitella katsekäyttäytymistä ilman siihen liittyviä pään liikkeitä. Tavallisesti, kun liikutamme päätämme liikkuvat silmämme samaan suuntaan, tosin eivät aina yhtä paljon. Yleensä pään liikkeet ja katseen vaihdot tapahtuvat koordinoitusti, mutta kumpikin tuo oman vivahteensa kokonaiskäyttäytymiseen. Sternin mukaan äidin ja vauvan välisessä varhaisessa vuorovaikutuksessa pään liikkeet ja katseen vaihdot voidaan kokea kahdella tavalla, vauva kokee ne kommunikaation lähettäjänä ja äiti kommunikaation vastaanottajana. (Stern 1982: 54-55.)

Vauvan näkökulmasta katsottuna on olemassa neljä pään asentoa, neljä tapaa suunnata katse suhteessa äidin kasvoihin:

1. keskiasento
2. periferinen, pään reuna-asento
3. pään kääntäminen sivulle
4. pään laskeminen alas

Keskiasennossa vauva katsoo suoraan äidin kasvoihin ja näkee tämän kasvonpiirteet täsmällisesti. Periferisessä, pään reuna-asennossa, vauva ei katso suoraan äitiin, vaan ”näkee” tämän silmäkulmastaan näköaistin reuna-alueilla. Tästä asennosta vauva ei pysty havaitsemaan muotoja, mutta havaitsee liikkeen nopeuden ja suunnan. Vauva voi siis tarkkailla äidin ilmeiden muuttamista ja pään liikkeitä. Kääntäessään päätään sivulle, yli 90 astetta äidistä poispäin, kadottaa vauva visuaalisen kontaktin äidin kanssa. Sama tapahtuu, jos vauva laskee päänsä alas. Tässä asennossa muodon tai liikkeen havaitseminen ei ole mahdollista. (Stern 1982:55.)

Jokaisessa edellä mainitussa asennossa vauvalla on erilainen visuaalinen ja motorinen kokemus suhteessa äitiin. Jokainen pään asento antaa vauvalle erilaisen sensomotorisen kokemuksen äidin kanssa olemisesta. Asentoaan muuttamalla voi vauva itse vaikuttaa näihin kokemuksiin. (Stern 1982:56.)

Äidin kannalta, sillä mihin vauva on katseensa suunnannut ja päänsä kääntänyt, on tärkeä signaalimerkitys. Olennaisen tärkeää on katsooko vauva äitiä silmiin. Jos vauva katsoo äitiä suoraan kasvoihin, on kontakti Sternin mukaan kunnossa. Jos vauva katselee äitiään sivusilmällä, eli on kääntänyt päänsä noin 10 -15 astetta poispäin, on vuorovaikutustilanne Sternin mukaan hyvin erilainen. (Stern 1982: 56-57.)

Sivusilmällä katsomiseen liittyy usein välttelevyyden tai välinpitämättömyyden merkitys. Silmän reuna-alueilla katsomiseen liittyvä pään- ja katseen pois kääntäminen ei ole yhtä selvästi vetäytymistä tai kontaktin katkaisemista. Liike jättää vauvalle mahdollisuuden tarkkailla äitiä ja reagoida tämän liikkeisiin. Näin vuorovaikutus ei missään vaiheessa katkea. (Stern 1982: 56-57.)

Pään kääntäminen kokonaan sivulle tulkitaan lähes aina välttelyksi tai vetäytymiseksi kontaktista. Se, miten äiti liikkeen tulkitsee, riippuu pään kääntämisen voimakkuudesta. Voimakkuus voidaan määritellä liikkeen vauhdin ja määrän avulla. Mitä kauemmas ja nopeammin vauva päänsä kääntää poispäin, sitä varmemmin äiti olettaa vauvan ilmaisevan vastenmielisyyttään. (Stern 1982:56.)

Vauvan kääntäessä katseensa alas vuorovaikutus äidin kanssa katkeaa. Liike on jopa pään sivulle kääntämistä tehokkaampi keino katkaista vuorovaikutus ja välttää kontaktia. Kontaktin katkaaminen voi olla tilapäistä tai pysyvää. Kun katse käännetään alas, kaikki visuaalinen yhteydenpito

loppuu välittömästi. Sen sijaan kääntäessään päänsä sivulle vauva pystyy tarkkailemaan reuna-alueen tapahtumia. (Stern 1982:57.)

Jos vauva työntää päätään eteenpäin ja kohottaa samalla katsettaan, tulkitsevat äidit vauvan käyttäytymisen positiiviseksi lähestymiseksi. Liike tuntuu äidistä usein erityisen mukavalta. (Stern 1982:57.) Pään liikkeiden ja katseen suuntaamisen avulla vauva viestittää äidille erilaisia jopa ristiriitaisia tunteita. Se, miten äiti vauvansa liikkeitä tulkitsee, vaikuttaa äidin ja vauvan välillä syntyvän vuorovaikutuksen kulkuun.

5 Äidin varhaiseen vuorovaikutukseen tuomat elementit

Kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhon osallistujien koostuessa 90 prosenttisesti äiti-vauva-pareista keskityn opinnäytetyössäni nimenomaisesti äidin rooliin varhaisessa vuorovaikutuksessa. Siihen, millaista äidin ja vauvan välinen varhainen vuorovaikutus voi olla sekä millaisia elementtejä äiti vuorovaikutukseen tuo.

5.1 Äidin vuorovaikutuskeinot

Äitien ja vauvojen vuorovaikutustilanteita tarkkaillen, Stern pani merkille, miten eri tavalla äidit käyttäytyvät vauvojensa kuin aikuisten tai vanhempien lasten kanssa. Vauvan kanssa äiti tekee erilaisia ja eri tavoin asioita kuin muiden ihmisten. Äidin vauvalleen suuntaamasta käyttäytymisestä melkein kaikki on luonteeltaan erityisesti vauvalle tarkoitettua. Tahallisen liioitellut ilmeet sekä tapa, jolla äiti lapselle puhuu. Ei vain se, mitä äiti sanoo, vaan miten hän käyttää ääntään. Äidin pään ja vartalon liikkeet, kaikki se mitä hän tekee käsillään ja sormillaan. Äidin asento suhteessa vauvaan sekä tapa, jolla hän ajoittaa ja rytmittää toimintonsa. Kaikki tämä eroaa aikuisten välisestä vuorovaikutuksesta. (Stern 1982: 16-17.)

Se, mitä vauvan äiti tekee kasvoillaan, äänellään, vartalollaan ja ilmeillään muodostavat vauvan ensimmäisen vaikutelman ihmisten maailmasta. Äidin toisiaan seuraavat toiminnot rakentavat vauvalle kuvaa siitä, millaista on ihmisten välinen vuorovaikutus ja yhdessäolo. Äidin käyttäytymisen ”koreografia” on Sternin mukaan vauvan perustieto ulkomaailmasta, jonka varassa vauva rakentaa itselleen käsitystä ihmisenä olemisesta. Rakennusmateriaalina toimivat äidin kasvot ja ääni, kasvojen ja äänen muutokset, ilmeet, käyttäytyminen ja sen merkitykset sekä vauvan oman käyttäytymisen suhde muiden käyttäytymiseen. (Stern 1982:16.)

Tavallisesti puhe jaotellaan siihen, mitä sanotaan (sisältö) ja miten sanotaan (prosodiset piirteet). Muutaman kuukauden ikäiselle vauvalle puhuvan äidin puhetta tarkastellessa huomio kiin-

nitty nimenomaan siihen, miten äiti puhuu. Vauvalle puhuvan äidin äänen taso on lähes aina tavallista korkeampi ja äiti voi puhua pitkiäkin aikoja falsettikorkeudella. Välillä äiti voi siirtyä vauvan riemuksi puhumaan myös tavallista matalammalla kurkkuäänellä. Äidin käyttäytymisen sekä äänen korkeuden vaihteluväli on liioitellun suuri. Lisäksi äänen intensiteetti vaihtelee enemmän kuin normaalissa aikuisten välisessä puheessa. Yksittäisiä sanoja ja tavuja painotetaan tavallista voimakkaammin, joka tuo puheeseen tiettyä rytmillisyyttä. Vauvalleen puhuvan äidin ääntely kuulostaa jopa laululliselta. (Stern 1982:24.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan äiti käyttäytyy ikään kuin vauvan eleet, ilmeet ja ääntely olisivat kommunikatiivisia, ja antaa niille hahmoa ja mielekkyyttä. Äiti odottaa että vauva on ”sanonut sanottavansa” ja vastaa tälle sen jälkeen. (Sinkkonen 1995:26.) Stern kutsuu tätä äidin ja vauvan äänellisen vuorovaikutuksen piirrettä äidin yksinpuheluksi kuvitellun kaksinpuhelun muodossa. Vaikka vauva ei yleensä vastaa äidille, käyttäytyy hän kuin vauva olisi vastannut jättäen puheeseensa normaalia pitempiä taukoja. Lisäksi äidit usein puhuvat vauvalleen kysymysten muodossa, jolloin niihin on helppo kuvitella vauvan vastaukset. (Stern 1982: 25-26.)

Äiti opettaa vauvalle, miten keskusteluun kuuluva vastavuoroinen puheenvuorojen käyttö tapahtuu (Stern 1982:26). Näin saa alkunsa dialogi, vuoropuhelu Vauva oivaltaa vuoropuheluun tarvittavan kaksi osallistujaa sekä keskustelun edellyttävän tietynlaista rytmiä ja toisen kuuntelemista. Vauva ja äiti jakavat kokemuksia, mielentiloja ja intentioita. Vauva ymmärtää, että toisilla on samanlainen mieli kuin hänellä ja ne voivat olla tekemisissä toistensa kanssa. (Sinkkonen 1995:26.)

5.2 Äidin sensitiivisyys

Sensitiivisellä äidillä on kyky reagoida nopeasti, johdonmukaisesti ja osuvasti vauvan viesteihin (Pajulo 2004:2543). Vauvan kehityksen kannalta on äidin sensitiivisyys keskeinen tekijä vauvan viestittäessä tarpeitaan ja kommunikoidessa äidin kanssa. (Kivijärvi 2003:252.) Vauva tarvitsee äidin hoivaa. Hoitaessaan vauvaa tulee äidin ottaa huomioon vauvan ominaislaatu sekä persoonallisuus. Rauhallista vauvaa äiti hoitaa rauhallisin ottein, aktiivista voimakkaammin. Äiti sopeuttaa toimintaansa vauvan ihon herkkyyden, lämpötilan ja aistien mukaan, suojaa vauvaa putoamiselta, kovilta ääniltä ja yksinjäämislä.(Sinkkonen 1995:22.)

Äidin hoiva voi tuntua itsestään selvältä, mutta lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan hoiva sisältää monia vaikeastikin määriteltäviä psykologisia ominaisuuksia. Äiti kantaa lastaan mielessään psyykkisesti ja muistaa vauvan olemassaolon, vaikka keskittyisi johonkin muuhun kuin tämän hoitoon. Äiti on valmiustilassa kaikille vauvan antamille signaaleille.(Sinkkonen 1995:22.)

Äidin varhaiseen vuorovaikutukseen tuomat elementit liittävät vauvan ja äidin läheisesti yhteen. Äidin aito osallisuus ja sitoutuneisuus vauvan kanssa olemiseen auttavat vauvaa tunnistamaan oman olemassaolonsa. Kivijärven mukaan suurin osa varhaisen vuorovaikutuksen tutkijoista pitää äidin sensitiivisyyttä vauvan sosiaalisen käyttäytymisen, kehityksen sekä hyvän äidin ja vauvan välisen suhteen perustana. (Kivijärvi 2003:252.)

Mäntymaan mukaan sensitiivisyys on osa äidillistä käyttäytymistä äidin ja vauvan välisessä vuorovaikutuksessa sekä edellytys hyvälle äitiydelle. Äidin sensitiivisyyden runsas tutkimus sekä käsitteen vaihteleva määrittely viittaavat Mäntymaan mukaan siihen, että sensitiivisyys on keskeinen tekijä äidin käyttäytymisessä vauvan kanssa. (Mäntymaa 2006:18.)

Väitöstutkimuksessaan ”Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus - siihen vaikuttavat tekijät ja sen ennustavuus ” (2006) Mäntymaa viittaa Winnicotin kehittämään termiin ”riittävän hyvä äiti”. Termi kuvaa äitiä, joka on sopivalla tavalla sensitiivinen vauvansa viesteille, antaen näin vauvalle aikaa ja tilaa tarpeidensa ilmaisemiseen. Tämän jälkeen äiti muokkaa omaa käyttäytymistään, jotta se parhaiten vastaisi vauvan tarpeisiin. (Mäntymaa 2006:18.) Sternin mukaan suurin osa naisista oppii, kuinka olla äiti omalle vauvalleen siitä millainen äiti heillä on itsellään ollut. Naiset voivat oppia sekä negatiivisista kokemuksista ajatellen, etteivät koskaan ole samanlaisia kuin oma äitinsä tai positiivisia pyrkimällä juuri samanlaisiksi. (Stern 1995:28.)

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen painottaa, ettei äidin tarvitse olla täydellinen, vaan äidin hoivassa saa olla puutteita. Hoivan puutteet saavat vauvan kehityksen liikkumaan esimerkiksi äidin pois-saolot, jos niitä ei ole liian usein eivätkä ne kestä liian kauan, pakottavat vauvan luomaan mielikuvia, jotka psyykkisessä mielessä kutsuvat äidin takaisin. Jos vauvaa puolestaan ymmärretään liian hyvin ja hänen tarpeensa tyydytetään ennen kuin hän on niitä ehtinyt ilmaista, ei vauvan kieli pääse kunnolla kehittymään. (Sinkkonen 1995:23.24.)

Kuten kaikissa vuorovaikutustilanteissa myös vuorovaikutustanssissa tulee äidin olla herkistynyt aistimaan millä tuulella vauva on. Haluaako vauva tanssia vai ei. Vauvan kuunteleminen vaatii herkkyyttä ja lähelle menemistä. Jouhkin ja Markasen mukaan ei vauvan lähelle meneminen aina ole niin yksinkertaista kuin voisi kuvitella. Joillekin äideille vauvan lähelle meneminen voi olla hyvinkin vaikeaa. Samoin voi äidin lähelle tuleminen olla joillekin vauvoille liikaa. (Jouhki & Markkanen 2007:35-36.) Vauvan äidille viestittämän tanssinkutsun huomaaminen ja siihen vastaaminen vaati äidiltä sensitiivisyyttä sekä vauvan lähelle menemistä. Vuorovaikutustanssin sujumiseksi tulee äidin olla herkistynyt vauvan viesteille sekä vastata niihin oikealla ja johdonmukaisella tavalla.

6 Vuorovaikutustanssi

Tässä kappaleessa kerron miten vuorovaikutustanssimenetelmä on saanut alkunsa, mikä on tanssin tavoite ja kenelle se on tarkoitettu. Miten vuorovaikutustanssi alkaa, kehittyy ja milloin tanssi loppuu. Lisäksi kerron, millaisia tuloksia on saatu vuorovaikutustanssin käyttämisestä huostaan otettujen vauvojen kuntouttamisessa sekä neuvoloiden uutena työmuotona vauvaperhetyössä.

Vuorovaikutustanssi, dialoginen vauvatanssi, on psykologi Kirsti Määttäsen kehittämä menetelmä, jolla pyritään luomaan vuorovaikutuskokemuksia vauvalle ja vanhemmille. Vuorovaikutustanssi on tarkoitettu tavallisten perheiden terveiden vauvojen kehityksen tukemiseen. (Määttäsen, 2005:7.) Menetelmä perustuu Määttäsen teoriaan inhimillisen ymmärryksen ja yhteisymmärryksen alkuperäisestä muodosta, joka ei edellytä puhekieltä eikä siihen liittyvää tietoisuutta. Pieni vauva on alusta alkaen sosiaalinen olento. Vauva on aktiivinen, inhimilliseen vuorovaikutukseen pyrkivä toimija kehitysvaiheelleen ominaisella tavalla. (Määttäsen, 2005:7.)

Määttäsen mukaan vauvan tapa hahmottaa kokemuksiaan, ymmärtää ja ajatella tapahtuu konkreettisen toiminnallisesti, liiketuntojen kautta. Vauva ajattelee liikkeillään ja opittujen liikesarjojen ennakointi on vauvan ajattelua. (Määttäsen, Suomen Lääkärilehti: 4023.) Vauvalla tekeminen ja ajattelu eivät ole vielä eriytyneet, vaan ovat yhtä. Vuorovaikutustanssin idea perustuu tähän ykseyteen, vauvan liikkeiden sujuvuutta ja monimutkaisuutta kehittämällä kehittyä vauvan ajattelu. (Määttäsen 1996:8.)

Vuorovaikutustanssin ideana on luoda toiminnallinen kommunikaatioyhteys vanhemman ja vauvan välille yksinkertaisten liikkeiden avulla jo hyvin varhaisessa ikävaiheessa, noin kahden kuukauden iästä alkaen. Systemaattisen toiston kautta liikkeistä rakennetaan yhteinen kieli, jonka kulun vauva vähitellen oppii tunnistamaan ja ennakoimaan. (Määttäsen, 2005:7.) Tekemisen laadun kautta liikkeistä luodaan ymmärtämisen ja ymmärretyksi tulemisen väline vauvan ja hoitavan aikuisen välille. Vauvatanssissa vanhemmat oppivat puhumaan vauvaa. (Määttäsen 2003: 59.)

Vuorovaikutustanssin alkaessa voivat vauvan liikkeet näyttää lähinnä tarkoituksettomalta huitomiselta ja haromiselta. Vauvan liikkeiden hallitsemattomuus eivät Määttäsen mukaan johdu liikunnallisten taitojen puuttumisesta. Huitominen ja harominen ovat vauvan kuukausia kestävää totuttelua syntymän jälkeiseen uuteen ilman elementtiin. Äidin kohdussa kehittyessään vauva on oppinut liikkumaan vedessä. Vesi on ollut vauvan liikkeiden ensimmäinen ja ainoa elementti. Vuorovaikutustanssin avulla vauva oppii hahmottamaan uutta ilman elementtiään. (Määttäsen 1996:10-11.)

Vaikka vauvan liikkeet ovat haparoivia, ovat ne silti mielekkäitä. Ne ilmaisevat vauvan pyrkimystä oppia hallitsemaan liikkeitään. Vuorovaikutustanssissa on kyse yhteisestä tekemisestä äidin tai isän kanssa vauvalle luontaisella tavalla. Vuorovaikutustanssi vastaa vauvan omia pyrkimyksiä ja kiinnostuksia tässä kehitysvaiheessa. Tanssissa ei ole kyse vauvan ”treenaamisesta” aikuisten ehdoilla. Sen sijaan aikuinen asettaa taitonsa vauvan käyttöön. Parhaita tapoja oppia uusia taitoja, on tehdä yhdessä jonkun kanssa, joka asian jo osaa. (Määttänen 1996: 10 -11.)

Vuorovaikutustanssi menetelmä on hyvin yksinkertainen. Se perustuu vauvan kanssa päivittäin toistettujen liikkeiden sarjaan, liikeseuraantoon. Tanssissa käytettyjä yksinkertaisia liikkeitä on tehty vauvojen kanssa ennenkin vauvan kanssa leikkiessä sekä vauvan fyysisen kehityksen edistämiseksi. Olennaista vuorovaikutustanssissa on se miten liikkeitä tehdään, ei se, mitä liikkeitä tehdään. (Määttänen 2003: 59.) Vauvan kanssa tanssittujen liikkeiden tavoitteena on kehittää ajattelevaa liikettä, liikkeissä ilmenevää ja toteutuvaa ajatusta. Peruseriaatteena on rakentaa tanssiliikkeistä sarja, joka pitenee ja monimutkaistuu vauvan iän myötä. (Määttänen 2000:12.)

Systemaattisen toiston kautta vuorovaikutustanssissa rakennetaan liikkeistä eleiden ja tunteiden kieli, luodaan yksinkertaisesta alusta vähitellen monimutkaistuva toiminnallinen kommunikaatioyhteys aikuisen ja vauvan välille. Määttäsen mukaan tämä kommunikaatioyhteys muistuttaa vastavuoroista yhteisymmärrystä tanssin askelkuvioissa. Tutuksi tullessaan vuorovaikutustanssi luo vauvan kokemismaailmaan ennakoitavaa jäsenyneyttä sekä vankistaa ydintä rakentamista yhdessä tekemisen, liikunnallisen yhteisymmärryksen, kokemuksien kautta. (Määttänen, Suomen Lääkärilehti 32/99 vsk 54:4023.)

Vuorovaikutustanssin edetessä alkaa vauva tehdä aloitteita sekä ilmaista toimintansa pyrkimyksiä. Kun aikuinen tunnistaa vauvan aloitteet ja myötäilee niitä omissa liikkeissään saa vauva ymmärretyksi tuleminen kokemuksia toiminnallisessa muodossa. (Määttänen, Suomen Lääkärilehti 32/99 54:4023.)

6.1 Tanssiin kutsu

Määttäsen mukaan hymy on vauvan oma-aloitteinen kutsu vastavuoroiseen yhdessä tekemiseen. Yhdessä oleminen ja sylissä pitäminen eivät enää vauvalle riitä. Vauvan halu yhteiseen toimintaan vanhemman kanssa on ensimmäinen motiivi kiinnostua vuorovaikutustanssista. (Määttänen 1996:9.) Kahden kuukauden iässä vauva on valmis lähtemään vuorovaikutustanssiin vanhemman kanssa.

Vuorovaikutustanssi alkaa siten, että vanhempi asettuu vauvan viereen ja rauhallisesti jutellen lähtee houkuttelemaan vauvaa kontaktiin. Jos vauva innostuu todella energiseen jutteluun, voi

häntä silitellä ja rauhoitella tanssitunnelmaan. Vauvan kanssa voidaan tanssia lattialla, sängyn päällä tai hoitopöydällä niin, että vauva on selällään tanssiparin edessä. Pienen vauvan näkökyky ei yllä kovin kauas, joten aikuisen on hyvä olla lähellä vauvan kasvoja. Seuraavaksi aikuinen asettaa peukalonsa vauvan kämmeniin ja odottaa, että vauva ottaa peukaloista kiinni. Tanssiotteen on hyvä olla napakka. Vuorovaikutustanssi alkaa kuten kaikki tanssit, yksinkertaisella pyynnöllä: ”saanko luvan?”. Vuorovaikutustanssien toistuessa vauva oppii tunnistamaan tanssin alkamisen jo siitä, kun peukalot laitetaan vauvan kämmeniin. Yhteisestä otteesta tulee kutsu tanssiin. (Jouhki & Markkanen 2007: 36 -37, 41-42.)

Vuorovaikutustanssin liikkeet toistuvat samanlaisina ja samassa järjestyksessä joka kerta. Tavallisesti vauvan kanssa tanssitaan kaksi kertaa päivässä, mutta tahti ja tanssiaika ovat jokaiselle yksilöllisiä. Tanssi toistuu säännöllisesti ja kestää vauvan haluaman ajan. (Jouhki & Markkanen 2007: 36 -37.) Tanssi alkaa yksinkertaisella käsien liikkeellä, joka toistetaan muutaman kerran. Pikkuhiljaa vauva alkaa kuulostella liikkeen kulkua. Päivän, parin päästä saman liikkeen kohdalla vauva ilahtuu, muistaa elein ja ilmein. Jatkossa koko vuorovaikutustanssia sävyttää vauvan eloisa innostuneisuus. Samalla vauva alkaa olla yhä enemmän se, joka tanssissa vie. (Määttänen 1996:11.) Tanssin viejä vaihtuu yleensä noin viikon tanssituksen jälkeen. Viimeistään kolmen kuukauden iässä vauva yleensä ottaa tanssin viejän roolin. (Jouhki & Markkanen 2007:45.)

Kun vauva lähtee itsenäisesti liikkeelle, ryömii ja konttailee, tavallisesti noin 7-8 kuukauden iässä, voi vuorovaikutustanssin jättää arkirutiineista pois. Tanssi ei enää vastaa vauvan kiinnostuksen kohteita. (Määttänen 1996:11.) Osa vauvoista lopettaa tanssin, kun oppivat kääntymään eivätkä halua enää loikoilla selällään, eli noin neljän kuukauden iässä. Monet vauvat kuitenkin tanssivat aina 8 kuukauden ikään asti. (Jouhki & Markkanen 2007:66.)

6.2 Vuorovaikutustanssi psyykkisen kuntouttamisen menetelmänä

Syksyllä 1997 käynnistettiin Stakesin huostaanottoprojektin puitteissa pienimuotoinen kehittämiskokeilu, jossa Määttäsen kehittämää vuorovaikutustanssia käytettiin huostaan otettujen vauvojen psyykkisen kehityksen tukemisessa sekä kehityshäiriöiden kuntoutuksessa. Kokeilussa oli mukana kolme lastenkotia. Keväällä 1998 kokeilua jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella. (Määttänen 2005:18.)

Projektin tavoitteena oli syrjäytymisen varhainen ehkäiseminen erityisesti päihdeongelmien vuoksi huostaan otettujen vauvojen kohdalla. Toiminnan tarkoituksena oli psyykkistä varhaiskehitystä systemaattisesti tukemalla pyrkiä edistämään lasten omaehtoista kykyä selviytyä myöhemmin vaihtuvissa ja ongelmallisissakin olosuhteissa. (Määttänen 2005:18.)

Kokeilun tavoitteina olivat vauvojen varhaiskuntoutus, hoitotyön kehittäminen lastenkodeissa sekä vanhemmuuden tukeminen. Mukana kokeilussa oli seitsemän vauvaa, joista kolme oli lastenneurologisessa seurannassa olevaa FAE/FAS -vauvaa. Kaksi vauvaa oli altistunut huumeille. Kahdella oli huostaanoton taustalla kehitysvammaisuutta. Myös nämä vauvat olivat lastenneurologisessa seurannassa. (Määttänen 2005: 18 -19.)

Kaikki kokeiluun osallistuneet vauvat hyötyivät selvästi vuorovaikutustanssista, vaikka tanssi monessa tapauksessa aloitettiin optimaalista noin kahden kuukauden ikävaihetta myöhemmin. Ne vauvat, joiden lähtötilanne vuorovaikutustansseja aloittaessa oli vaikein, hyötyivät menetelmästä ilmeisimmin ja eniten. Vuorovaikutustanssin tuloksellisuus on parhaiten arvioitavissa havainnoimalla vauvan toimintaa noin vuoden iässä. Jokaisen vauvan kohdalla, jota voitiin tähän ikävaiheeseen asti seurata, oli kehitys edennyt ikäisiinsä verraten erittäin hyvin. Vauvat olivat sosiaalisesti taitavia, toimeliaita, keskittymiskykyisiä sekä iloisia ja hyväntuulisia. (Määttänen 2005:19.)

6.3 Vuorovaikutustanssi työmenetelmänä vauvaperhetyössä

Vuosina 2000 - 2002 Helsingin kaakkoisessa suurpiirissä käynnistettiin projekti, jossa vuorovaikutustanssia sovellettiin alueen vauvaperhetyön uutena työmuotona terveysasemilla, vauvaperhevastaanotolla sekä kotipalveluna. Hankkeen taustana olivat varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen myönteiset vaikutukset vauvan terveille kehitykselle sekä tulokset tukemisen vaikuttavuudesta lasten pahoinvoinnin ehkäisyssä yleisesti. Hankkeen tavoitteita oli vuorovaikutusta edistämällä tukea vanhemmuutta ja vauvojen psyykkistä kehitystä, tunnistaa pikkuvauvan kehitys - ja varhaisvuorovaikutuksen ongelmia sekä puuttua niihin vauvan ollessa 2-3 kuukauden ikäinen. Lisäksi hankkeella pyrittiin tukemaan päihdevauvojen kehitystä. (Määttänen 2005: 9, 14 -15.)

Vanhemmat osallistuivat hankkeeseen perhevalmennuksesta lähtien, kunnes vauva oli noin 8 kuukauden ikäinen. Vuorovaikutustanssin aloittamista perheissä pohjustettiin terveydenhoitajien odotusajanvastaanotoilla sekä synnytyksen jälkeisellä kotikäynnillä. Kahden kuukauden neuvolakäynnillä terveydenhoitaja motivoi sekä opasti kädestä pitäen vanhempia vuorovaikutustanssin aloittamisessa. Myöhemmillä neuvolakäynneillä seurattiin vuorovaikutustanssin etenemistä, vauvan kehitystä sekä vanhemman ja vauvan välisen vuorovaikutuksen laatua. (Määttänen 2005:15.)

Alkuvaiheen ongelmana hankkeen asiakastyössä oli, kuinka motivoida vanhempia uuden menetelmän, vuorovaikutustanssin, käyttämiseen. Vuorovaikutustanssi menetelmän käyttämisen motivoimiseksi perheissä, järjestettiin keväällä 2000 perhevalmennuksen yhteydessä raskaana oleville äideille Kirsti Määttäsen luennoimia esityksiä aiheena *Sikiövauvan kokemismaailma ja dialoginen vauvatanssi*. Esitysten avulla vanhemmille pyrittiin luomaan elämykselliseen oivaltamiseen pe-

rustuva valmius ymmärtää, kuinka tärkeää varhainen vuorovaikutus on vauvan kokemisesta käsin sekä mikä merkitys kodilla ja säännöllisellä vuorokausirytmillä on vauvan kehitykselle. (Määttänen 2005:14.)

Vuonna 2000 pidettiin Herttoniemessä ja Laajasalossa yhteensä kuusi *Sikiövauvan kokemismaailma ja dialoginen vauvatanssi* yhteensä luentoja. Luentojen käyttö yhtenä hankkeen työmuotona koettiin hyväksi ja vakiintui projektin ajaksi 6-8 esitykseen vuodessa. Luentojen myötä myös vanhempien kiinnostus vuorovaikutustanssiin kasvoi. Käytännön vuorovaikutustanssi demonstraatiota varten perhevalmennuksen työntekijät kannustivat vanhempia ottamaan myös vauvan luennoille mukaan. Vuorovaikutustanssi luennoille olivat tervetulleita myös uudet terveydenhoitajat sekä terveydenhoitajaopiskelijat. (Määttänen 2005: 12.)

Hankkeen aikana Määttänen vieraili myös Laajasalon äiti-vauvaryhmissä kertomassa vuorovaikutustanssista 2-4 kuukauden ikäisten vauvojen äideille. Ryhmät antoivat tilaisuuden näyttää käytännössä mistä vuorovaikutustanssissa oli kyse tanssimalla vauvojen kanssa. Lisäksi vuonna 2000 järjestettiin perhekahviloissa (MLL ja kotipalvelu) muutama tilaisuus, jossa vanhemmille kerrottiin vuorovaikutustanssi menetelmästä sekä hankkeesta. Perhekahviloissa läsnä olevien erikäisten lasten todettiin kuitenkin hajottavan tilannetta liikaa luentojen jatkamiseksi. (Määttänen 2005:12.)

6.4 Vuorovaikutustanssimenetelmän vaikuttavuus sekä tuloksellisuus

Vuorovaikutustanssi menetelmän vaikuttavuuden arvioimiseksi hankkeen aikana käytettiin vanhempien neuvolakäynneillä esiintuomia vauvan hoitoon liittyviä ongelmia, kuten uniongelmia, itkuisuutta ja levottomuutta. Oletuksena oli, ettei tämän tyyppisiä ongelmia joko synny tai ne korjautuvat vuorovaikutustanssimenetelmällä 3-4 kuukauden ikään mennessä. Menetelmän vaikuttavuuden mittarina toimi tällaisten ongelmien esiintyvyys vauvan 3-4 kuukauden iässä tai sen jälkeen. (Määttänen 2005:16.)

Hankkeessa oli kaksi interventoryhmää, joista ensimmäinen (*interventioryhmä 1*) ryhmä olivat suhteellisen korkean elintason alueelta ja toinen (*interventioryhmä 2*) suhteellisen matalan tulotason sekä moniongelmaisten, syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla olevien alueelta. Näin alueiden väestön katsottiin yhdessä edustavan melko hyvin Kaakkoisen suurpiirin väestöpohjaa. Interventioryhmiin kuuluivat kaikki alueilla yhden vuoden aikana syntyneet vauvat. Menetelmän vaikuttavuuden vertailuryhmiksi otettiin samojen alueiden kaikki vauvaperheet ennen vuorovaikutustanssimenetelmän käyttöönottoa (*vertailuryhmät 1 ja 2*) myös yhden vuoden ajalta. (Määttänen 2005:16.)

Ensimmäisessä ryhmässä (*interventioryhmä 1*) syntyi 14 vauvaa. Näistä perheistä 13 (93,4 %) tanssi säännöllisesti vauvansa kanssa ja yhdessä perheessä silloin tällöin. Toisessa ryhmässä (*interventioryhmä 2*) syntyi 16 vauvaa. Näistä perheistä 14 (87,5 %) tanssivat vauvan kanssa säännöllisesti päivittäin, yksi perhe epäsäännöllisesti ja yksi perhe ei lainkaan. Kokonaisuutena molemmilla pilotti alueilla vanhempien motivointi ja tukeminen vuorovaikutustanssimenetelmän käytössä näytti siis toteutuneen erittäin hyvin. (Määttänen 2005:16.)

Vuorovaikutustanssimenetelmän vaikuttavuuden arvioinnissa olivat mukana ne pilottialueiden vauvaperheet, joissa vuorovaikutustanssi oli ollut päivittäisessä käytössä. Pilottialue 1: ensimmäiseen ryhmään (*interventioryhmä 1*) kuuluvissa perheissä (13 perhettä), joissa oli säännöllisesti tanssittu vauvan kanssa, eivät vanhemmat tuoneet neuvolakäynnillä uniongelmiä, itkuisuutta tai vaikeahoitoisuuteen esiin lainkaan 3-4 kuukauden iässä tai sen jälkeen. Esiintyvyys tässä joukossa on siis 0. Vertailuryhmässä 1 (noin 18 perheessä) seitsemän vauvan kohdalla (38,9 %) vanhemmat kertoivat ongelmista, lähes jokaisessa tapauksessa kyseessä oli uniongelmiä tai itkuisuutta. (Määttänen 2005:16.)

Pilottialue 2: toiseen ryhmään (*interventioryhmä 2*) kuuluvista perheistä (noin 14 perhettä) toivat vanhemmat yhdessä tapauksessa ongelmana esiin vauvan tiheään syömään heräilyn viiden kuukauden iässä. Muita ongelmia, itkuisuutta ynnä muuta ei toisessa interventioryhmässä esiintynyt lainkaan. Vertailuryhmässä 2 (noin 19 perhettä) toivat vanhemmat ongelmia esiin yhdeksässä tapauksessa, joista viidessä oli kyse vauvan uniongelmistä. (Määttänen 2005:16.) Eri ryhmiin kuuluvissa perheissä esiintyviä ongelmia kuvataan taulukossa 1.

Ryhmä	Vauvoja kaikkiaan	Vauvoja, joilla esiintyy ongelmia	
Interventioryhmä 1	13	0	(0 %)
Vertailuryhmä 1	18	7	(38,9 %)
Interventioryhmä 2	14	1	(7,1 %)
Vertailuryhmä 2	19	9	(47,4 %)
Interventioryhmät yht.	27	1	(3,7 %)
Vertailuryhmät yht.	37	16	(43,2 %)

Lähde: Kirsti Määttänen. Dialoginen vauvatanssi kehityksen edistäjänä. *Stakes, Aiheita 2/2005:16*
TAULUKKO 1. Ongelmien esiintyminen eri ryhmissä

Yhteensä interventioryhmissä oli 27 vauvaa, joista vain yhdessä perheessä vanhemmat ottivat neuvolassa esiin ongelmia vauvan hoidossa (3, 7 %). Vertailuryhmissä vauvoja oli kaikkiaan 37, joista 16 lapsen vanhemmilla oli ongelmia vauvan hoidossa (43,2 %). Perheissä, joissa vauvalla vuorovaikutustanssia aloittaessa oli uniongelmiä, on niiden loppuminen selvästi parantanut vanhempien toimintakykyä. Tulokset vuorovaikutustanssimenetelmän vaikuttavuudesta ovat Määttä-

sen mukaan hämmästyttävän hyviä ja antavat perusteita vuorovaikutustanssimenetelmän laajempaan käyttämiseen neuvolatyössä. (Määttäsen 2005:17.)

Helsingin kaakkoissuurpiirin projektivuosien aikana kävi Määttäsen mukaan yhä ilmeisemmäksi, kuinka erinomaisesti vuorovaikutustanssi toimii levottomien ja itkuisten vauvojen hoitomuotona. Määttäsen sekä terveydenhoitajien havaintojen mukaan vauvat hyötyvät jo muutamankin kuukauden tanssittamisesta. Hankkeen aikana saadut kokemukset viittaavat Määttäsen mukaan vahvasti siihen, että vuorovaikutustanssi menetelmän käyttämisen sisäistämiseksi terveydenhoitajan neuvolatyössä vaaditaan säännöllistä ja riittävän pitkäkestoista työnohjausta. Näin alan ammattilaiset voivat löytää itselleen luontevan tavan tukea, rohkaista ja innostaa vanhempia vuorovaikutustanssin säännölliseen ja pitkäjänteiseen toteuttamiseen. (Määttäsen 2005:14.)

7 Äiti-vauva-vuorovaikutustanssien suunnittelu - toteutus

Tässä kappaleessa käyn läpi vauva-vanhempi -kerhossa tanssittujien vuorovaikutustanssituokioiden suunnittelua ja toteutusta. Millainen oli kerhossa tanssittujien vuorovaikutustanssien teoreettinen viitekehys. Miten vuorovaikutustanssituokioiden alkoivat ja miten ne kehittyivät ajan myötä. Miten kerhoon osallistuville äideille informoitiin opinnäytetyöhön osallistumisesta sekä vuorovaikutustanssien videokuvaamisesta.

Vauva-vanhempi -kerhon kahden tunnin kerho-aika on suunniteltu siten, että noin yksi tunti on varattu ohjatulle toiminnalle ja loppu-aika vapaalle seurustelulle. Äideillä on mahdollisuus ostaa kahvia tai teetä, leikkiä ja ruokkia vauvojaan avoimen päiväkodin tiloissa. Vuorovaikutustanssi kestää maksimissaan noin 15 minuuttia, joten tanssit muodostivat vain osan vauva-vanhempi-kerhon ohjatusta toiminasta. Tanssien lisäksi ohjelmaan kuului muun muassa vauvahierontaa- ja jumppaa, pääsiäis- ja äitienpäiväskarttelua sekä asiantuntijoiden vierailuja.

Kerhokerrat alkoivat aina lyhyellä kuulumis- ja esittelykierroksella, jonka aikana äidit kertoivat omista ja vauvansa kuulumisista sekä kerhoon ensimmäistä kertaa tulleet ja jo aikaisemmin kerhossa käyneet äidit esittelivät itsensä ja vauvansa ryhmälle. Kuulumis- ja esittelykierroksen jälkeen esittäydin ryhmälle ja kerroin kerhossa tekemästäni opinnäytetyöstä. Kerroin opinnäytetyöni ideasta, tavoitteista ja toteutuksesta sekä Määttäsen vuorovaikutustanssimenetelmästä, tanssien videokuvaamisesta ja äitien ryhmähaastattelusta.

Esittelyjen jälkeen jaoin jokaiselle äidille lupalapun opinnäytetyöhön osallistumisesta (Liite 2.), johon heillä oli aikaa rauhassa tutustua. Lisäksi jaoin kaikille kerhoon osallistuville monisteet kerhossa tanssittavista vuorovaikutustanssilikkeistä (Liite 1.) sekä vuorovaikutustanssin

aloittamiseen liittyvistä vinkeistä (Liite 3.). Näin äidit voisivat jatkaa vauvojen tanssittamista myös kotona.

Vauva-vanhempi -kerho on avoin kerho, jonne osallistujien ei tarvitse etukäteen ilmoittautua, siksi jokaisen vuorovaikutustanssin alussa tarkistettiin keiltä äideiltä kirjallinen suostumus tutkimukseen ja videokuvaukseen osallistumisesta oli saatu. Mahdollisille uusille äideille kerhoon kerhossa tekemästani opinnäytetyöstä, tutkimusmenetelmistä sekä tutkimukseen osallistumisesta. Jokaiselta uudelta äidiltä pyydettiin kirjallinen suostumus tutkimukseen ja videokuvauksiin osallistumisesta.

Videoidut vuorovaikutustanssit tanssittiin avoimen päiväkodin liikuntasalissa ja aloittivat kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhon ohjatun toiminnan. Vuorovaikutustanssit tanssittiin lattialla. Tanssialustaksi oli jokaiselle äiti-vauva-parille varattu jumppamatja, lisäksi monet äidit toivat kotoaan viltin tai liinan vauvalle alustaksi. Jumppamatjat aseteltiin saliin puolikaaren muotoon niin, että tanssinohjaajan paikka tuli kaaren keskelle. Vuorovaikutustanssiliikkeiden ohjauksessa ja mallintamisessa käytin apunani avoimen päiväkodin vauvanukkeä.

Ensimmäisten vuorovaikutustanssien aikana sanoitin jokaisen tanssiliikkeen. Tanssikertojen myötä liikkeiden tullessa sekä äideille että vauvoille tutummiksi, vähensin sanallista tanssinohjausta ja keskityin nukan avulla liikkeiden mallintamiseen. Pyrin näin myös vähentämään ohjaukseni vaikutusta äidin ja vauvan tanssiin, vuorovaikutukseen.

Kerhossa tanssittujen vuorovaikutustanssien - ja liikkeiden suunnittelussa käytin lähteenä kahta opaskirjaa, Kirsti Määttäsen ja Päivi Kososen ”*Tanssitaan vauvani - iloisia liikuntatuokioita vauvan itsetunnon ja ajattelun perustaksi*” (2000) sekä terveydenhoitaja Tuija Jouhkin ja Riitta Markkasen ”*Perhosen siivin - opas vuorovaikutustanssiin*” (2007). Molemmat kirjastosta lainaamani teokset otin vauva-vanhempi-kerhoon mukaan, jotta äideillä olisi niihin mahdollisuus tutustua.

Teoksessa ”*Tanssitaan vauvani - iloisia liikuntatuokioita vauvan itsetunnon ja ajattelun perustaksi*” (2000) Kirsti Määttäsen esittelee kehittämänsä vuorovaikutustanssimenetelmän teorian sekä tanssiin kuuluvat 17 eri tanssiliikettä. Päivi Kosonen puolestaan kertoo millaista oman vauvan kanssa tanssiminen oli äidin näkökulmasta katsottuna. Tuija Jouhkin ja Riitta Markkasen ura vauvojen tanssittajina vauvaperhetyössä alkoi Kirsti Määttäsen 2000 -02 vetämän projektin myötä. Määttäsen kehittämästä 17 vuorovaikutustanssiliikkeestä Jouhki ja Markkanen ovat omassa neuvolatyössään käyttäneet 4-5 liikkeen (*halaus, ylös-alas, perhonen, poljenta, istumaan nousu*) tanssiversiota. Jouhki ja Markkanen opastavat vanhempia, isovanhempia, vauvaperhetyöntekijöi-

tä ja kaikkia vauvoista kiinnostuneita, kuinka rakentaa yksinkertaisten tanssiliikkeiden avulla vuorovaikutusta itsen ja vauvan välille.

Vauva-vanhempi -kerhon vuorovaikutustansseihin valitsin Määttäsen 17 tanssiliikkeestä seitsemän erilaista liikettä. Tanssiliikkeet olivat *halaus*, *ylös-alas*, *perhonen*, *poljenta*, *lonkan taivutus*, *istumaan nousu* ja *kurotus*. Pysin rakentamaan vuorovaikutustanssiliikkeistä vauvojen iän ja kehityksen mukaan asteittain kehittyvän sarjan. Kahdelle ensimmäiselle tanssikerralle (02.2. ja 16.2.) valitsin tanssiliikkeitä, jotka sopivat 2-3 kuukauden ikäisille vauvoille, liikkeet olivat *halaus*, *ylös-alas*, *perhonen* ja *poljenta*. Kolmannelle ja neljännelle tanssikerralle (01.3. ja 15.3.) lisäsin liikesarjan loppuun kaksi tanssiliikettä, jotka soveltuivat yli kolmen kuukauden ikäisille vauvoille, *jalan taivutuksen* sekä *istumaan nousun*. Viidennelle ja kuudennelle vuorovaikutustanssikerralle (29.3. ja 12.4.) lisäsin 4 kuukauden ikäisille vauvoille sopivan *kurotus*- tanssiliikkeen. Jokainen uusi liike lisättiin aikaisemmin tanssitun liikesarjan loppuun. Näin liikkeistä muodostui vauvan kehityksen mukaisesti monimutkaistuva tanssisarja. Kaiken kaikkiaan vauva-vanhempi-kerhossa videoituja vuorovaikutustansseja oli kuusi. Vuorovaikutustanssien liikesarjan kehitys on kuvattu taulukossa 2.

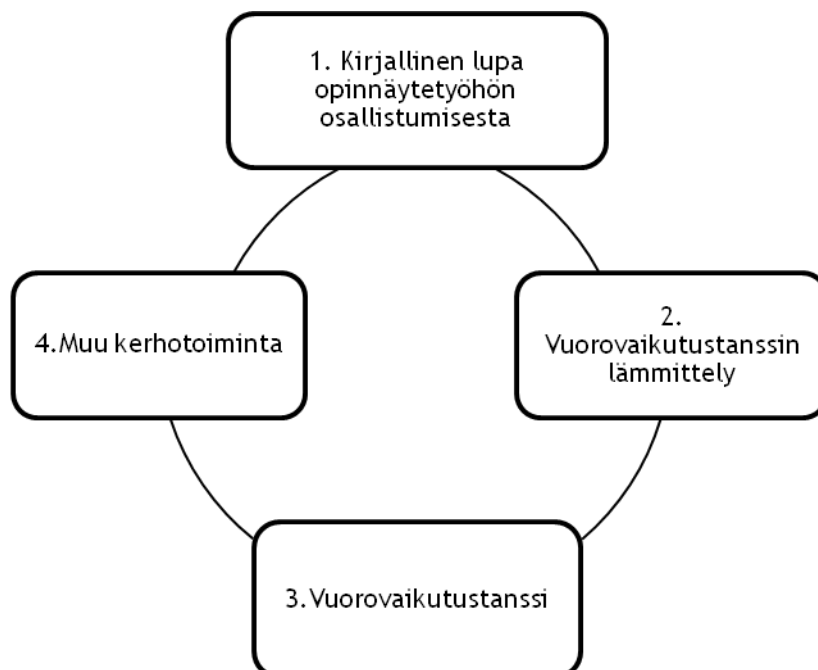
Vuorovaikutustanssit (päivämäärä)	02.2. ja 16.2.	01.3. ja 15.3.	29.3. ja 12.4.
Tanssiliikkeet	<i>halaus</i> <i>ylös-alas</i> <i>perhonen</i> <i>poljenta</i>	<i>halaus</i> <i>ylös-alas</i> <i>perhonen</i> <i>poljenta</i>	<i>halaus</i> <i>ylös-alas</i> <i>perhonen</i> <i>poljenta</i> <i>jalan taivutus</i> <i>istumaan nousu</i>
Uudet tanssiliikkeet		<i>jalan taivutus</i> <i>istumaan nousu</i>	<i>kurotus</i>

TAULUKKO 2. Vuorovaikutustanssien liikesarjan kehitys

Valitsin vauva-vanhempi -kerhon vuorovaikutustansseihin liikkeitä, joita äitien oli yksinkertaista toteuttaa ja muistaa. Halusin tanssiliikkeiden olevan helposti lähestyttäviä eikä liian hurjia, joten jätin liikkeitä, joissa vauvaa riiputetaan päätä alaspäin tai taivutetaan vauvan selkää tanssisarjasta pois. Valitsin liikkeitä, joissa äiti ja vauva olisivat tanssiessaan kasvokkain. Valitsin tanssiliikkeitä, joissa tanssittiin sekä vauvan ylä- että alaruumista. Jokainen liike toistettiin rauhallisessa tahdissa noin 4-5 kertaa. Vuorovaikutustansseissa ei käytetty taustamusiikkia, sillä tarkoituksena oli saada sekä äiti että vauva keskittymään yhteiseen tekemiseen, vuorovaikutukseen toistensa kanssa.

Jokaisen vuorovaikutustanssin alussa pyysin äitejä viettämään pienen hetken vauvan kanssa jutellen, vauvaa katsoen ja koskettaen. Pienen juttutuokion tarkoituksena oli lämmitellä ja viritel-

lä vauva ja äiti yhteiseen vuorovaikutukseen. Tanssin aikana kannustin äitejä juttelemaan ja kehumaan vauvaansa sekä kuuntelemaan millä tuulella vauva oli. Mikäli vauva ei vaikuttanut tanssista innostuvan, kehotin äitejä pitämään tanssissa pienen tauon ja houkuttelemaan juttelun, kosketuksen ja katseen avulla vauvaa uudestaan tanssiin. Tavoitteenani oli luoda tansseista sekä vauvalle että äidille rento ja mukava hetki toistensa kanssa. Vuorovaikutustanssien rakenne on kuvattu kuviossa 1.

KUVIO 1. Vuorovaikutustanssien rakenne.

Vuorovaikutustanssi ei menetelmänä ollut vauva-vanhempi-kerhoa vetäneille avoimen päiväkodin työntekijöille täysin vieras. Aikaisempina vuosina kerhossa on pidetty Määttäsen vuorovaikutustanssin teoriaan pohjautuvaa vauvatusta, joka on yksi vuorovaikutustanssin muodoista. Vauva-vanhempi-kerhossa jaettujen vauvatus-menetelmästä kertovien monisteiden lähdeoteeksi oli merkitty Määttäsen ”Dialoginen vauvatanssi kehityksen edistäjänä” (Stakes, Aiheita 272005, Helsinki). Vauvatus aloitetaan vauvan olleessa kahden kuukauden ikäinen ja se perustuu samoihin periaatteisiin liikkeistä vauvan ajatteluna kuin vuorovaikutustanssi. Vauvatuksessa vauvan kanssa tehtäviä liikkeitä on Määttäsen seitsemäntoista ja Jouhkin ja Markkasen viiden liikkeen sijasta neljä, *halaus*, *nyrkkeily*, *perhonen* ja *poljenta*. Vauvatuksen vetäjinä toimivat avoimen päiväkodin työntekijät. Vauva-vanhempi-kerhossa aikaisempina vuosina pidetyt vauvatus-tuokiot ovat kuitenkin olleet kertaluonteisia kevään 2012 vuorovaikutustanssien toimiessa pitkäkestoisesti osana kerhon toimintaa.

Äitien ei edellytetty osallistuvan jokaiseen vauva-vanhempi-kerhossa tansittuun vuorovaikutustanssiin. Tanssiin osallistuminen riippui täysin siitä, olivatko äiti ja vauva tanssituulella.

Tämän vuoksi tansseihin osallistuneiden määrä saattoi vaihdella kolmesta äiti-vauva-parista seitsemään pariin, myös vauvojen ikä vaihteli 5 viikon ikäisistä vauvoista yli vuoden ikäisiin. Jos vauva oli liian pieni vuorovaikutustanssiin, oli äideillä mahdollisuus katsoa muiden äiti-vauva-parien tanssia. Näin äideillä oli mahdollisuus oppia tanssiliikkeet ja osallistua tanssiin vauvan tullessa kahden kuukauden ikään. Vauva-vanhempi -kerhoon osallistuneiden äitien ja vauvojen sekä vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äiti-vauva-parien määrä, vauvojen ikä sekä tanssien kesto on kuvattu taulukossa 2.

Vuorovaikutus-tanssituokiot	Äitejä	Vauvoja	Tanssivat äiti-vauva-parit	Vauvojen ikä (noin kk)	Tanssin kesto (min)
Tanssi 1. 02.02.2012	4	5	5	3-9	9
Tanssi 2. 16.02.2012	3	4	4	5-13	8
Tanssi 3. 01.03.2012	6	6	3	1,5-8	9
Tanssi 4. 15.03.2012	4	5	5	5vko-11	8
Tanssi 5. 29.03.2012	3	3	3	5-11	8
Tanssi 6. 12.04.2012	3	3	1	0-1v.	7

TAULUKKO 3. Avoimen vauva-vanhempi -kerhon vuorovaikutustanssien äiti-vauva-parien määrä, ikä ja tanssin kesto.

Vuorovaikutustanssien videokuvaajina toimivat avoimen yhteistyöpäiväkodin työntekijät. Vuorovaikutustansseihin osallistui mahdollisuuksien mukaan aina kaksi avoimen yhteistyöpäiväkodin työntekijää, yksi vuorovaikutustanssien kuvaajana ja toinen toiminnan yleisenä havainnoijana. Kokonaisuudessaan vuorovaikutustanssien videomateriaalia tuli 52 minuuttia ja 26 sekuntia. Jokaisen vauva-vanhempi-kerhon jälkeen keskustelin opinnäytetyötäni ohjaavan avoimen päiväkodin työntekijän kanssa kyseisellä kerhokerralla tanssitun vuorovaikutustanssin kulusta, ohjauksesta ja videoinnista. Vuorovaikutustanssien kuvaamisen suunnittelusta ja toteutuksesta kerron enemmän kappaleissa 9.1 Videointi ja analyysi sekä 9.2 Videoinnin haasteet ja edut.

Videoiduista vuorovaikutustansseista editoin jokaiselle äidille oman vauvan vuorovaikutustanssi- DVD- tallenteen. Editoinnissa käytin Windows Movie Maker ohjelmaa. Jokaiselta toimintaan osallistuneelta äidiltä pyydettiin kirjallinen lupa tanssien DVD- levyille tallentamisesta sekä siitä, ettei videomateriaalia levitetäisi ulkopuoliseen käyttöön. Äidit saivat vuorovaikutustansseista editoimani DVD- tallenteet itselleen 23.4. olevalla vauva-vanhempi-kerhokerralla 2 euron korvausta vastaan. Palautetta vuorovaikutustanssien herättämisestä ajatuksista ja tuntemuksista pyysin äideiltä sähköpostitse (liite 3.). Lisäksi, jos kiinnostusta löytyi, oli äideillä mahdollisuus kirjoittaa minulle vuorovaikutustanssien herättämisestä ajatuksista ta-

rinallisessa muodossa. Äitien osallisuus videoituihin vuorovaikutustansseihin ja ryhmähaastatteluun sekä äideiltä saatu kirjallisen palautteen määrä on kuvattu taulukossa 3.

Kirjallinen lupa osallistumisesta	Vuorovaikutustansseihin osallistuneet	Ryhmähaastatteluun osallistuneet	Kirjallista palautetta antaneet
12 äidiltä	10 äiti-vauva-paria	5 äitiä	2(s.postitse) 4(kirjallisesti)

TAULUKKO 4. Äitien osallisuus opinnäytetyöhön.

Saadakseni tietoa siitä, miltä opinnäytetyöprosessiin osallistuminen on äideistä tuntunut ja millaisia ajatuksia tanssiminen, vuorovaikuttaminen vauvan kanssa on heissä herättänyt, pidin vauva-vanhempi -kerhossa 10.5.2012 äiti-vauva-parien kanssa ryhmähaastattelun. Ryhmähaastatteluun osallistuminen oli äideille täysin vapaaehtoista. Äideillä, jotka eivät tansseihin olleet osallistuneet oli mahdollisuus osallistua kerhon ohjelmaan kuuluvaan äitienpäiväaskarteluun. Ryhmähaastattelusta menetelmästä sekä haastattelun toteutuksesta kerron enemmän kappaleessa 5.5 Ryhmähaastattelu.

Kirjallisen suostumuksen vuorovaikutustansseihin ja ryhmähaastatteluun osallistumisesta antoi 12 äitiä. Heistä kymmenen osallistui avoimessa vauva-vanhempi -kerhossa videoituihin vuorovaikutustansseihin. Näistä kymmenestä äidistä viisi osallistui 10.5.2012 avoimessa vauva-vanhempi-kerhossa pidettyyn ryhmähaastatteluun.

8 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni on laadullinen, kvalitatiivinen, tutkimus, jonka tarkoituksena on tutkia vuorovaikutustanssin aikana äidin ja vauvan välillä syntyvää varhaista vuorovaikutusta sekä vuorovaikutustanssia menetelmänä varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Opinnäytetyöni tarkoituksena ei ole mitata äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta määrällisesti, vaan tutkia ja ymmärtää varhaisen vuorovaikutuksen syntymiseen vaikuttavia prosesseja videoituista vuorovaikutustansseista tekemieni havaintojeni sekä tutkimukseen osallistuneiden äitien kokemusten ja keskustelujen avulla.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää. Tämä sisältää ajatuksen todellisuuden moninaisuudesta. Hirsjärven ja kumppaneiden mukaan tutkimuksessa tuleekin ottaa huomioon, ettei todellisuutta voida mielivaltaisesti pirstoa, vaan tutkimuskohdetta tulee tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010:161.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tiedonkeräämisen välineenä tutkimuksessa suositaan ihmistä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luottaa erilaisilla mittausvälineillä kerättyä tietoa enemmän omien havaintojensa ja tutkittavien kanssa käytyjen keskustelujen kautta saatuun tietoon. Lisäksi tutkimuksen kohderyhmä on tutkijan tietoisesti valitsema, ei satunnaisotos. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tietyn teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineistoa pyritään tarkastelemaan yksityiskohtaisesti eri näkökulmista. (Hirsjärvi ym. 2010:164.)

Tutkimusaineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien oma ääni ja näkökulma tulevat esille esimerkkeinä tällaisista metodeista ovat teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelu sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. Laadullisessa tutkimuksessa tapahtumat nähdään ainutlaatuisina ja kerättyä aineistoa käsitellään sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010:164.)

Eskolan ja Suorannan mukaan laadulliset tutkimukset vastaavat tapaustutkimuksia, joiden pohjalta ei ole tarkoitus tehdä samalla tavalla empiirisesti yleistettäviä päätelmiä kuin tilastollisessa tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 1998:65.) Vauva-vanhempi-kerhossa tanssitutkimuksen vuorovaikutustanssit olivat ainutlaatuisia tilanteita, joita ei voida samanlaisina uudelleen toistaa eikä vuorovaikutustanssien havainnoiteja yleistää.

9 Tutkimusmenetelmät

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni kolmea erilaista tutkimusmenetelmää: havainnointia, videointia sekä ryhmähaastattelua. Seuraavaksi kerron lyhyesti jokaisesta. Samalla perustelen, miksi valitsin kyseiset menetelmät tutkimusvälineiksi, ja miten niitä tutkimuksessani hyödynsin.

9.1 Videointi

Vuorovaikutustanssin aikana äidin ja vauvan välillä syntyvän varhaisen vuorovaikutuksen havainnoimisen välineeksi valitsin videokuvauksen. Videokuvauksen käyttämiselle havainnoinnin välineenä oli sekä käytännöllinen että teoreettinen syy. Käytännöllinen oli se, etten voinut toimia sekä vuorovaikutustanssien ohjaajana että havainnoijana. Teoreettinen syy se, että videokuvauksen avulla pystyin tekemään tarkkoja havainnoita äidin ja vauvan välisestä sanattomasta ja sanallisesta vuorovaikutuksesta, havainnoida vauvan ja äidin ilmeitä ja eleitä, pysäyttää kuvan ja katsoa sitä uudelleen. Lisäksi vuorovaikutustanssien kuvaaminen mahdollisti tanssin ohjauksen havainnoinnin ja arvioinnin. Kaikki kuusi vuorovaikutustanssia kuvattiin samalla Sony Handycam DCR-SX 30 videokameralla, jonka olin saanut ystävältäni lainaan opinnäytetyötäni varten.

Lastenpsykiatri Daniel Sternin mukaan videokamera on vaikuttanut merkittävästi kykyyn tehdä tarkkoja havaintoja vauvojen ja heidän vanhempiansa välisestä vuorovaikutuksesta. Videokameran ansiosta voimme nyt pysäyttää kuvan sekä katsella tiettyä elettä tai kasvojen ilmeitä uudelleen ja uudelleen. Voimme jopa mitata tarkasti katseen tai eleen keston. Sternin mukaan ihmisen käyttäytymistä, etenkin ei-verbaalista vuorovaikutusta tutkittaessa kamera on ollut yhtä mullistava tutkimusväline kuin mikroskooppi aikanaan. Mikroskoopin tavoin kamera paljastaa asioita, joita emme ennen voineet muuten nähdä. (Stern 1992:20.)

Videokuvauksia käyttävissä tutkimuksissa tutkimusympäristöt voidaan luokitella joko avoimiin tai suljettuihin tutkimusympäristöihin. Avoin tutkimusympäristö voisi olla esimerkiksi yleisötapahtuman tai leikkipuiston kuvaukset. Avoimessa tutkimusympäristössä ei voida ennalta tarkasti tietää, keitä on paikalla, mitä ihmiset tekevät ja miten he keskenään käyttäytyvät. Suljettu tutkimusympäristö voi olla esimerkiksi päiväkotiryhmä tai koululuokka. Molempiin liittyy mielikuva toiminnan osallistujista, tiedetään suunnilleen ryhmän ohjelma ja voidaan myös tietään jotain osallistujien keskinäisestä käyttäytymisestä. (Vienola 2005:71.)

Vauva-vanhempi kerho vastaa toiminnaltaan ja osallistujiltaan enemmän suljettua kuin avointa tutkimusryhmää. Avoimessa päiväkodissa tekemäni työharjoittelun aikana olin tutustunut ja saanut osallistua myös vauva-vanhempi-kerhon toimintaan. Minulle oli ehtinyt siis muodostua tietty mielikuva vauva-vanhempi-kerhon osallistujista. Kerholle on laadittu ohjelma kevät- ja syyslukukaudelle. Työharjoitteluni aikana olin ollut mukana 2012 kevään lukukausiohjelman laatimisessa, joten tiesin mitä kerhossa tulee tapahtumaan. Vauva-vanhempi-kerhon osallistujat pysyvät usein samoina koko lukukauden, joten osa heistä oli minulle tuttuja harjoitteluni ajalta ja tiesin jotain kerholaisten keskinäisestä käyttäytymisestä. Toisaalta vauva-vanhempi-kerhossa on myös avoimen tutkimusympäristön tunnuspiirteitä. Kerhon on avoin kaikille esikoisvauvan vanhemmille tulla ja mennä silloin, kun heille itselleen sopii. Vauva-vanhempi-kerho ei vaadi etukäteisilmoitustautumista eikä toimintaan jatkuvaa osallistumista. Kerhon koko ja osallistujat voivat siis vaihtua jatkuvasti.

Vuokko Vienolan mukaan (2005:71) videokuvauksen, kuten muidenkin tiedonhankintamenetelmien tulisi tutkimuksessa perustua tutkimuksen taustateoriaan. Tutkijalla on yleensä jonkinlainen käsitys teoriasta, jonka nojalla hän tilannetta haluaa kuvata. Varhaisen vuorovaikutuksen moninaisuuden ja moniaistisuuden vuoksi tarvitaan sen tallentamiseen kameran kaltainen tallennusväline. Vienolan mukaan taustateorian tunteminen on merkityksellistä myös kuvaajalle. Paras tutkimusaineiston hankkija yleensä onkin tutkija itse näin taustateoria ja tutkimusmateriaali ovat parhaiten synkronoituja keskenään. Aina ei tutkija kuitenkaan voi itse kuvata tapahtumia, jolloin tutkimusryhmän on valittava kuvaaja keskuudestaan. (Vienola 2005: 71 -72.) Opinnäytetyöni ai-

kana vastasin vauva-vanhempi -kerhon vuorovaikutustanssien ohjaamisesta, joten en voinut toimia tanssien kuvaajana. Vuorovaikutustanssien kuvaajana toimi aina yksi avoimen päiväkodin työntekijöistä.

Tutkimusmateriaalin yhdenvertaisuuden varmistamiseksi keskustelin avoimen työpaikan työntekijöiden kanssa siitä, mihin halusin heidän vuorovaikutustanssien kuvauksessa keskittyvän. Tarkoituksena oli videokuvan avulla havainnoida vauvan ja äidin välistä vuorovaikutusta vuorovaikutustanssin aikana. Tavoitteena oli saada videomateriaalia, jossa näkyisi mahdollisimman paljon sekä äitiä että vauvaa. Lisäksi videolla tulisi näkyä vauvan ja äidin vuorovaikutustanssiliikkeet. Tavoitteena ei ollut kuvata yhtä tiettyä äiti-vauva-paria, vaan vuorovaikutustanssin aikana tapahtuvaa varhaista vuorovaikutusta yleisesti.

9.2 Videoinnin haasteet ja edut

Vienolan mukaan yleisesti esitetty ajatus sekä tutkimuksia suunnittelevien että tutkimuskohteiden keskuudessa on ollut se, että videokamera häiritsee tapahtumien kulkua ja muuttaa ihmisten käyttäytymistä. Kamera on koettu jopa häiritsevämpänä kuin tutkijan läsnäolo. Videokameran käyttö voi häiritä ja rikkoa sekä aikuisten että lasten käyttäytymistä ja keskittymistä tutkittavaan asiaan. Videokameran läsnä ollessa toimintaan osallistuvat usein kiinnittävät erityistä huomiota olemiseensa, esimerkiksi lapset saattavat käyttäytyä epätavallisesti tai korostaa tiettyjä käyttäytymisenpiirteitään. Kentällä toimiessa olisi videokamera hyvä saada valmiiksi ennen tapahtuman alkua, näin valmistelut eivät häiritsisi toiminnan aloitusta ja videokameran läsnäolo helpommin unohtuisi toiminnan alkaessa. (Vienola 2005: 72-73.)

Ennen vauva-vanhempi -kerhon ensimmäistä vuorovaikutustanssia teimme avoimen päiväkodin työntekijän kanssa tanssin koekuvauksen 30.1.2012 päiväkodin liikuntasalissa. Koekuvauksessa avoimen päiväkodin työntekijä kuvasi vauvanuken avulla tekemäni vuorovaikutustanssiliikkeet. Koekuvauksen antoi mahdollisuuden testata, miltä ohjaamani vuorovaikutustanssit äiti-vauva-parien näkökulmasta näyttävät. Mikä kuvakulma olisi paras äidin ja vauvan tanssin kuvaamiseen. Miltä tanssi näyttää kuvaajan istuessa lattialla tai seistessä äidin ja vauvan takana. Miten kuvaajan liikkuminen tilassa kuulostaa, tulisiko kuvaajan esimerkiksi olla ilman kenkiä ja heliseviä koruja. Miten äiti-vauva-parit kannattaisi tilaan sijoittaa videokuvaamista ajatellen. Vuorovaikutustanssin koekuvaus antoi myös avoimen päiväkodin työntekijälle mahdollisuuden tutustua videokameraan ja harjoitella sen käyttöä. Valitettavasti koekuvaukseen pääsi osallistumaan vain toinen tansseja kuvaavista avoimen päiväkodin työntekijöistä.

Toinen esiin nouseva ongelma videoinnin käytössä tutkimuksen välineenä on yksilön intimitetisoija. Kameran läsnä ollessa ihmiset voivat kokea yksityisyyttään häiritsevän. Videomateriaalis-

sa yksilön anonymiteetti on vaikea säilyttää. Videokuvaukseen osallistuvien ollessa aikuisia, voi luvan kuvaamiseen yksinkertaisesti kysyä. Vastauksesta ”kyllä” tai ”ei” riippuen on kuvaaminen mahdollista. Jos kuvattavat ovat lapsia, on tutkimusluvan hankkiminen monimutkaisempaa. Julkisissa instituutioissa yleensä saadaan tutkimuslupa kuvauksiin, mutta tutkijan tulisi erikseen harkita, missä tilanteissa lupa tulisi pyytää vanhemmiltakin. Se, kuinka tarkka tutkimusluvan pyytämässä sekä tutkimuskohteiden intimiteetin suojelemisessa ollaan, riippuu tutkijan omasta eettisestä herkkyydestä. Tutkimusluvan saatuaan tulisi tutkijan myös antaa kirjallinen lupaus tai todistus kuvattaville tai heidän vanhemmilleen siitä, että kuvattavien anonymiteettiä pyritään suojelemaan sekä kuvamateriaali hävitetään tarkoin määrätyn ajan kuluttua. (Vienola 2005:73.)

Vauva-vanhempi-kerhossa tehtyjen vuorovaikutustanssien videokuvausten kohteena olivat paikalle tulleet äidit ja heidän vauvansa, joten äideiltä saadut kirjalliset tutkimusluvut olivat riittävät tutkimuksen toteuttamiseksi. Jos joku vuorovaikutustansseihin osallistuvista äideistä ei olisi lupaa itsensä ja vauvansa videokuvaukseen antanut, olisi tämä otettu toiminnassa huomioon jättämällä kyseinen äiti videon ulkopuolelle. Kaikki vuorovaikutustansseihin osallistuneet kymmenen äiti-vauva-paria antoivat kirjallisen suostumuksen tanssien videokuvaukseen osallistumisestaan. Videokuvaukseen osallistuville äideille annoin kirjallisen lupauksen siitä, ettei heidän eikä heidän lastensa nimiä tulla missään julkaisemaan, että videoidut, nauhoitetut sekä kirjoitetut materiaalit tulevat vain minun opinnäytetyöntekijän käyttöni ja kaikki videoitu ja nauhoitettu materiaali tullaan opinnäytetyön valmistuttua tuhoamaan.

Videokamera koetaan usein hyväksi ja lahjomattomaksi työvälineeksi ja siksi sitä usein käytetään tutkimuksen välineenä. Videolta voimme tarkistaa, mitä on tapahtunut ja missä järjestyksessä. Tilanteita muisteltaessa asiat helposti menevät väärään järjestykseen tai jotain jää havaitsematta. Vienolan mukaan ei silti pidä ajatella audiovisuaalisen tallennuksen olevan muita tiedonkeruumenetelmiä objektiivisempi, tarkempi tai alkuperäisempi. Luotettavuus riippuu siitä, miten videokuvaus on järjestetty ja miten kuvauskohteet on valittu, mikä on videon laatu ja miten osallistujat ovat kuvaukseen reagoineet. (Vienola 2005: 73-74.)

Tutkimusmateriaalina videokuva auttaa pienien yksityiskohtien tai nopeasti ohimenevien kohtien havaitsemisessa. Videokuva auttaa havaitsemaan asioita, joita ei paljain silmin nähdä. Useimmiten videokuva käytetäänkin tutkimuksissa havainnoinnin apuvälineenä. Näkökulmasta riippuen voidaan havainnointi jakaa piilohavainnointiin ja osallistuvaan havainnointiin tai systemaattiseen ja osallistuvaan havainnointiin. Koska videokameraa on vaikea piilottaa ja kuvaaja usein joutuu liikkumaan tilanteiden mukana, on videohavainnointi pääasiassa osallistuvaa havainnointia. Toisaalta kokonaisobservointiin viritetty laajaa näkymää kuvaava kamera voi Vienolan mukaan toimia ikään kuin poissaolevan ja läsnä olevan välimuotona. Videosta tulee havainnoija, vaikka ha-

vainnoija ei fyysisesti olekaan läsnä. Tutkimuksen tekijästä tulee kameran kautta poissa olevana läsnä oleva. (Vienola 2005:74.)

9.3 Havainnointi

Havainnointi tutkimusmenetelmänä sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan yksittäisen ihmisen toimintaa ja hänen vuorovaikutustaan muiden kanssa. Lisäksi havainnointi on toimiva menetelmä tekstien, kuvien, luonnon ja ympäristön tutkimisessa. (Vilka 2006:38.) Havainnoimalla voidaan saada välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnissa tutkitaan todellista elämää ja maailmaa. (Hirsjärvi ym. 2010:213.)

Vilkan mukaan (2006:38) havainnointi on ainutkertainen tapahtuma, jota ei voida uudelleen toistaa. Samaa tilannetta havainnoivat tutkijat saavat tutkittavakseen erilaisia havaintoja. Näin ollen voivat myös vauva-vanhempi-kerhon vuorovaikutustansseista tekemäni havainnot olla täysin erilaisia kuin avoimen päiväkodin työntekijöiden tai tansseihin osallistuneiden äitien havainnot.

Havainnoinnin asteet vaihtelevat Grönforsin mukaan täydellisestä piilohavainnoinnista täydelliseen osallistuvaan havainnointiin. Se, millä asteella havainnointia tehdään, riippuu tutkijan roolista ja havainnointimahdollisuuksista. Piilohavainnoinnissa tutkittavat eivät tiedä, että heitä havainnoidaan. Piilohavainnointia voidaan tehdä esimerkiksi joukkotilanteissa, jossa ihmiset ovat kokoontuneet, jonkun asian ympärille esimerkiksi mielenosoituksissa tai joukkoliikenteessä. Tällaisissa tilanteissa tutkijan on mahdollista olla paikalla ilman, että hänen läsnä oloansa herättäisi suurta kiinnostusta tai sitä huomattaisiin. (Grönfors 2010: 159.)

Tutkittavien joukkoon soluttautuminen ryhmän ”luonnollisena” jäsenenä on kuitenkin nykyisen tutkimusetiikan vastaista. Tutkimuksen kohteiden tulee antaa suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta tietoisena siitä, mihin he suostumuksensa antavat. Grönforsin mukaan tämä ei kuitenkaan aina ole välttämätöntä. Jos havaintoja tehdään esimerkiksi kaikille avoimissa, julkisissa tiloissa, kuten joukkoliikenteessä, ei lupaa havainnoimiseen ole tarpeen jokaiselta henkilöltä erikseen pyytää. (Grönfors 2010:160.)

Vaikka tutkittavat tietäisivät olevansa havainnoinnin kohteena, voi tutkija toimia pelkän havainnoijan roolissa osallistumatta lainkaan tutkittavien elämään tai toimintaan. Tällaisessa tilanteessa tutkijan rooli on olla mahdollisimman näkymätön, ikään kuin kärpäsenä katossa. Jos tutkimuksessa käytetään havainnoinnin välineenä videokameraa, voi tutkija jättää kameran päälle olematta tilanteessa itse fyysisesti läsnä. (Grönfors 2010: 610.)

Tavallisimmin havaintojen tekemiseen yhdistyy myös jonkinasteinen toimintaan osallistuminen. Yleisesti tämä tarkoittaa että tutkija välillä sekä tarkkailee että osallistuu havainnoimaansa tilanteeseen. Grönforsin mukaan tällainen havainnoimisessa mukana on muutkin aistit kuin pelkkäkuulo ja näkö. Osallistuva havainnointi mahdollistaa myös tunteiden käytön tilanteiden tarkkailussa. Havainnointi, erityisesti, jos siihen liittyy osallistumista, vaatii tutkittavien, tutkittavien huoltajien tai tutkittavan yhteisön luvan. (Grönfors 2010: 161 -162.)

Vauva-vanhempi-kerhossa tekemäni äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen havainnointi oli osallistuvaa havainnointia. Vuorovaikutustansseihin osallistuneet äidit olivat tietoisia olevansa havainnoinnin kohteena ja olivat antaneet kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisestaan. Vuorovaikutustanssien ohjaajana en voinut ottaa toiminnan ulkopuolella pysyttelevän, passiivisen havainnoijan roolia, vaan olin osa toimintaa. Havainnoimisen välineenä toimi. Ennen kuvauksien alkua keskustelin avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa siitä, mihin halusin heidän vuorovaikutustanssien videoinnissa keskittyvän. Tärkeintä videokuvauksessa oli keskittyä äiti-vauva-parien yleiseen havainnointiin, ei vain tietyn äiti-vauva-parin vuorovaikutustanssiin.

9.4 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu on haastattelu, jossa samassa paikassa on samaan aikaan useita haastateltavia tai jopa useita haastattelijointa. Tavoitteena on keskustella ryhmässä tutkijan valitsemasta aiheesta tai teemoista. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää yksilöhaastattelun sijasta tai sen lisäksi. Ryhmähaastattelussa saavat haastateltavat toisiltaan tukea, mikäli he jännittävät haastattelijaa liikaa. Haastattelun osallistujien yhdessä muistellessa tapahtumia, herättäessä mielikuvia sekä tukiessa ja rohkaistaessa toisiaan voidaan ryhmähaastattelussa saada tietoa tavallista enemmän. (Eskola & Suoranta 1998:94,96.)

Eskolan ja Suorannan mukaan sopiva haastatteluryhmä on toimivan opetusryhmän kokoinen eli noin 4-8 henkeä. Toisaalta jo kahden ihmisen haastatteleminen voi toimia eri tavalla kuin yhden ja tuottaa hyvin erilaista tietoa. Pääsääntöisesti olisi haastateltavan ryhmän hyvä olla mahdollisimman homogeeninen, jotta käytetyt kysymykset ja käsitteet ovat kaikkien ymmärrettävissä. (Eskola & Suoranta 1998:94, 96.)

Valitsin ryhmähaastattelun menetelmän tehokkuuden sekä mahdollisuuksien vuoksi. Tehokkaan haastattelumenetelmän ryhmähaastattelusta tekee se, että samanaikaisesti voidaan haastatella monta henkilöä. Lisäksi haastateltaessa henkilöitä ryhmässä voidaan vähentää haastattelijan vaikutusta siihen mitä ja miten asioita tuodaan haastattelun aikana esille. Sulkusen mukaan ryhmässä haastateltavat kontrolloivat toisiaan. (Sulkunen 1998:264.)

Haastattelemalla vuorovaikutustansseihin osallistuneita äitejä ryhmässä toivoin muiden äitien helpottavan tanssien aikaisten tapahtumien mieleen palauttamisessa, rohkaisevan tanssien herättämien tuntemuksien ja ajatusten jakamista sekä virittävän keskustelua aiheesta. Ryhmähaastattelun toivoin toimivan ryhmää voimauuttavana sekä yhdistävänä kokemuksena.

Ryhmähaastattelun haasteet liittyvät pääsääntöisesti keskustelun aloittamiseen sekä ryhmää dominoivien yksittäisten henkilöiden kontrollointiin. Haastattelijan tehtävänä on yleensä saattaa keskustelu alulle ja olla tämän jälkeen mahdollisimman hiljaa. Ryhmähaastattelu ei ole struktuuroitu, vaan tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman vapaamuotoinen, mutta silti asiassa pysyvä keskustelu. Eskolan ja Suorannan mukaan on haastattelua suunniteltaessa päätettävä pyritäänkö tilaisuudesta tekemään haastattelu vai keskustelu. Keskustelun aikaansaaminen voi olla vaikeaa ja aito dialogi, keskustelu on harvoin saavutettavissa. Sen sijaan keskustelijat kyllä viittaavat toistensa puheisiin, mutta käyvät harvoin varsinaista vuoropuhelua. (Eskola & Suoranta 1998:97.)

Ryhmähaastattelun onnistumiseksi haastateltavat on saatava koottua samaan paikkaan ja aikaan kerralla, mikä voi tehdä haastatteluajankohdan sopimisesta hankalampaa kuin yksilöhaastattelussa (Eskola & Suoranta 1998:97). Vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien haastatteluun osallistumisen helpottamiseksi päätimme yhdessä avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa käyttää haastattelupaikkana vauva-vanhempi -kerhoa. Ryhmähaastattelu pidettiin 10.5.2012 vauva-vanhempi -kerhon alussa. Haastattelun aikana ja jälkeen kerhokerran ohjelmaan kuului äitienpäiväaskartelua.

Ryhmähaastatteluun voi liittyä myös teknisiä ongelmia. Haastattelumateriaalin litteroimisen ongelmana voi olla puhutusta aiheesta sekä puhujasta selvän saaminen monen ihmisen ollessa äännessä yhtä aikaa. Haastateltavien tunnistamiseksi voi haastattelun alussa osallistujia pyytää esittelemään itsensä, näin ääninäytteitä voidaan myöhemmin käyttää haastateltavan tunnistamiseksi. Toinen ratkaisu ongelmaa voi olla haastattelun videoiminen. Videoiminen voi toisaalta vaikeuttaa haastattelun teknistä toteutusta sekä lisätä haastateltavien jännitystä tilanteessa. (Eskola & Suoranta 1998:98.)

Vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelun tallentamisessa käytin samaa videokameraa kuin vuorovaikutustanssien kuvauksissa. Kamera oli sijoitettu avoimen päiväkodin liikuntasalialin tuolille niin, että kameran kuvaruudusta oli selvästi nähtävissä vain haastatteliija sekä salin etuseinä. Tarkoitukseni ei ollut kuvata äitejä, vaan käyttää videokameraa ikään kuin nauhurina. Muutama äiti videolta on kuitenkin myös nähtävissä.

Ryhmähaastattelun suunnittelussa en ollut ottanut tarpeeksi huomioon ympäristön aiheuttamien äänien vaikutusta äitien puheen kuulumiseen videonauhalla. Lisäksi olin sijoittanut videokameran päiväkodin liikuntasalissa niin kauas keskustelevista äideistä, ettei kamerasta kauimpana olevien äitien vastauksista saanut haastattelu-videolta kunnolla selvää. Kuten vuorovaikutustanssien kuvauksista olisi ryhmähaastattelusta ja äänen kuuluvuudesta voinut pitää liikuntasalissa koekuvauksen ennen varsinaista haastattelua. Videokameraa olisi myös voinut hyödyntää ryhmähaastattelussa enemmän, esimerkiksi kuljettamalla kameraa äidiltä toiselle tai käyttämällä avoimen päiväkodin työntekijää keskustelun kuvaajana. Näin haastattelumateriaalissa olisi äitien puheen lisäksi näkynyt myös heidän ilmeensä ja eleensä. Videokameran mahdollisimman vähäisellä näkävyydellä sekä kameran kohdistamisella äitien sijasta itseeni, pyrin tekemään haastattelutilanteesta äideille mahdollisimman miellyttävän sekä välttämään haastattelusta kieltäytymisen videokuvattavaksi tulemisen takia.

Vauva-vanhempi -kerhossa pitämäni ryhmähaastattelu oli minulle ensimmäinen, joka myös näkyi keskustelun herättämisen ja ylläpitämisen vaikeutena. Ryhmähaastattelun aikana varsinaista vapaata keskustelua vuorovaikutustanssien herättämistä ajatuksista ja tunteuksista ei äitien välille syntynyt, vaan tilaisuus noudatti pitkälti kysymys-vastaus-kaavaa. Osa äideistä viittasi toistensa kommentteihin, mutta yhteistä keskustelua jaetuista kokemuksista ei syntynyt. Osa ryhmäläisistä jäi haastattelun aikana toisia enemmän keskustelun ulkopuolelle. Ryhmähaastattelun aikana tyydyin helposti yhden tai kahden äidin antamaan vastaukseen sen sijaan, että olisin kysynyt muiden äitien mielipidettä ja kokemuksia aiheesta. Koko ryhmän välistä keskustelua useammin ryhmähaastattelun aikana syntyi kahdenkeskistä keskustelua itseni ja muutaman äidin välillä.

Vauva-vanhempi -kerhossa pidetystä vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelusta 10.5.2012 teki paikalla olleiden vauvojen läsnäolo erityisen eläväksi ja värikkääksi. Vauvojen touhuaminen ja liikkuminen päiväkodin liikuntasalissa, konttailu ja kävely, vieruskaverin lelujen tutkiminen ja leikkiminen toivat haastattelutilanteeseen oman lisänsä ja veivät välillä sekä äitien että oman huomioni käsillä olevasta aiheesta. Vauvojen läsnäolo toi haastattelutilanteeseen myös mukavaa rentoutta ja huumoria. Lisäksi tuntui sopivalta, että puheenaiheena olevat vauvat olivat tilanteessa läsnä, näin vauvat pääsivät osaksi prosessia.

9.5 Tutkimusmateriaali ja analyysi

Opinnäytetyöni tutkimusmateriaali koostuu vauva-vanhempi-kerhossa videoiduista vuorovaikutustansseista litteroimistani videonäytteistä, tansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelusta, äideiltä saamistani kirjallisista vuorovaikutustanssivideoiden palautteista sekä vuorovaikutus-

tanssien videokuvaamisesta ja opinnäytetyötäni ohjaamisesta vastanneen avoimen päiväkodin työntekijän haastattelusta.

Vuorovaikutustanssien videomateriaalin analyysin apuna käytin tematisointia. Tematisoinnissa tutkimusaineistosta poimitaan keskeisimmät aiheet ja esitetään ne erilaisina kysymyksinä. Tämä vaatii tutkimusongelman kannalta olennaisimpien aiheiden löytämistä ja erottelemista materiaalista. (Eskola & Suoranta 1998:174.) Vuorovaikutustanssi videomateriaalin teemoissa pyrin nostamaan tansseista vuorovaikutustanssimenetelmän sekä varhaisen vuorovaikutuksen teorian kannalta merkittäviä ja olennaisia aiheita. Videomateriaalia katsoessani kiinnitin erityisesti huomiota siihen, mitä äidin ja vauvan välillä vuorovaikutustanssin aikana tapahtuu. Millaisia varhaisen vuorovaikutuksen piirteitä äidin ja vauvan kanssakäymisessä tanssin aikana esiintyy. Miten tanssi etenee ja kehittyy. Etsin yhtymäkohtia varhaisen vuorovaikutuksen teorian ja videomateriaalin välillä. Teoria ohjasi vuorovaikutustansseista tekemiäni havaintoja.

Kuudesta videoidusta vuorovaikutustanssituokiosta olen opinnäytetyöhöni valinnut kolme erilaista teemaa:

1. äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus
2. vauva tanssin viejänä
3. vuorovaikutustanssi vauva-vanhempi -kerhossa

Jokaiseen teemaan liittyen olen opinnäytetyöhöni litteroinut vuorovaikutustansseista lyhyitä videonäytteitä. Yhteensä vuorovaikutustanssien litterointeja kertyi seitsemän A4 verran. Vuorovaikutustanssivideoiden litteroinnin aikana katsoin jokaisen videonäytteen ensin kokonaan läpi. Tämän jälkeen pysäytin videon kirjoittaakseni ylös mitä olin äidin ja vauvan vuorovaikutustanssissa havainnut. Lopuksi katsoin näytteen uudestaan varmistaakseni, oliko kyseisestä tanssista jotain jäänyt huomaamatta.

Keskityin videonäytteiden litteroinnissa teemojen osalta olennaisiin asioihin. Äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen teemaan liittyvissä videonäytteisiin en ole litteroinut videolla kuuluvia omaa ääntäni, vaan keskittynyt kuvaamaan, miten äiti ja vauva ovat vuorovaikutuksessa keskenään tanssin aikana. Miten äiti ja vauva virittyvät toisiinsa, miten vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä alkaa ja kehittyy.

Videokuvauksiin osallistuneiden äiti-vauva-parien yksityisyyden ja anonymiteetin suojelemiseksi olen merkinnyt litteroiduissa videonäytteissä esiintyvät äiti-vauva-parit kirjaimilla (A-E) jokaisen näytteen loppuun. Vuorovaikutustanssivideoiteihin osallistui myös äiti, jolla oli kaksoset. Kaksosvauvat olen merkinnyt videonäytteisiin numeroilla vauva 1. ja vauva 2. Lisäksi videonäytteisiin on merkitty päivämäärä, jolloin vuorovaikutustanssi on videoitu.

Vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelun kysymyksiä laatimisessa sekä haastattelumateriaalin analyysissä käytin samoja teemoja kuin vuorovaikutustanssivideoita analysoinnissa. Äitien ryhmähaastattelun videomateriaalin litteroin sanasta sanaan (7 A4 sivua). Koska ryhmähaastatteluun osallistuneet sekä vuorovaikutustansseista kirjallista palautetta antaneet äidit esiintyvät myös analysoimissani vuorovaikutustanssien videonäytteissä, joten olen merkinnyt äidit ryhmähaastattelun litterointeihin samoilla kirjaimilla.

Opinnäytetyötäni ohjanneen avoimen päiväkodin työntekijän haastattelua varten en laatinut valmiita haastattelukysymyksiä, vaan kyseessä oli vapaamuotoinen keskustelu liittyen opinnäytetyöprosessiin ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoitteeseen. Yhteisestä keskustelusta olen raportissani nostanut esille keskeisimmät asiat, kuten millainen kokemus vauva-vanhempi -kerhossa tehdyt vuorovaikutustanssit olivat avoimen päiväkodin työyhteisön kannalta.

10 Äidin ja vauvan vuorovaikutus vuorovaikutustanssin aikana

Ensimmäisessä videoidussa vuorovaikutustanssissa ja videonäytteessä yhden äiti-vauva-parin tanssiin virittäytyminen alkaa jaetun katseen, kosketuksen ja hymyn avulla.

Vauva on selällään alustalla, äiti on polvillaan ja kumartunut kohti vauvaa. Äidin kädet lepäävät vauvan lantion molemmilla puolilla. Vauvan kädet ovat nyrkissä vasten vauvan kylkiä. Vauva katsoo äitiin. Taustalla kuuluu tanssin ohjaajan ääni ”voi ihan jutella siinä vähän ja ”. Äiti kumartuu lähemmäksi vauvan kasvoja ja silittää etusormellaan vauvan nenää. Vauva koskettaa molemmilla käsillään äidin kättä. Vauva katsoo äitiin, tämä on kumartunut kohti vauvaa. Äiti vetää kätensä pois vauvan kasvoilta ja jättää sen nyrkissä vauvan vatsan yläpuolelle, samalla äiti tuo kasvonsa lähemmäksi vauvan kasvoja. Vauva avaa ja sulkee suunsa, hymyilee vähän. Vauvan katse seuraa äitiä. Vauva nostaa molempia käsiään ylöspäin. Äiti tulee lähemmäksi vauvaa ja silittää uudestaan sormellaan vauvan nenää. Samalla vauva nostaa käsiään vielä ylempäs kohti äidin kasvoja. Vauvan kämmenet ovat hieman auki. Vauva hymyilee hieman ja katsoo äitiin. Äiti menee hieman kauemmas vauvan kasvoista, samalla vauva heiluttaa molempia käsiään ilmassa. Taustalla kuuluu ohjaajan ääni ”pannaan peukalot vauvan kämmeniin”. Vauva katsoo äitiin. Kamera on kohdistunut vauvaan. Äiti vie peukalonsa vauvan avonaisiin kämmeniin. Vauva avaa suutaan ja työntää kieltään huulten välistä, katse on kohdistunut äitiin. ”Sitten ootetaan että vauva tarttuu siihen peukaloon kiinni” ohjaaja sanoo. Vauva avaa ja sulkee käsiään äidin peukalojen ympärillä ja työntää kieltään enemmän ulos suustaan. (äiti-vauva- pari A.16.02.2012)

Äiti lähtee virittämään vauvaa yhteiseen tanssiin pienen kosketuksen avulla, silittämällä vauvan nenää. Vauva reagoi ja vastaa pieneen kosketukseen nostamalla kätensä äidin käteen, katsomalla ja hymyilemällä äidille. Vauva ei kiinnitä huomiota taustalla kuuluvaan ohjaajan ääneen, vaan on keskittynyt äidin kasvoihin. Vauva hakee kontaktia äitiin myös kurottamalla käsiään tämän kasvoja kohti. Äiti on herkistynyt vauvan viesteille, pysyy lähellä tämän kasvoja ja koskettaa vauvaa uudestaan silittämällä tämän nenää. Äidin mennessä hieman kauemmas vauvan kasvoista,

reagoi vauva heiluttamalla molempia käsiään äidin suuntaan ilmassa. Vauvan kämmenet ovat auki jo ennen kuin äiti tuo peukalonsa niihin. Vauva ottaa kiinni äidin peukaloista. Tanssi ei kuitenkaan ala vielä ja näin vauvan huomio kääntyy pois päin äidistä.

Vieressä olevan äidin ääni saa vauvan kääntämään pänsä sivulle, vauva ei irrota otetta äidin peukaloista. Vauvan pää on kääntynyt täysin pois päin äidistä. Vauva avaa kämmeniään äidin peukaloiden ympärillä, mutta ei irrota sitä täysin. Äiti kääntää vartaloaan ja päätään hieman sivulle vauvan katseen suuntaan. Vauvan pää pysyy kääntyneenä vieressä olevan äiti-vauva-parin suuntaan. Äiti katsoo sivulle, vauvan katseen suuntaan. Äiti menee hieman kauemmas vauvasta, mutta pitää peukalonsa vauvan kämmissä. Vauvan ja äidin kädet ovat vauvan kyljissä. Vauva kääntää katsettaan hieman kohti keskustaa. ”Sitten kysytään vauvalta että saanko luvan” ohjaaja sanoo. Äiti kumartuu lähemmäksi vauvan sivulle kääntyneitä kasvoja, vauva katsoo äitiin ”saakaan-ko luvan?” äiti kysyy pehmeällä äänellä. Vauvan pää on nyt hieman enemmän kohti keskustaa. Äiti menee hieman kauemmas vauvan kasvoista. Vauva katsoo äitiin ja kääntää samalla katseensa suoraan kohti äitiä. Vauvan suu on nyt kiinni. Ensimmäinen tanssiliike alkaa. (äiti-vauva-pari A. 2.2.2012)

Kyseessä on toinen kerta, kun tanssimme vuorovaikutustanssia avoimessa äiti-vauva-kerhossa. Tanssiliikkeet ovat vauvalle siis tuttuja. Vauva ottaa äidin peukaloista kiinni ja vaikuttaa olevan tanssiin valmis. Kun tanssi ei heti ala, vauvan huomio äkkiä kiinnittyykin vieressä olevan toisen äidin ääneen, ja vauvan kääntää ensimmäisen kerran katseensa kokonaan pois päin äidistä. Katseyhteys äidin ja vauvan välillä katkeaa hetkeksi, mutta sekä vauvan että äidin ote toisiinsa säilyy. Äiti yrittää hieman hakea vauvan katsetta kääntämällä vartaloaan ja katsettaan vauvan sivulle käännetyin pään suuntaan. Kun tämä ei onnistu, äiti katsoo itsekin mitä vauvan sivulla näkyy. Tanssin ohjaajan antaessa äideille luvan pyytää vauvaansa tanssiin, äiti vie kasvonsa aivan vauvan sivulle käännetyin pään viereen ja pyytää tätä hellästi tanssiin kysymällä ”saanko luvan?”. Vauva löytää äidin katseen ja kääntää hieman päätään. Yhteys on saatu takaisin ja vauva on valmis. Vauva kääntää katseensa suoraan äidin kasvoihin ja tanssi alkaa.

Vuorovaikutustanssin aikana äidit ja vauvat ovat vuorovaikutuksessa keskenään monella eri tasolla. Molemmat osapuolet ovat herkistyneitä toistensa viesteille. Vauvat ottavat osaa vuorovaikutukseen ilmeiden, eleiden, katseiden sekä ääntelyjen avulla. Seuraavassa videonäytteessä vauva ja äiti vuorovaikuttavat sekä *ylös-alas* että *perhonen* - tanssiliikkeen aikana sanallisesti ja sanattomasti ääntelyjen ja juttelun, naurun ja hymyn, kosketuksen ja katsekontaktin välityksellä. Vuorovaikutustanssin aikana äidin ja vauvan välille syntyy lämmin kahdenkeskinen juttutuokio, jossa molemmat osapuolet ovat läsnä toisiaan varten.

Kameran tullessa ylös-alas -liikkeen kohdalla takaisin äiti-vauva-parin luo vauva naurahtaa ja hymyilee, katsoo hetken kameraan. Vauva ja äiti liikuttavat vauvan käsiä vauvan pään yläpuolella tehden vauvan käsillä ilmassa pieniä ympyröitä. Hymyily jatkuu. Vauva on vie kätensä pään päälle. Vauvan ote äidin peukaloista irtoaa. Äiti päästää irti vauvan kämmenistä. Vauva katsoo hymyillen äitiin, jättää toisen kätensä lepäämään pänsä päälle. Vauva koskettaa toisella kädellään päätänsä. Katse seuraa äitiä. Vauva äänтелеe hieman. Äiti kuljettaa käsiään vauvan

vatsaa pitkin ylös ja kutittaa tätä samalla. Vauva koskettaa toisella kädellään äidin kättä, nauraa ja sulkee silmänsä. Äiti vie peukalonsa takaisin vauva kämmeneen. Vauva hymyilee äidille. Äiti nostaa vauvan kättä ylös. Vauva seuraa katseellaan käden laskeutuessa sivulle. Vauva hymyilee. Äiti nostaa yhtä kättä sitten toista. Vauva katsoo sivulle. Äidin nostaessa vauvan toista kättä vauva katsoo takaisin äitiin. Käden tullessa takaisin alas vauvan katse siirtyy toiselle sivulle hieman alaviistoon. Vauva liikuttaa alas tuotua kättään äidin kädessä. Äiti nostaa hieman vauvan kättä ja jättää liikkeen kesken. Perhonen-liikkeen aikana kameran tulee takaisin äiti-vauva-parin luo. Vauva katsoo äitiä ja sanoo ”äitä äitä”. Vauvan kädet ovat omalla rinnalla. Ote äidin toisesta kädestä on irti, toinen käsi pitää kiinni äidin peukalosta. ”Joo äiti vähän jumppaa” äiti vastaa vauvalle ja laittaa samalla toisen käden peukalonsa vauvan kämmeneen. Äiti nostaa vauvan käsiä ylös. Vauva katsoo äitiin. Äidin yrittäessä avata vauvan käsiä sivuille vauva näyttää laittavan hieman käsillään vastaan. Liikkeen aikana vauva hymyilee suu auki ja nostaa jalat ylös niin että ne koskettavat äidin käsiä. Vauva laskee jalat alas ja sulkee suun. Vauvan ilme näyttää keskittyneeltä. Äiti vie vauvan kädet sivulle alustalla. Vauva potkii jaloillaan äidin polvia. Vauva katsoo ylöspäin äidin viedessä vauvan käsiä ylöspäin. Näyttää kuin vauva puski kätensä alas. Vauva hymyilee. Äidin tuodessa vauvan kädet takaisin alas irrottaa vauva otteensa äidin peukaloista ja nostaa molemmat kädet ylös. Vauva osoittaa sormellaan suoraan ylös ja äänтелеe samalla, katsoo ensin ylös ja sitten takaisin äitiin. Äiti seuraa katseellaan vauvan osoittamaan suuntaan ja kysyy ” Aah onks siellä lamppu?”. Äiti kääntää katseensa takaisin vauvaan ja nyökyttää tälle päätään.(2.2.2012, äiti-vauva-pari B. 1.)

Melkein koko videonäytteen ajan äiti on kumartunut lähelle vauvansa kasvoja. Myös vauvan katse on kohdistunut suurimman osan vuorovaikutustanssista äitiin. Välillä vauva irrottaa otteensa äidin peukaloista tanssiliikkeiden aikana, mutta kontakti äitiin säilyy äidin pysyessä lähellä vauvaa ja tämän kasvoja sekä kutittamalla vauvan vatsaa tanssitaun aikana. Äiti antaa vauvan ottaa haluamansa tauon sen sijaan että pakottaisi tämän jatkamaan liikettä, mutta tekee tauostakin vauvalle mukavan.

Vauva ottaa äitiin kontaktia tanssin aikana sekä äänтелеväällä että osoittamalla. Perhonen-liikkeen aikana kuulostaa aivan kuin vauva kutsuisi äitiä äänтелеväällä ”äitä äitä”. Tanssin lopussa vauva irrottautuu äidin otteesta osoittaakseen sormellaan kattoon. Katseellaan vauva kertoo äidilleen, minne haluaa tämän katsovan. Äiti vastaa vauvan ääntelyihin sekä sanallisesti että sanattomasti. Vauvan ääntelyyn äiti vastaa toteamalla yrittävänsä jumpata tämän kanssa. Vauvan osoittaessa sormellaan kohti kattoa seuraa äiti katseellaan vauvan osoittamaan suuntaan ja tuntuu ikään kuin ihmettelevän yhdessä vauvan kanssa näkemänsä lamppua ”Aah onks siellä lamppu”.

Seuraavassa vuorovaikutustanssivideossa äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus etenee *halaus*-liikkeen aikana kosketuksesta ja katseesta jaettuun hymyyn, joka käynnistää monimutkaisemman vuorovaikutuskuvion.

Vauva makaa alustalla äidin edessä. Äiti on kumartunut lähelle vauvan kasvoja. Äidin kädet ovat vauvan lantiolla. Vauva katsoo äitiin. Äiti silittelee vauvan vatsanseutua peukaloillaan ja hymyilee vauvalle. Vauva katsoo äitiin. Äiti silittää toisella kädellään vauvan poskea, toinen käsi pysyy vauvan lantiolla. Vauva hymyilee hieman, katsoo äitiin. Vauvan kädet lepäävät vauvan kyljissä. Äiti vie käteensä vauvan vatsalle ja silittelee tätä. Vauva katsoo äitiin, kääntyy sitten toiselle kyljelleen ja kurkottaa yläviistoon. Vauva koskettaa toista kättään. Katse seuraa vartalon mukana. Äiti koskettaa sormellaan vauvan kättä, korjaa sitten paitsansa asentoa ja kääntää vauvan jalkoja alustalla kohtisuoraan itseään kohti. Vauva katsoo edelleen yläviistoon käsiensä suuntaan. Äiti vie peukalonsa vauvan avoimeen kämmeneen, samalla vauva kääntyy katsomaan äitiä ja ottaa kiinni äidin peukalosta... Äiti kumartuu lähemmäksi vauvaa, vie toisen peukalonsa vauvan kämmeneen. Vauva katsoo kameraan. Ottaa kiinni äidin peukaloista. Äiti kuiskii vauvalle ja lähtee viemään tämän käsiä sivulle. Äidin viedessä vauvan käsiä takaisin yhteen tämän rinnan päälle kääntää vauva katseensa kamerasta äitiin. Äiti hymyilee vauvalle ja avaa vauvan kädet sivulle. Vauva avaa suunsa ja hymyilee leveästi liikkeen mukana. Äiti hymyilee ja kuiskii vauvalle. Vauva avaa suutaan. Kamera zoomaa lähemmäksi vauvan kasvoja. Vauva katsoo kameraan. Vauva hymyilee leveästi. Äiti tuo vauvan kädet sivulta tämän rinnan päälle. Vauva katsoo kameraan. Vauvan käsien koskettaessa toisiaan rinnan päällä, kääntää vauva katseensa takaisin kohti keskustaa ja äitiä. Vauva hymyilee suu auki. Äiti lähtee viemään vauvan käsiä alustaan. Vauva avaa suutaan isommaksi, päästää pienen äänen ja katsoo sitten sivulle toisen tanssiparin suuntaan. Äiti vie vauvan kädet takaisin rinnan päälle yhteen, hymyilee ja katsoo vauvaan.(15.3.2012, äiti-vauva-pari C.)

Ennen ensimmäistä vuorovaikutustanssiliikettä äiti hakee vauvan huomiota kosketuksen ja katseen avulla. Äiti silittää vauvan vatsaa sekä poskea ja hymyilee tälle. Vauva katsoo äitiä ja vastaa tälle pienellä hymyllä, mutta ei vielä lähde vuorovaikutukseen mukaan, vaan kääntää katseensa äidistä sivulle. Äiti säilyttää silti kontaktin vauvaan koskettamalla, katsomalla ja kuiskimalla tälle. Vauva lähtee mukaan vuorovaikutustanssiin, vaikka katsookin kameraan. Äidin tuodessa vauvan kädet alustalta rinnalle kääntää tämä äkkiä katseensa suoraan äidin hymyileviin kasvoihin. Vauva vastaa äidin hymyyn hymyilemällä leveästi suu auki. Äidin kuiskiessa vauvalle tämä aukoo suutaan aivan kuin vastatakseen äidilleen.

Äiti juttelee vauvalle: ”Niin siellä kaapattiin vaaaauva”. Äiti painottaa viimeistä tavua ja rytmittää sillä vauvan käsien liikettä. Vauva hymyilee ja katsoo sivulle. Äiti katsoo sivulle vauvan katseen suuntaan jatkaen samalla tanssiliikettä. Äiti katsoo jälleen vauvaan. Vauva katsoo sivulle. Äiti lähtee viemään vauvan käsiä rinnalta kohti alustaa. Äidin tuodessa vauvan kädet takaisin alustalle kääntää tämä katseensa vierustoverista kohti kameraa. Vauva hymyilee edelleen. Äiti katsoo vauvaa, vie tämän kädet takaisin rinnalle. Käsien tullessa yhteen vauva katsoo äitiin. Vauva hymyilee suu auki. Äiti vie vauvan kädet takaisin alustaa kohti, vauva katsoo kameraan päin. ”Mitä juttuja sulla oli?” äiti kysyy. Vauva katsoo kameraan. ”Sä taidat vähän poseerata kameralle” äiti sanoo ja tuo vauvan kädet takaisin tämän rinnan päälle. Vauva hymyilee ja katsoo äitiin. ”mulla on vähän semmonen olo” äiti jatkaa ja vie vauvan kädet kohti alustaa. Vauva hymyilee leveämmin äidille, nauraa ääneen ja katsoo takaisin vierustoveriin. ”Johhooo” äiti vastaa vauvan nauruun. Taustalla kuuluu kuvaajan naurua. Äiti jatkaa tanssiliikettä ja nauraa.(15.3.2012, äiti-vauva-pari C.)

Vuorovaikutustanssin edetessä vauva alkaa äännellä, jolloin äiti siirtyy kuiskimisesta puhumaan. Äiti seuraa vauvan katsetta ja sanottaa tälle mitä ympärillä tapahtuu ”Siellä kaapattiin vauva”.

Äiti juttelee ja kommentoi vauvan tekemisiä ”Sä taidat vähän poseerata kameralle”, johon vauva vastaa hymyllä ja lopulta naurulla. Vauvan hymy ja nauru tarttuvat sekä äitiin että kameran takana olevaan kuvaajaan. Äidin ja vauvan vuorovaikutustanssi jatkuu keskeytymättömänä koko *halaus*-liikkeen ajan. Vaikka vauva katsookin välillä äidistään poispäin, ei kumpikaan pysäytä liikettä. *Halaus*-liikkeen aikana sivulle ja yhteen viedyt kädet näyttävät kiinnostavan sekä kohdistavan vauvan kiinnostusta äitiin ja siten yhteiseen tanssiin.

Vauva-vanhempi-kerhon vuorovaikutustanssituokioiden tanssittiin joka toinen viikko, joten tanssien välisenä aikana vauvojen kehityksessä ehti tapahtua suuriakin muutoksia. Osa vauvoista alkoi kääntyä selältä mahalleen, osa konttailla ja ryömiä, osa kävellä. Vauvojen kehityksessä tapahtuvat muutokset näkyivät myös heidän vuorovaikutustansseissaan. Kolmannen vuorovaikutustanssituokion aikana erään vauvan uusi keksintö, selältä mahalle kääntyminen, on niin kiehtova, ettei vauva millään malttaisi keskittyä tanssimiseen äidin kanssa. Sen sijaan vauva kääntää katsettaan äidistä poispäin ja heijaa vartaloon sivulle. Äitikin huomaa muutoksen ja mainitsee vauvansa ”olevan nyt matkalla johonkin”. Kyseisen vuorovaikutustanssituokion aikana kehoitan äitejä pitämään pieniä taukoja tanssissaan, jos vauva ei tunnu lähtevän tanssiliikkeeseen mukaan. Äiti ottaa neuvosta vaarin ja pysähtyy tanssissaan.

Äiti päästää irti vauvan käsistä, kumartuu lähemmäksi vauvan kasvoja ja kutsuu vauvaa nimeltä. Vauva kurkottaa käsillään kohti äidin kasvoja ja katsoo hieman äidin ohi kohti kameraa. Vauvan suu on auki ja hän hymyilee. Vauva laskee kätensä alas, samalla äiti silittää vauvan poskea ja kutsuu tätä nimeltä. Vauva katsoo sivulle, mutta ei ole kääntänyt päätään äidistä. Äiti silittää uudestaan vauvan kasvoja. Vauva katsoo sivulle. Äiti vie peukalonsa takaisin vauvan kämmeniin ja tämä ottaa niistä kiinni. Äiti vie vauvan kädet sivulle, vauva avaa suutaan, katse on edelleen hieman sivulla. Vauvan kädet koskettavat alustaa, siitä äiti vie ne ylös vauvan korviin. Vauva avaa ja sulkee suutaan, potkii hieman jaloillaan. Äidin tuodessa vauvan käsiä alaspäin, vauva kääntää katseensa suoraan takaisin äitiin. Vauva avaa suutaan. Äiti vie vauvan kädet alas ja molemmat katsovat toisiaan. Vauva avaa suutaan isommaksi, katsoo suoraan äitiin ja päästää ”ääääää-äh” äänen. Äiti lähtee viemään vauvan käsiä uudestaan kohti alustaa. Vauva avaa jälleen suutaan, päästää pienen äänen ja kääntää päänsä vieressä olevan tanssiparin äänien suuntaan. Äiti pitää vauvan käsiä edelleen sivulla. Vauva kääntää päänsä ja katseensa takaisin äitiin. Äiti vie vauvan kädet alustaa pitkin ylös. Vauva irrottaa toisen kätensä äidin peukalosta ja katsoo ylöspäin. Äiti vie kätensä vauvan käsivarsien päälle, katsoo vauvaa ja kysyy hellästi: ”Riittääkö?”. Vauva hymyilee suu auki ja katsoo äitiin. Äiti heiluttaa käsillään vauvan vartaloa ja sanoo ”no voi”. Vauva sulkee hieman suutaan ja hymyilee leveämmin, katsoo suoraan äitiin. Äiti silittää kädellään vauvan poskea. Vauva nostaa käsiään ja koskettaa äidin kättä. Taustalla kuuluu ohjaajan ääni ”siirrytään sitten jalkoihin”. Vauva päästää korkean ”ääääää-äh” äänen ja kääntää katseensa ohjaajan äänen suuntaan. (äiti-vauva-pari A. 23.3.2012)

Äiti pysähtyy ja lähtee houkuttelemaan uudestaan vauvaa kontaktiin kanssaan. Äiti tulee lähemmäksi vauvan kasvoja, koskettaa tätä silittämällä ja kutsuu vauvaa nimeltä. Vauvan katse osuu äidin takana olevaan videokameraan, mutta vauva ei käännä päätään kokonaan äidistä, voidaan siis olettaa, että vauva edelleen sivusilmällä näkee äidin. Äiti yrittää tanssia uudestaan. Tällä

kertaa vauva pysyy paikoillaan sen sijaan, että heijaisi vartalooaan sivulle tai kääntäisi päänsä äidistä pois päin. Hetken vauva katsoo äidin lisäksi myös kameraan, mutta kääntää sitten katseensa suoraan äitiin. Äidin tuodessa vauvan kädet takaisin alas, tehden näin perhonen liikkeen kerran loppuun, vauva katsoo suoraan äitiin ja päästää vahvan äännähdyksen, aivan kuin sanoakseen tälle ”no niin, nyt on tanssittu”, vastatakseen äidin kutsuun. Äidin lähtiessä tekemään liikettä uudestaan kääntyy vauvan huomio ensin toisen tanssiparin suuntaan ja lopulta vauva irrottaa toisella kädellä otteensa äidin peukalosta. Äiti tulkitsee tämän merkiksi, ettei vauva halua jatkaa liikettä. Tämä tulee ilmi myös äidin kysymyksessä ”Riittääkö?”, johon vauva vastaa hymyllä. Äiti hyväksyy vauvan päätöksen ja silti vuorovaikutus vauvan ja äidin välillä jatkuu katseen ja kosketuksen kautta.

10.1 Vauva tanssin viejänä

Seuraavassa kahdessa vuorovaikutustanssi videonäytteessä lähtee vauva viemään vuorovaikutustanssia äidin kanssa. Ensimmäisessä näytteessä vauva ottaa selvästi *ylös-alas*- liikkeen aikana viejän roolin, jonka myös vauvan äiti huomaa, ja kommentoi liikkeen lopussa.

Vauva makaa alustalla äidin edessä kämmenet äidin peukaloissa. Äiti on kumartunut vauvaa kohti. Vauva katsoo suoraan äitiin. Äiti nostaa vauvan toista kättä ja laskee sen takaisin alustalle. Taustalla kuuluu tanssin ohjaajan rauhallinen ääni ”ja käsi...”. Äiti lähtee nostamaan vauvan toista kättä ylös alustalta, toinen käsi pysyy alhaalla vauvan kyljen vieressä. Vauva katsoo äitiin ja avaa suunsa. Vauvan käsi nousee ylös. Vauva avaa suunsa ja työntää kieltään hieman ulos liikkeen aikana. ”nooouuseee...” Vauvan ote irtoaa äidin peukalosta ja käsi tippuu takaisin alustalle. Vauva sulkee hieman suutaan ja nostaa nopeasti käden takaisin ylös ja kohti äitiä. Äiti laittaa peukalon vauvan kämmeneen ja laskee vauvan käden uudestaan alustalle. Ohjaaja sanoo ”ja menee takas alustalle...”. Vauva lähtee saman tien nostamaan toista kättään ylös kohti äitiä. Nostaessaan kättään vauva avaa suunsa ja työntää kieltään hieman ulos. Vauva suoristaa ylös nousevan käden ja potkii jaloillaan. Ohjaaja sanoo ”ja vielä kerran vasen käsi nousee...”. Käden tullessa takaisin alas vauva päästää pienen korisevan äännähdyksen. Samalla vauva nostaa hieman päätään ylös alustasta. Koko ylös-alas- liikkeen ajan vauvan katse on säilynyt äidissä. Vauva avaa jälleen suunsa, kieli on hieman ulkona. Vauvan toinen käsi nousee ylös. ”ja takas alustalle” kuuluu ohjaajan ääni. ”Meillä se vähän nopeammassa tahis” äiti sanoo. Taustalla kuuluu naurua. Vauva nostaa kättään hieman ylös. Äiti pitää vauvan molemmista peukaloista kiinni ja tuo vauvan kädet vauvan kylkiin. Vauva katsoo äitiin suu auki. Vauva nostelee molempia käsiään nykivästi ylöspäin. (2.2.2012 äiti-vauva-pari A.)

Vauva ei odota äidin vievän käden liikettä, vaan lähtee itse nostamaan kättään ylös. Otteen irrotessa äidin kädestä vauva hakee itse uudestaan kontaktia äitiin nostaen kätensä takaisin ylös ja kohti äitiä. Tämä oli toinen kerta, kun tanssimme vuorovaikutustanssia vauva-kerhossa, joten *ylös-alas* -liike on ehtinyt tulla vauvalle tutuksi. Vauvalla on *ylös-alas* -liikkeessä täysin oma temponsa, joka on puolet videon taustalla kuuluvan ohjaajan tempoa nopeampi. Myös vauvan äiti huomaa vauvan oman rytmin mainitessaan asiasta ryhmälle ”*meillä se vähän nopeammas tahis*”.

Toisessa videonäytteessä vauvan muuttuminen tanssin viejäksi ei ole yhtä vahvasti silmin havaittavissa, mutta tulee jälleen esiin äidin kommentoimissa vauvan tanssia *lonkan taivutus* liikkeen aikana

Kamera tulee lähemmäksi vauvan kasvoja. Vauva katsoo edelleen äitiin, vauvan suupielet ovat kääntyneet hieman ylöspäin. Kamera zoomaa kauemmas vauvan kasvoista. Äiti on siirtynyt lonkan koukistus liikkeeseen, jossa vauvan molemmat jalat nostetaan yhtä aikaa irti alustasta. Äiti nostaa vauvan molemmat jalat yhtä aikaa ja sanoo ”ylös” laskiessaan vauvan jalat takaisin alustalle äiti sanoo ”alas”. Äiti katsoo vauvaa, tekee hieman tilaa edessään vauvan jaloille siirtymällä taaksepäin ja sanoo ”ai haluutsä et tässä ei oteta taukoa?” nostaen samalla vauvan jalat takaisin ylös. Taustalla kuuluu kuinka kuvaaja naurahtaa. Äiti laskee vauvan jalat takaisin alas ”tää alkaa ite viemään tätä liikettä” äiti sanoo, hymyilee ja nostaa samalla vauvan jalkoja ylös. Vauva katsoo äitiin. Äiti laskee vauvan jalat alustalle, hymyilee ja sanoo ”noin”. Äiti vie vauvan jalat takaisin ylös ja sanoo ”ylös” tuodessaan vauvan jalat takaisin alas äiti kumartuu lähemmäksi vauvan kasvoja ja rytmittää enemmän sanaa ”alas”. Viedessään vauvan jalkoja ylöspäin äiti sanoo ”ylös” hieman korkeammalla äänellä, vaikka edelleen rauhallisesti. Äiti tuo vauvan jalat alustalle ”alas” ja pitää liikkeessä pienen tauon. Vauvan katse on säilynyt koko ajan äidissä. Kamera Kamera zoomaa jälleen lähemmäksi vauvan kasvoja. Vauvan silmät ovat puoliksi auki ja katse on suunnattu alaviistosti kohti äitiä. Vauvan suupielet ovat kääntyneet edelleen hieman ylöspäin. (12.4.2012 äiti-vauva-pari D.)

Vauvan reaktio äidin pienelle tauolle *lonkan taivutus* liikkeessä ei ole katsojalle videolta silmin nähtävissä, mutta tulee ilmi äidin kommentoimissa vauvansa reaktiota ”ai haluutsä et tässä ei oteta taukoa?”. Vauva viestittää äidilleen, ettei halua liikkeen vielä loppuvan ja äiti myötäilee vauvaa jatkamalla kyseistä tanssiliikettä. Samalla äiti kertoo ryhmälle tanssin viejän vaihtuneen äidistä vauvaksi ”tää alkaa ite viemään tätä liikettä”.

Kyseinen vuorovaikutustanssituokio jäi avoimen äiti-vauva-kerhon viimeiseksi tanssiksi. Paikalla kerhossa oli kolme äiti-vauva-paria, joista vain yksi oli tanssituulella. Tanssin ohjauksessa pyrin olemaan mahdollisimman vähän äänessä ja vain näyttämään liikkeit omalla vauvanukellani. Äidin ja vauvan vuorovaikutustanssi olikin koko vuorovaikutustanssituokiosta rauhallisin. Liikkeet seurasivat toisiaan yhtenäisenä jatkumona ja vauvan sekä äidin välinen yhteys niin katseen kuin liikkeidenkin osalta säilyi koko vuorovaikutustanssin ajan.

10.2 Ympäristön vaikutus äidin ja vauvan vuorovaikutustanssiin

Vuorovaikutustanssien videomateriaalista näin, kuinka tanssiympäristö vaikutti sekä vauvan että äidin tanssiin keskittymiseen ja tanssin sujumiseen. Vauvat reagoivat toisten äiti-vauva-parien ääniin ja liikkeisiin kääntämällä katseensa pois päin äidistä joko tanssinohjaajaan kuvaajan tai kameran suuntaan. Äidit reagoivat oman vauvan huomion kääntyessä äidistä ympäristön tapahtumiin kääntämällä katseensa vauvan pään suuntaan, kutsumalla vauvaansa nimeltä, juttelemaan muiden äitien tai kuvaajan kanssa.

Tässä videonäytteessä äiti ja vauva tanssivat *halaus*-liikettä, kun vauvan huomio äkkiä kiinnittyy ensin videokameraan ja sitten ympäriltä kuuluvien muiden vauvojen ääntelyihin. Vuorovaikutustanssin alkaessa vauvan katse on suunnattuna äitiin eikä ohjaajan tai muiden tanssijoiden äänet saa käännettyä vauvan huomiota.

Äiti on polvillaan vauvan edessä. Vauva on selällään ja ottanut äidin peukaloista kiinni. Äiti avaa vauvan käsiä sivulle alustaa kohti. Vauva katsoo äitiin. Vauvan kädet ovat auki sivulle. Äiti ja vauva pysähtyvät liikkeessä ja katsovat toisiaan. Kuvaaja zoomaa lähemmäksi vauvan kasvoja. Taustalla kuuluu tanssin ohjaajan ääni. Vauva ja äiti katselevat toisiaan. Vauva kääntää nopeasti päätään ja katsoo kameraan. Äiti katsoo vauvaan. Vauvan suu on hieman auki. Vauva pitää edelleen kiinni äidin peukaloista. Taustalla kuuluu muiden vauvojen ääntelyä. Vauva kääntää katsettaan hieman yläviistoon vieressä olevan vauvan äänen suuntaan. Äiti nostaa vauvan käsiä alustasta ja tuo ne vauvan rinnan päälle ristiin. Liikkeen aikana äiti sanoo "huijiii". Vauvan katse ja pää on edelleen kääntynyt hieman yläviistoon pois päin äidistä. Äiti katsoo vauvaa. Kuvaaja zoomaa nopeasti lähelle vauvan kasvoja. Vauvan suu on hieman auki. Vauva tuijottaa kiinteästi sivulle. Äiti kutsuu vauvaa nimeltä. Kamera zoomaa kauemmaksi vauvan kasvoista. Äiti avaa vauvan käsiä jälleen kohti alustaa. Äiti kutsuu vauvaa jälleen nimeltä. Vauvan kädet koskettavat alustaa ja samalla vauva kääntää katseensa kohti äitiä. Vauva katsoo äitiin. "Kattelek sä mitä muut touhuu?" äiti kysyy vauvalta ja lähtee tuomaan tämän käsiä takaisin ylös koht vauvan rintaa.(äiti-vauva-pari E. 16.2.2012)

Videonäytteen perusteella on vaikeaa sanoa kumpi saa vauvan huomion kääntymään äidin kasvoista kuvaajan vai videokameran tuleminen lähemmäksi vauvaa. Joka tapauksessa jompi kumpi kiinnittää vauvan huomion ja rikkoo samalla vauvan ja äidin katsekontaktin. Katsekontaktin rikkoutuessa vauvan huomio kiinnittyy myös muuhun ympäristöön ja vauvan kääntää katseensa vieressä olevan tanssiparin suuntaan. Vaikka vauvan katse ei olekaan suuntautunut äitiin jatkaa äiti vauvan tanssittamista sekä tämän huomion hakemista juttelemalla tälle ja kutsumalla vauvaa nimeltä. Lopulta äiti saa vauvan huomion kääntymään ympäristöstä takaisin itseensä.

Tässä videonäytteessä on vauvan huomio *halaus*- tanssiliikkeen alkaessa selvästi kiinnittynyt ohjaajaan äidin sijasta. Vauva on kääntänyt sekä päänsä että ylävartalonsa pois päin äidistä ohjaajan äänen suuntaan, eikä vauva siirrä huomiotaan *halaus*-tanssiliikkeen aikana lainkaan äitiin. Äiti hakee vauvansa huomiota kutsumalla tätä nimeltä ja pyytämällä tätä kääntämään katseensa itseensä.

Kamera tulee äiti-vauva-parin luokse. Vauva on selällään alustalla äidin edessä. Vauva pitää kiinni äidin peukaloista. Vauva on kääntänyt ylävartalonsa ja päänsä yläviistoon ohjaajan suuntaan, täysin pois päin äidistä. Äiti katsoo vauvaa ja liikuttaa hieman vauvan käsiä sivulle alustaa kohti. Taustalta kuuluu ohjaajan ääni: "Ja sitten tuodaan takas, tuodaan ne tähän vauvan rinnan päälle". Äiti avaa vauvan käsiä kohti alustaa ja sanoo samalla pehmeästi "ooo". Ohjaaja ja ääni kuuluu taustalla "ja laitetaan ne ristiin". Äiti vie vauvan kädet tämän rinnalle ristiin. Vauva katsoo koko liikkeen ajan ohjaajan suuntaan. Kuvaaja siirtyy toisen äiti-vauva-parin luo. Kuvaajan kuvatessa vieressä olevan äiti-vauva-parin tanssia taustalta kuuluu, kuinka äskettäin kuvatun vauvan äiti kut-

suu vauvaa nimeltä ja nauraa. Kuvaajan tullessa takaisin äiti-vauva-parin luo on vauva edelleen kääntynyt pois päin äidistä ohjaajan suuntaan. Äidin peukalot ovat vauvan kämmenissä ja vauva pitää niistä edelleen kiinni. Vauvan ja äidin kädet ovat vauvan kyljissä. Taustalla kuuluu ohjaajan ääni ”ja sitte lähtee taas”. Äiti katsoo vauvaa ja sanoo ”katso sit sää tänne päin?” samalla vauva nostaa toista jalkaansa potkii sillä äitiä. Kuvaaja siirtyy nopeasti toiseen äiti-vauva-parin luo. (16.2.2012 äiti-vauva-pari B.2.)

Vaikka vauvan huomio videonäytteessä onkin kiinnittynyt ohjaajaan eikä äitiin, ei äiti äänestään ja naurustaan päätellen suhtaudu asiaan negatiivisesti. Ryhmähaastattelun aikana kyseinen äiti mainitsee olleensa varautunut vuorovaikutustansseissa siihen, ettei hänen vauvansa enää malttaisi keskittyä itse tanssiin, vaan ympäristö veisi heidän huomionsa. Vauvan huomion ollessa muualla äiti lähtee viemään vauvaa tanssiin ja hakee tämän huomiota kuitenkin häiriintymättä, vaikka ei sitä saakaan. Vuorovaikutustanssi tuokiosta jää äidin vauvaansa suhtautumisen ja tanssiin asennoitumisen ansiosta positiivinen ja rento vaikutelma, vaikka tanssi ei aivan sujukaan. Lisäksi kyseisen äiti-vauva-parin tanssin näkeminen auttoi tuleva vuorovaikutustansseja suunnitellessani. Vauvan reaktion ansiosta pyrin tietoisesti vähentämään puhuttani vuorovaikutustanssin ohjauksen aikana. Kuudennen ja viimeisen vuorovaikutustanssin aikana mainitsin tanssia ohjatessani vain kunkin tanssiliikkeen, jonka näyttäisin seuraavaksi.

11 Äitien kokemuksia vuorovaikutustanssituokioihin osallistumisesta

Äitien kokemuksia vuorovaikutustanssiin osallistumisesta selvitin ryhmähaastattelun avulla. Ryhmähaastattelu pidettiin 10.5.2012 vauva-vanhempi-kerhon yhteydessä avoimen päiväkodin liikuntasalissa. Kerhossa pidettävästä ryhmähaastattelusta ja sen ajankohdasta olin ilmoittanut äideille haastattelua edeltävänä kerhokertana 26.4.2012 sekä vuorovaikutustanssien videointiin ja opinäytetyöhön osallistumiseen liittyvässä lupalapussa (Liite 2.). Kymmenestä vuorovaikutustansseihin osallistuneesta äiti-vauva-parista ryhmähaastatteluun osallistui viisi äitiä. Heistä kaksi olivat jo kotona katsoneet vauvansa vuorovaikutustanssi-DVD-tallenteen. Yksi äideistä ei ollut ehtinyt videota katsoa ja toinen sai DVD-levyn kyseisellä kerhokerralla mukaansa. Yksi äideistä tuli ryhmähaastatteluun mukaan muita äitejä myöhemmin.

Ryhmähaastattelun kysymykset laadin vuorovaikutustanssien videonäytteistä esiin nostamieni teemojen pohjalta:

1. Miltä vuorovaikutustanssien katsominen oli äideistä tuntunut?
2. Millaisia ajatuksia se oli herättänyt?
3. Millainen kokemus vauva-vanhempi-kerhossa vauvan kanssa tanssiminen oli äideistä ollut?
4. Syntyikö äidin ja vauvan välillä vuorovaikutusta tanssin aikana?
5. Oliko vuorovaikutustanssien videointi vaikuttanut yhteiseen tanssiin, ja jos oli niin miten?

11.1 Vuorovaikutustanssituokiot kokemuksena

Kolme viidestä ryhmähaastatteluun ja vuorovaikutustansseihin osallistuneista äidistä koki vauvansa olevan vauva-vanhempi-kerhon tanssien aikaan liian vanha kiinnostuakseen vuorovaikutustansseista. Vauva-vanhempi-kerhon ohjelmaan aikaisemmin syksyllä kuuluneen vauvatuksen kaksi äitiä piti nyt tehtyjä vuorovaikutustansseja muistuttavana sekä kivana ja nautittavana. Äidille, joka osallistui vuorovaikutustansseihin kaksostensa kanssa, vauvatus oli ollut keino pysähtyä vauvan kanssa kivan tekemisen ääreen.

Äiti B: ”sit meidän vauvathan on jo niin isoja et noi ei sillain oikein malttanu siihen keskittyä. Sillon ku tytöt oli pienempii niin sillon kerran, kun mä olin täällä kerhossa niin oli sitä vauvatusta, mikä oli siis hyvin samaa, niin sillon mä tein sitä enemmän ja must se oli ihan kiva tavallaan just vaipanvaihdon yhteydessä ja noin. Sit kun on kaks joitten kanssa höösää nii sillon alussa tuntu ettei ehtiny kummankaan kans oikein pysähtyy mihinkään, niin se oli semmonen kiva. Mut nyt ne on tosiaan jo niin isoja että huomaa ettei niillä oikein riitä siihen enää kiinnostusta, että ei sit oo viittiny niin tyrkyttää, on jo muut jutut mielessä, mutta sillon niinku aikasemman kokemuksen perusteella se oli mun mielestä kiva juttu.”

Toinen äideistä oli kokenut aikaisemmin kerhossa olleen vauvan vauvatuksen nautinnollisena sekä itselleen että vauvalleen.

Äiti F: ”pienempänä tykkäs siitä mitä mä tein. Kyl siitä huomaa et se nautti siitä ja tietenkä iteki tykkäs.”

Kolmas äideistä koki sekä vauvan iän että tanssi ympäristön vaikuttaneen vauvansa keskittymiseen vuorovaikutustanssin aikana. Äiti piti kotiympäristöä mahdollisesti toimivampana tanssi-paikkana. Vauvan ikään nähden olisi äidin mukaan voinut olla parempi, jos vuorovaikutustanssia olisi ollut vauva-vanhempi-kerhossa edellisenä syksynä kevään 2012 sijasta.

Äiti C: ”Meillä on vähän sama siis sinäänsä et kun vauva selkeesti huomaa täällä varsinki kun on häiriötekijöitä nii se katteli vieressäolevia vauvoja enemmän kun se ei malttanu keskittyä ollenkaan. Kotona varmaan sit paremmin toimis ja siis pienemmälle, että jos tätä olis ollu sillon syksyllä sit se ois parempi niinku just tän ikäsille.”

Äitejä ei ollut häirinnyt se, etteivät vauvat olleet vuorovaikutustanssista kiinnostuneet, vaan pikemminkin he vaikuttavat suhtautuvan asiaan hyväksyvästi ja huumorilla.

Äiti B: ”Noo ei mua ainakaan ku mä osasin odottaa sitä (nauria) et on vähän muu-alla se mielenkiinto”

Äiti C: ”joo”

Äidit vaikuttivat olevan yhtä mieltä siitä, että se, miten vauva tanssiin lähtee ja siitä kiinnostuu, on yksilöllistä ja vauvan luonteesta ja kehitysvaiheesta. Yksi äideistä mainitsee myös ympäristön mahdollisena tanssiin vaikuttavana tekijänä.

Haastattelija: *"On sanottu että kahdenksan kuukautinen ois jo niinku yli-ikäinen melkein mutta.."*

Äiti B: *"Niin mutta mä luulen et sekin on lapsilähtöstä"*

Äiti C: *"Totta kai yksilöllistä"*

Äiti F: *"Sopivan rauhallinen niin viihtyy. Sit jos on just keksiny sen liikkumisen nii ei"*

Äiti C: *"Varmaan riippuu siitakin kuin paljon täällä on väkeä sillä kerralla ja hälinää. Että jos tää on ihan täynnä tää S*

sali. Varmaan just niinku pienemmällä ihan ok, kun ne ehkä kiinnittää enemmän siihen äitiinsä, mut sitten ku nämä isommat selkeesti kattoo et mitä noi tekee tos (naurua)."

11.2 Vuorovaikutustanssi-videon herättämät ajatukset

Ryhmähaastatteluun osallistuneista viidestä äidistä kaksi oli jo ehtinyt katsoa edellisellä vauvanvhempi-kerhokerralla jakamani vuorovaikutustanssi-DVD-tallenteet. Tämä antoi minulle mahdollisuuden kysyä äideiltä oman vauvan tanssin katsomisen herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista ryhmähaastattelun yhteydessä.

Yksi DVD-tallenteen katsoneista äideistä kuvasi tanssia läheiseksi vuorovaikutustilanteeksi, hellyttäväksi hetkeksi oman vauvan kanssa. Vuorovaikutustanssin katsomisen herättämiä tuntemuksia äiti kuvaa lämpöisinä.

Haastattelija: *"Ootteko te ehtiny kattoon?"*

Äiti A: *"Joo me katottiin"*

Haastattelija: *"Joo, miltä se tuntu tai minkälaisia ajatuksia heräs?"*

Äiti A: *"Onhan se semmonen tosi läheinen, et ollaan siin sit kuitenkin semmoses kiinteos vuorovaikutukses nii.. semmonen hellyyttävä hetki vauvan kanssa... tosi lämpönen fiilishän siitä tulee."*

Haastattelija: *"Niin"*

Toinen äiti koki harmillisena sen, että oli vauvan kanssa päässyt osallistumaan vain yhteen vuorovaikutustanssiin ja siksi videomateriaalikin jäi heidän osaltaan vähäiseksi.

Äiti E: *"No sinäänsä harmittaa, kun ekaan kuvaukseen ei päästy, tokaan päästiin, sit varmaan ne kaks jäi välistä, toinen oltiin reissussa ja toinen kipeenä ... ja yhdestä myöhästyttiin, et justiinsa harmittaa ettei päästy sitte enemmän niihin kuviin"*

Äiti jatkaa, että useampi videoituihin vuorovaikutustansseihin osallistuminen olisi antanut mahdollisuuden nähdä oman vauvan kasvua, mutta jo yhden tanssikerran katsominen oli äidistä ollut positiivinen kokemus.

Äiti E: *"Et siinä oli vaan se yks kerta sit se ois ollu kiva niinku vertailla. Se oli niin kiva kattoo se yksikin kerta ku toinen oli vielä semmonen pieni pilperi siinä... jotenki kiva seurata"*

11.3 Äidin ja vauvan vuorovaikutus tanssin aikana

Kysyessäni äideiltä, kuinka moni heistä koki vuorovaikutustanssin aikana syntyneen vuorovaikutusta itsensä ja vauvan välillä viidestä äidistä kaksi vastasi myöntävästi.

Äiti A: *"Kyllä se ihan selkeesti tuli semmonen kontakti"*

Toinen äideistä mainitsee myös tanssin rauhoittavan vaikutuksen ja vauvan kanssa pysähtymisen.

Äiti E: *"Saa ehkä silleen pysähtymään hetkeks vauvan kans, et jos jossain hoitopöydälläkin otanpas tuolta vähän noita korvasuppoja ja sit topseja ja pyörii ympärää, nii saa vähäks aikaa rauhottuu"*

Kaksi vuorovaikutustanssituokioihin ja ryhmähaastatteluun osallistunutta äitiä kertoi vauvojensa selvästi oppineen vuorovaikutustanssilikkeet ja kiinnostuneensa tanssista. Yksi äideistä mainitsi vauvan lähteneen viemään tanssia.

Äiti A: *"Kyl niinku huomaa et se ihan selkeesti oppi niitä liikkeitä. Se silleen niinku ootti jo tai vei paremminki. Just sekin et mitä seuraavaks tulee, että ihan selkeesti se silleen ties et mitä nyt tapahtuu."* (naurua)

Kaksi äitiä oli tanssinut vauvan kanssa myös kotona. Toinen äideistä kertoi vauvan olleen tanssissa hyvin mukana. Kysyessäni äidiltä, oliko vauvan kanssa tanssittu tiettyä aikana päivästä, äiti kertoi tanssittaneensa ennemminkin silloin, kun oli halunnut viihdyttää tai rauhoittaa vauvaansa.

Äiti E: *"Kyllä se on kotonaki se on hyvin mukana siinä ja aina rupee nauraa oikeestaan kun se alkaa tai rupee tekee niin kyl se tykkää kauheesti siitä leikistä. --- Kauheen tota ilosesti ottanu sen vastaan tai siis aina et jee nyt tulee taas tätä. -- -Aina silloin tällön ku halua viihdyttää jotenki, keksiä jotain aktiviteettiä, se on ollu semmonen kiva, tai sit jos on ollu paha mieli."*

Vauva-vanhempi-kerhossa tanssittu vuorovaikutustanssin aikana äiti oli huomannut myös muun ympäristön kiinnostaneen vauvaa tanssin lisäksi.

Äiti E: *"kun se yks kerta mitä siinä sit oltiin, huomaa että (vauvan nimi) oli vähän niinku näin (äiti katselee yläviistosti kattoon) ketä muita siellä...muita touhuja, et eihän siinä kauheesti kerkee keskittyä, kun se on niin kauheen utelias Tanssien ohjaus ja videokuvaus"*

Keskustelua videokuvauksen vaikutuksesta vauvan ja äidin tanssiin syntyy enimmäkseen yhden äidin ja itseni välillä. Aiheesta irtoaa myös yhteistä huumoria.

Haastattelija: *"Entäs sitten tää kuvaaminen, huomasko sitä, näkikö että vauva huomaa et hei nyt joku kuvaa?"*

Äiti C: *"Ei mun mielestä ainakaan huomannu silleen, et ku ei tullu kuitenkaan niinku tähän näin kuvaamaan, vaan vähän tuolla taka-alalla"*

Haastattelija: "Nii..."

Äiti C: "Niin ei sitä silleen kiinnittänyt huomioon. Jos ois siihen ihan viereen tullu kameran kans sitten ois varmaan sekä oma että vauvan huomio vähän niinku silleen että nonii mitäs tässä nyt tehtiinkään."

Haastattelija: "Niin jos se olis semmonen valot... käy... nyt!"

Äiti C: "Niin nimenomaan"

Haastattelija: "Kuvataan" (naurua)

Äiti C: "Kolmas otto."

Tanssin ohjauksen mahdollisesta häiritsevästä vaikutuksesta vauvan ja äidin keskinäiseen vuorovaikutukseen mainitsee yksi äiti ohjauksen olleen hänestä häiritsevyyden sijasta enemmänkin rauhallista. Toinen äideistä piti tanssin ohjausta lisäksi hyvänä liikkeiden muistamisen kannalta etenkin, jos vauvan kanssa ei ole kotona paljon tanssittu.

Äiti B: "Ei mun mielestä se oli semmosta rauhallista, et ei se nyt mitenkään"

Äiti C: "Niin ei häirinny silleen, et jos ei oo kovin ahkera kotona tekemään niin sehän on ihan hyvä, että siinä on joku tämmönen ohjaus, eikä silleen et "hmm ja mitäs täs sit tulikaan..."

Haastattelija: "Niin"

Äiti C: "Sit tietenkkin jos tekis ihan jatkuvasti kotona niin sit se vois häiritä silleen et "me ei tehdä ihan noin kotona... sit jos ois ihan eri kohassa nii sit se vois häiritä jos se ois niinku, mut ei ollu sitä ongelmaa"

Yksi äideistä oli miettinyt tanssin ohjauksen sujumista enemmänkin minun, ohjaajan näkökulmasta kuin omasta kokemuksestaan.

Äiti E: "Siis se on varmaan sinulle vähän hankalaa ku siinä on aina sit sitä touhua ja härdelliä.. niin yrität antaa sieltä ohjeita nii et kuunteleeko kukaan mutta kaikki me ollaan yritetty parhaamme mukaan, siinä sit tapahtuu aina kaikkee et yhtäkkiä on nälkä tai tulee itku

Haastattelija: "Ja niin se pitää mennäkin et ihan näitten vauvojen mukaan se on tässä mun mielestä ihanaa tässä ryhmässä, että voidaan syöttää välillä ja voidaan leikkiä"

Äiti E: "Mmm"

Haastattelija: "että tää on tällasta rentoa tekemistä"

Äiti E: "Joo"

Äiti jatkaa vuorovaikutustanssin olleen kodin arkeen suhteutettuna uutta antava. Vauvan kasvaessa myös oma ymmärrys vauvaa kohtaan on kasvanut.

Äiti E: "Ei sitä aina välttämättä kotona keksi kaikkia juttuja että mitä sitä nyt vois pikkuisen kans tehdä. Koko ajan tulee enemmän ku tuntuu et ymmärtää koko ajan enemmän, se on jotenkin ihan hassua."

12 Äitien kirjallinen palaute vuorovaikutustanssivideoista

Ryhmähaastattelun lisäksi pyysin vuorovaikutustanssiin osallistuneilta äideiltä sähköpostitse (Liite3.) kirjallista palautetta oman vauvan vuorovaikutustanssi-DVD -levyn herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista. Vuorovaikutustanssin vaikutuksesta äidin ja vauvan väliseen kanssakäymis-

seen pyydettiin kirjallista palautetta myös vauva-vanhempi-kerhon kevään 2012 palautelomakkeessa (Liite 4.).

Kymmenestä vuorovaikutustansseihin osallistuneesta äidistä kirjallista palautetta oman vauvan tanssin katsomisesta antoi kaksi äitiä. Vauva-vanhempi-kerhon kevään 2012 palautelomakkeen (Liite 4.) kysymykseen tanssin vaikuttavuudesta äidin ja vauvan vuorovaikutukseen palautetta antoi neljä äitiä.

Molemmista sähköpostitse palautetta antaneista äidistä oli oman vauvan vuorovaikutustanssin katsominen ollut positiivinen kokemus, vaikka tanssikerrat olivat jääneet vähäisiksi. Toinen äideistä mainitsee vauvansa toisaalta olleen jo aika iso vuorovaikutustanssia ajatellen.

*”Oli kyllä tosi kiva katsoa, vaikka niitä eri tanssikertoja ei niin monia ollutkaan.”
Äiti D.*

”Harmittaa, että omalta osaltamme jäi vähäiseksi videomateriaali. Toki vauva oli ja on niin iso tuossa vaiheessa.” Äiti G.

Yksi sähköpostitse vastanneista äideistä oli huomannut vauvan kehittyneen vuorovaikutustanssissa ja olevan keskittyessään tanssissa hyvin mukana. Tämän lisäksi äiti muistaa vauvan oppineen ja välillä myös vieneen tanssia. Äiti uskoo vauvansa myös nauttivan vuorovaikutustanssista.

*”Joka kerta vauva oli kehittynyt. Vauvan huomio kiinnittyi helposti muuhun toimintaan, jos vieressä oli jotain mielenkiintoista tapahtumaa. Kun vauva jaksoi keskittyä tanssiin, niin hän oli todella mukana tanssissa. Seurasi erittäin tarkkaavaisesti ja lähti tanssiin mukaankin. Ehkä videolta ei näy, mutta muistan, että vauva itsekin ohjasi välillä tanssia, kun oli oppinut liikkeen ja se oli tuttu. Jalatkin lähtivät tanssiin mukaan, kun käsiä tanssitettiin :)”
Luulen, että vauva nauttii vuorovaikutustanssista ja jaksaa keskittyä siihen silloin, kun hän ei ole väsynyt tai nälkäinen.” Äiti D.*

Toinen äideistä koki videon antavan mahdollisuuden nähdä oman vauvan kehitystä ja suosittelee vuorovaikutustanssia myös tuleville vauva-vanhempi-kerholaisille. Vuorovaikutustanssi-videossa äiti ei ollut kokenut olevan mitään yllättävää.

”Suosittelisin samanlaista mahdollisuutta aina aloittaville (xxxx) kerholaisille. Sydäntä lämmittävä muisto! Kiitos <3 (itse en osaa niin hyvin käyttää kuvi- en/videoiden muokkaus ohjelmia, niin tuollaiset jää iteltä tekemättä) ps. videolta näkee ihanasti lapsensa kehitystä”Ei ollut mitään yllättävää.” Äiti G.

Viimeisellä vauva-vanhempi-kerhokerralla äideiltä saaduista kirjallisissa palautteissa kaksi äitiä ei usko vuorovaikutustansseihin osallistumisella olleen vaikutusta kanssakäymiseensä vauvan kanssa. Toinen äideistä mainitsee vauvan iän mahdollisena vaikuttajana ”En usko, kun vauva oli jo vähän liian iso osallistujaksi”. Yksi äiti mainitsee vuorovaikutustanssin myötä varmasti kiinnittävänsä vuorovaikutukseen enemmän huomiota. Erään äidin antama palaute vuorovaikutustansseihin osallistumisen vaikutuksista on erityisen mieltä lämmittävä:

"Kumpikin on sitoutunut tanssiin ja siinä on meillä yhteinen "sävel". Suhde on vahvistunut. Tanssi on ollut mukava yhteinen hetki, josta on nauttinut kumpikin".

Kysymykseen: Mikä on ollut mieleenpainuvien, mukavien kokemus kerhon aikana sama äiti on vastannut: *"Vuorovaikutustanssi, hellyyttävä hetki".*

13 Työntekijän kokemukset vuorovaikutustanssimenetelmästä ja tanssituokioista

Kevään 2012 vauva-vanhempi-kerhon päätyttyä keskustelimme opinnäytetyötäni ohjaavan avoimen päiväkodin työntekijä kanssa siitä, miten varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoite oli vauva-vanhempi-kerhossa vuorovaikutustanssin avulla saavutettu. Keskustelu käytiin avoimen päiväkodin tiloissa 29.5.2012 kerhotoiminnan loputtua, ja se nauhoitettiin MP3-soittimen avulla.

Avoimen päiväkodin työntekijä kuvaa kevään 2012 vauva-vanhempi-kerhon kevätkaudesta äärimmäisen antoisana kokemuksena. Työntekijä on kokenut vauva-vanhempi-kerhon ohjelman tukevien tavoitetta vahvistaa sekä äiti-vauva-parien että työntekijöiden ja asiakasperheiden keskinäistä vuorovaikutuksellisuutta. Kevään 2012 vauva-vanhempi-kerhon toiminta on ollut rohkaisevaa ja palkitsevaa siinä mielessä, että vuorovaikutuksellisuus asiakkaiden ja työntekijöiden välillä oli lisääntynyt.

"Nyt, kun on ollut tätä vauvatanssia, nii siinähan tulee koko ajan sitä että keskustellaan ja vaihdetaan kokemuksia ja naureskellaan kaikelle hausalle, hassulle, mitä siinä toiminnassa tapahtuu. Että mä koen todella sillä tavalla, että tää on se suunta mihin kehitetään." (Avoimen päiväkodin työntekijä 29.5.2012)

Äiti-vauva-parien sekä työntekijöiden ja asiakkaiden vuorovaikutuksellisuuden tukemisen menetelmänä avoimen päiväkodin työntekijä ei näe pelkän vuorovaikutustanssin pitkäkestoista käyttöä, vaan erilaisten vuorovaikutteisten menetelmien hyödyntämistä. Avoimen päiväkodin työntekijän mukaan opinnäytetyöprosessi on palvellut työyhteisön kannalta haluttua tavoitetta kokeilla tuleeko vauva-vanhempi-kerho paremmaksi vuorovaikutuksellisuutta vahvistamalla.

"Tää prosessi on todella palvellut sitä tavoitetta mitä haluttiin. Eli ikään kuin lähdettiin kokeilemaan sitä, että tuleeko kerho paremmaksi, jos siinä vahvistetaan tätä vuorovaikutustoimintaa, ja voimme vastata että kyllä, kyllä todellakin näin on käynyt ja tämä tulee olemaan se suunta, mitä jatkossa ylläpidetään." (Avoimen päiväkodin työntekijä 29.5.2012)

Vuorovaikutustanssin ohjaukseen ja toiminnan keston usko avoimen päiväkodin työntekijä vauva-vanhempi-kerhoon osallistuneiden äitien olleen tyytyväisiä. Lisäksi äitien saama vuorovaikutustanssimateriaali antaa työntekijän mukaan äideille mahdollisuuden rauhassa perehtyä vuorovaikutustanssi menetelmään esimerkiksi vauva-vanhempi-kerhotoiminnan aikana syntyneiden uusien tuttavuuksien, äiti-parien, kanssa.

Kevään 2012 vauva-vanhempi-kerhon puolivuotisjakson avoimen päiväkodin työntekijä on kokenut todella hyvänä jaksana. Vauva-vanhempi-kerhon palvelua parantavana tekijänä työntekijä näkee asiantuntijoiden puheenvuorojen painottamisen sijasta yhdessä tekemisen äiti-vauva-parien kanssa.

”Tää on ollut todella hyvä, todella hyvä jakso --- Mä oon niinku nähny sen, että tämä meidän palvelu paranee sitä kautta, että me teemme yhdessä näiden äiti-lapsi-parien kanssa eikä niin, että ”mene sä nyt puhumaan siitä lasten puhumaan oppimisesta ja sä niistä parisuhde ongelmista”, se ois ikään kuin se helppo tie toisalta.” (Avoimen päiväkodin työntekijä 29.5.2012)

Sitä syntyikö äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus nimenomaan vuorovaikutustanssien avulla avoimen päiväkodin työntekijä ei osannut arvioida. Äidin ja vauvan välillä syntyneen vuorovaikutuksen avoimen päiväkodin työntekijä uskoo enemmänkin olevan monen eri tekijän summa. Avoimen päiväkodin työntekijä uskoo vuorovaikutustanssin kuitenkin tukeneen äidin ja vauvan välisen vuorovaikutuksen syntymistä.

”Toki uskon, että on taatusti joukossa äitejä, joiden kohdalla se tuki sitä vuorovaikutuksen syntymistä. Tai vähintäänkin herätti semmoisen orastavan ajatuksen ja ymmärryksen siitä, että tämä on todella elävä olento, jonka kanssa ollaan vuorovaikutuksessa, ja haetaan semmoisia hyviä tapoja tutustua tähän lapseen ja kohdella häntä kunnioittavasti ja elää aitoa, lämmintä vuorovaikutusta hänen kanssaan.” (Avoimen päiväkodin työntekijä 29.5.2012)

Avoimen päiväkodin työntekijä kokee varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa erityisen tärkeäksi ajatuksen ja ymmärryksen syntymistä siitä, että ihmissuhde ja vuorovaikutus luodaan yhdessä lapsen kanssa sen sijaan että se tulisi annettuna.

14 Pohdinta

Opinnäytetyöni pohdinnassa kerron tutkimukseni luotettavuudesta ja eettisyydestä. Lisäksi arvoen opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin saamiani vastauksia sekä sitä, tuliko äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoite vuorovaikutustanssin avulla saavutettua.

14.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa keskeinen tutkimusväline sekä tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on Eskolan ja Suorannan mukaan tutkija itse. Luotettavuuden arviointi koskee näin siis koko tutkimusprosessia. Kvantitatiivisessa, määrällisessä tutkimuksessa luotettavuudella tarkoitetaan nimenomaan mittauksen luotettavuutta eikä arvioida tutkijan muiden toimenpiteiden osuvuutta.

Lisäksi laadulliset tutkimusraportit ovat määrällisiä henkilökohtaisempia sisältäen tutkijan omaa pohdintaa. (Eskolan & Suoranta 1998: 210-211.)

Yksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennainen tekijä on tutkimusteksti. Eskolan ja Suorannan mukaan tutkimustekstissä on tärkeää pyrkiä kertomaan, miten tutkimusaineisto on kerätty ja mitä sen jälkeen on tapahtunut. (Eskola & Suoranta 1998: 212-213.) Opinnäytetyöni raportoinnissa olen kertonut vauva-vanhempi-kerhossa ohjaamieni vuorovaikutustanssien suunnittelusta ja toteutuksesta. Olen kuvannut ja perustellut valitsemani tutkimusmenetelmät. Vuorovaikutustanssien videomateriaalista tekemieni tulkintojen tueksi olen litteroinut valitsemani videonäytteet, analysoinut keräämäni tutkimusmateriaalin sekä arvioinut saamani tutkimustulokset.

Vienolan mukaan videoinnin käyttö tutkimusmenetelmänä antaa mahdollisuuden tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseen tutkitun ilmiön säilyessä videonäytteessä samana. Videoidun aineiston pohjalta tutkimustulokset voidaan milloin tahansa arvioida uudelleen. Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin on Vienola mukaan useita vaihtoehtoja. Arvioinnissa voidaan esimerkiksi käyttää kahta arvioijaa, jotka itsenäisesti ja toisistaan riippumatta arvioivat saman videomateriaalin. Jos käytössä ei ole kahta arvioijaa, voi tutkia itse toimia toisena arvioijana. Aina tutkija ei onnistu saamaan edes toista arvioijaa, jolloin tutkija voi omalla uusinta-analysysillään varmistaa tutkimuksen luotettavuutta. (Vienola 2005: 78-79.) Koska olin antanut opinnäytetyöhön osallistuneille äideille kirjallisen lupauksen tutkimusmateriaalin tulemisesta vain omaan käyttööni, en kokenut eettisesti oikeaksi ottaa toista havainnoijaa avuksi videomateriaalin arvioinnissa. Mielestäni vuorovaikutustanssien videomateriaalista tekemäni päätelmät ovat luotettavia, koska sekä äitien että vauvojen eleet, ilmeet ja reagointi toistuivat ja säilyivät samoina usealla havainnointikerralla.

Opinnäytetyöprosessin jokaisessa vaiheessa olen noudattanut hyvän tieteellisen käytännön ohjeita, kuten raportoinut saamistani tuloksista rehellisesti, ollut tarkka tutkimuksen suorittamisessa sekä käyttänyt tieteellisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointi menetelmiä. Muiden asiantuntijoiden ja tutkijoiden tekemille tutkimuksille olen opinnäytetyöni raportoinnissa antanut niille kuuluvan arvon asianmukaisella lähdemerkinnällä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002.)

Opinnäytetyöhön osallistuneiden äitien itsemääräämisoikeutta olen kunnioittanut kertomalla sekä suullisesti että kirjallisesti tutkimukseni tavoitteista ja menetelmistä, prosessin ajallisesta kestosta, tutkimusmateriaalin käyttötarkoituksesta sekä materiaalin hävittämisestä opinnäytetyön valmistuttua. (Kuula 2011:61.) Jokaiselta tutkimukseen osallistuneelta äidiltä olen pyytänyt ja saanut kirjallisen suostumuksen opinnäytetyöhön osallistumisesta. Jokainen lupa tarkistettiin

ennen vuorovaikutustanssien alkamista. Opinnäytetyöhön kuuluviin vuorovaikutustansseihin, ryhmähaastatteluun sekä kirjallisen palautteen antamiseen osallistuminen on ollut äideille täysin vapaaehtoista. Jokaisesta opinnäytetyön vaiheesta olen kertonut äideille rehellisesti ja avoimesti sekä vastannut esiin nousseisiin kysymyksiin.

Opinnäytetyöhön osallistuneiden äiti-vauva- parien yksityisyyden suojelemiseksi ja kunnioittamiseksi olen opinnäytetyöraportista poistanut kaikkien osallistujien henkilötiedot, kuten äiti-vauva- parien nimet, iän ja vauvojen sukupuolen myös tutkimusympäristönä olleen vauva-vanhempi -kerhon nimi on jätetty raportista pois. Olen antanut osallistujille kirjallisen lupauksen siitä, että materiaali tulee vain minun, opinnäytetyöntekijän, käyttöni ja tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua. Tutkimusmateriaalin säilyttämisessä olen huolehtinut, ettei materiaali ole ulkopuolisten nähtävissä eikä ulkopuolisille levitettävissä. Opinnäytetyössäni en ole arvottanut vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien tansseja enkä heidän vuorovaikutustaan vauvansa kanssa. Opinnäytetyön raportissani olen pyrkinyt neutraaliin toiminnan ja tapahtumien kuvaukseen.

14.2 Tulosten arviointi ja yhteenveto

Opinnäytetyön tavoite oli kehittää länsivantaalaisessa avoimen päiväkodin vauva-vanhempi -kerhon toimintaa siten, että se tukisi äidin ja vauvan varhaista vuorovaikutusta. Tähän käytin vuorovaikutustanssia. Vauva-vanhempi-kerhossa videoitujen vuorovaikutustanssien, tansseihin osallistuneiden äitien ryhmähaastattelun, äideiltä saadun kirjallisen palautteen ja avoimen päiväkodin työntekijän haastattelun tuloksien pohjalta voin todeta, että saavutin tavoitteeni.

Varhainen vuorovaikutus äidin ja vauvan välillä vuorovaikutustanssin aikana ilmeni videoiduista tansseista monella eri tavalla. Vuorovaikutus näkyi äidin ja vauvan välisenä hymynä, katseena, ja kosketuksena sekä äidin vauvalle jutellessa. Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mukaan vauvan ja vanhemman välinen viestinnänvaihto alkaa usein molemminpuolisella hymyllä, josta käynnistyy monimutkaisempi kuvio(1995:26). Äidin ja vauvan hymystä alkava ja pikkuhiljaa monimutkaistuva viestinnänvaihto osapuolten välillä on nähtävissä äiti-vauva- pari C:n (15.3.2012) vuorovaikutustanssin aikana. Äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus kasvaa pienestä hymystä yhteiseen nauruun.

Vuorovaikutustanssien aikana äitien tapa jutella vauvalle vastasi usein Sternin kuvaamaa yksinpuhelua kaksinpuhelun muodossa. Vuorovaikutustanssien aikana äidit juttelivat vauvoilleen usein kysymysten muodossa: *”mitä juttuja sulla oli?”*, *”ai haluat sä et tässä ei oteta taukoa?”*, *”katteleksä mitä muut touhuaa?”*. Äidit siis tulkitsivat vauvojensa eleitä ja ilmeitä Sinkkosen kuvaamal-

la tavalla ikään kuin kommunikatiivisina. Lisäksi äidit sanoittivat vauvojensa tanssien aikana osoittamia tai katsomia asioita ”*aah onks siellä lamppu*”, ”*niin siellä kaapattiin vaaaa-uuu-va*”.

Videoiduista vuorovaikutustansseista oli nähtävissä vuorovaikutuksen syklimäisyys äidin ja vauvan tekeminä vuorovaikutusaloitteina sekä vauvan vuorovaikutuksesta vetäytymisenä. Äidin ja vauvan tekemät vuorovaikutusaloitteet ovat nähtävissä esimerkiksi äiti-vauva- pari A:n ensimmäisessä videonäytteessä (16.2.2012). Videonäytteessä äiti lämmittelee vauvaa vuorovaikutustanssiin silitämällä tätä hellästi, johon vauva vastaa katsomalla ja koskettamalla äitiä, johon äiti puolestaan vastaa silitämällä vauvaa uudestaan. Äidin ja vauvan vuorovaikutusaloitteet ja vastaukset jatkuvat lämmittelystä aina vuorovaikutustanssiin asti.

Vauvan roolin muutos tanssittavasta tanssin viejäksi ei ollut vuorovaikutustanssivideoilta silmin havaittavissa. Vauvan tanssioitteen pysyessä äidin peukaloissa kiinni, oli vaikeaa sanoa, kumpi tanssiliikettä vei, äiti vai vauva. Ainoastaan yhdessä vuorovaikutustanssi videonäytteessä (2.2.2012 äiti-vauva-pari A.), jossa vauvan ote irtoaa äidin peukalosta *ylös-alas-* liikkeen aikana, näkyy vauvan halu jatkaa tanssia. Vauva nostaa kättään takaisin äidin suuntaan ja hakee tanssioitetta äidin kanssa uudestaan. Vauvan rooli tanssin viejänä vahvistuu lisäksi äidin kommentoimissa ryhmälle vauvan tanssirytmien olevan hieman tanssinohjaajan rytmiä nopeampi ”*meillä se vähän nopeammas tahis*”.

Videoiduissa vuorovaikutustansseissa vauvan muuttuminen tanssin viejäksi tuli enemmänkin esille äitien kommentoimissa. Äiti-vauva-pari D:n vuorovaikutustanssin aikana vauvan äiti huomaa *lonkan koukistus-* liikkeen aikana vauvan haluavan viedä tanssia. Vauva reagoi äidin pitämään pie- neen taukoon, jonka katsoja huomaa äidin kysyessä vauvalta ”*ai haluat sä et tässä ei oteta taukoa?*”. Vuorovaikutustanssin jatkuessa äiti sanoo hymyillen ”*tää alkaa ite viemään tätä liikettä*”. Vuorovaikutustanssi-DVD -tallenteesta antamassaan kirjallisessa palautteessa samainen äiti muistelee vauvansa ottaneen myös tanssin viejän roolin. Äiti kuitenkin epäilee, ettei vauvan tanssinvienti välttämättä videomateriaalista katsojalle välity.

Vauvan silmin nähtävä roolin muutos tanssittavasta tanssin viejäksi ei tule esiin Kirsti Määttäsen tekemistä vuorovaikutuksen tutkimuksista tai Jouhkin ja Rantasen vuorovaikutustanssi-oppaasta. Vauvan mainitaan ottavan vuorovaikutustanssissa viejän roolin noin viikon tanssittamisen jälkeen. Määttäsen tekemissä tutkimuksissa sekä Jouhkin ja Markkasen oppaassa on kuvattu hoitajien, neuvolatyöntekijöiden sekä vanhempien omia vuorovaikutustanssi kokemuksia, joiden aikana he ovat omin sormin tunteneet vauvan alkavan viedä tanssia. Vauva-vanhempi-kerhossa pidetyssä ryhmähaastattelussa yksi äideistä kertoo huomanneensa vauvansa oppineen ja lähteneen viemään tanssia. Vuorovaikutustanssi -DVD - tallenteesta antamassaan palautteessa myös toinen äiti muistelee vauvan välillä tanssia ohjanneen.

Videoituja vuorovaikutustansseja katsoessani yllätyin siitä, kuinka paljon videokamera näytti kiinnittävän vauvojen huomion. Toisaalta on vaikeaa sanoa, kumpi vauvojen huomiota kiinnitti enemmän, videokamera vai ihminen kameran takana. Tanssien videokuvaajan toiminut avoimen päiväkodin työntekijä kertoi vauvan katseen kääntyessä äidistä kuvaajaan suuntaan katsoneensa itse pois päin vauvasta, mikä oli saanut vauvan katseen kääntymään takaisin äitiin.

Vuorovaikutustanssivideoita katsoessa panin merkille tanssinohjaukseni vaikutuksen vauvan ja äidin vuorovaikutustanssiin. Tanssien aikana kuuluva ääneni sai osan vauvoista kääntämään katseensa äidistä minuun. Tämän seurauksena vähensin sanallista tanssinohjausta ja keskityin tanssiliikkeiden näyttämiseen vauvanukella. Vauva-vanhempi-kerhon ensimmäisessä videoidussa vuorovaikutustanssissa 2.2.2012 pyysin kuvauksen helpottamiseksi äiti-vauva-pareja tanssimaan puolikaaren sijaan vierekkäin, lähellä toisiaan. Vierustoverin läheisyys sai kuitenkin vauvojen huomion herkästi kääntymään äidistä vieressä tanssivan äiti-vauva-parin suuntaan. Äidin ja vauvan vuorovaikutustanssin sujumiseksi laitettiin äiti-vauva-parien tanssipaiikat seuraavilla vuorovaikutustanssikerroilla kauemmaksi toisistaan.

Vauvojen huomion kääntymisessä äidistä ympäristöön oli nähtävissä myös vauvan ikään ja kehitysvaiheeseen liittyviä piirteitä. Mäkelän mukaan (2006: 24-25) kahden kuukauden ikäinen vauva pystyy uppoutumaan pitkiksikin ajoiksi äidin katseeseen, kasvojen eleisiin ja ilmeisiin, sama oli havaittavissa vuorovaikutustanssivideoista. Vauvat, jotka olivat 2-4 kuukauden ikäisiä, katsoivat äitejään kasvoihin enemmän, kun 4-8 kuukauden ikäisiä vauvoja näytti videokamera, kuvaaja ja muu ympäristö kiinnostavan selvästi enemmän. Neljännen elinkuukauden aikana alkaa vauvan huomio siirtyä äidin kasvoista esineisiin ja muuhun ympäristöön (Lavelli & Fogel 2005: 267).

Vauva-vanhempi-kerhossa kuvatut vuorovaikutustanssit kuvattiin usein joko äiti-vauva-parien takaa tai sivulta, jonka takia videoista oli usein nähtävissä joko vauvan tai äidin kasvot. Varhaisen vuorovaikutuksen tutkimuksissa (Lavelli & Fofel 2005:267, Cohn & Tronic :244), joissa videointia on käytetty havainnoimisen välineenä, on äidin ja vauvan kasvojen ilmeiden tallentamisessa käytetty apuna peiliä. Peili on sijoitettu vauvan taakse siten, että äidin kasvot peilautuvat siitä kameraan. Peilin käyttäminen vuorovaikutustanssien aikana äitien ilmeiden tallentamiseksi ei ollut käytännöllisesti eikä äitien mukavuuden kannalta kuitenkaan toteutettavissa. Vuorovaikutustansseja suunniteltaessa pohditiin tulisiko muutamalla kerhokerralla tanssia kuvaavia kameroita olla yhden sijasta kaksi, mutta jo ensimmäisen tanssin jälkeen totesin jo yhden kameran ja kuvaajan läsnäolon kiinnittävän ja vievän vauvojen huomiota liiaksi vuorovaikutustanssista.

Kirsti Määttäsen vuorovaikutusmenetelmän hankkeissa sekä Jouhkin ja Markkasen ”Perhosen siivin” -oppaassa vuorovaikutustanssia käytetään neuvoloissa sekä lastenkodin hoitotyön menetel-

mänä. Vauvan kanssa on siis tanssinut joko neuvolan työntekijä, vauvan vanhempi tai lastenkodin omahoitaja. Vuorovaikutustanssi menetelmän käyttämisestä ryhmässä ei löytynyt esimerkkejä yksittäisen tanssin demonstrointia enempää. Vauva-vanhempi-kerhossa tanssittujen vuorovaikutustanssien suunnittelussa ja toteutuksessa minulla ei siis ollut käytössäni valmista kaavaa, jonka pohjalta lähteä rakentamaan tanssituokioita. Tanssin ohjauksessa itselleni tärkeää oli tanssiyrittämin rauhallisuus, selkeys ja loogisuus. Ryhmähaastattelussa äidit kuvailivat ohjausta nimenomaan rauhallisena ja ei-häiritsevänä, lisäksi ohjaus oli auttanut tanssiliikkeiden muistamisessa.

Vuorovaikutustanssipaikkana vauva-vanhempi-kerhon teki haasteelliseksi kerhon avoimuus. Kerho on tarkoitettu esikoisvauvoille syntymästä ylöspäin ja näin ollen kerhon osallistujien ikäjakauma saattoi vaihdella viiden viikon ikäisistä vauvoista yli vuoden ikäisiin vauvoihin. Vuorovaikutustanssille ei kumpikaan ikä ole otollinen viiden viikon ikäisen ollessa tanssiin liian pieni ja yli vuoden ikäisen ollessa jo tanssista innostuakseen jo liian vanha. Tämä näkyi myös vauva-vanhempi-kerhon vuorovaikutustansseissa, joissa osa paikalla olevista vauvoista oli jo yli otollisen kahdeksan kuukauden tanssi-ikäen eikä lattialla makaaminen enää kiinnostanut. Äideille, joiden vauvat olivat joko alle tai yli vuorovaikutustanssi-ikäen (2-8 kuukautta) annettiin mahdollisuus jättää kerhokertojen alkuun sijoitetut tanssituokiot väliin ja osallistua suoraan muuhun toimintaan.

Jatkotutkimuksia ajatellen mielenkiintoista olisi tutkia, miten vuorovaikutustanssi-menetelmä toimisi avoimen kerhon sijasta suljetussa vauva-vanhempi -kerhossa. Olisiko vuorovaikutustanssin sujumisessa nähtävissä eroa, jos kaikki kerhoon osallistuvat vauvat olisivat 2 kuukauden iässä ja kerhon kokoontumisia esimerkiksi kerran tai kaksi kertaa viikossa. Entä tulisiko useamman kerhokerran avulla vuorovaikutustanssi-menetelmästä osan vauvaperheen päivittäistä rytmiä.

14.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön aihetta etsiessäni minua kiinnosti erityisesti varhaiseen vuorovaikutukseen ja etenkin vauvojen kanssa työskentelyyn liittyvän tutkimuksen tekeminen. Opintojeni viimeisen työharjoittelun aikana tekemäni vauva-vanhempi kerhon uusien toimintamuotojen ideoiminen ja varhaisen vuorovaikutuksen kehittäminen synnytti ajatuksen opinnäytetyön tekemisestä vauva-vanhempi -kerhon toimintaan liittyen. Alussa suunnittelin tekeväni toiminnallisen opinnäytetyön, jossa ohjaisin äiti-vauva-pareille erilaisia tuokiota varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Silti takaraivossani kyti ajatus laadullisen tutkimuksen tekemisestä aiheeseen liittyen. Keskusteltuani ohjaavan opettajan sekä avoimen päiväkodin työntekijän kanssa päätin tehdä varhaista vuorovaikutusta käsittelevän laadullisen tutkimuksen.

Vaikka hylkäsinkin ajatuksen toiminnallisesta opinnäytetyöstä, oli minulle prosessin alusta asti selvää, että halusin tutkimukseni aikana osallistua vauva-vanhempi -kerhon toimintaan, ohjauk-

seen ja suunnitteluun. Työharjoitteluni aikana olin saanut vaikuttaa kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhon ohjelmaan. Ohjelman sisällössä painopiste oli sellaisessa tekemisessä, jonka aikana äidillä ja vauvalla olisi mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa keskenään. Ohjelmassa oli vauvahierontaa, vauvajumppaa ja vauvamuskaria. Kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhon ohjelman kokoamisvaiheessa törmäsin sattumalta psykologi Kirsti Määttäsen kehittämään vuorovaikutustanssiin. Ajatus vauvan kanssa kommunikoinnista tanssiliikkeiden avulla oli liian mielenkiintoinen ohitettavaksi ja tiesin haluavani tutkia aihetta syvemmin. Vuorovaikutustanssin myötä selkeni koko opinnäytetyöni, tutkimuksen kohteena olisi varhainen vuorovaikutus ja menetelmänä vuorovaikutustanssi. Tavoitteena oli tukea ja kannustaa äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta vuorovaikutustanssin avulla.

Vuorovaikutustanssin liikkeet eivät olleet minulle täysin vieraita. Olin tehnyt samoja liikkeitä siskontyttöni kanssa tämän ollessa vauva. Teoriaan sekä vuorovaikutustanssin ideaan tutustui vasta opinnäytetyöprosessin aikana. Ymmärsin, etten siskontyttöni kanssa tanssiessa ollut ajatellut tanssivani hänen kanssaan, vaan enemmänkin tanssittavani häntä. Suurin havahtuminen opinnäytetyön aikana onkin ollut ymmärrys siitä, kuinka vuorovaikutuksellinen pieni vauva on. Kuinka vauva voi tehdä vuorovaikutusalitteita ja vetäytyä vuorovaikutuksesta. Teoksessaan ”*Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä*” (1995:21) lastenpsykiatri Sinkkonen muistuttaa, että vaikka ensimmäisten elinviikkojen aikana vauvan toiminnot keskittyvätkin syömisen ja nukkumisen ympärille, ei nykyäskäytännön mukaan vauvaikään liity omaan maailmaan vetäytyvää ja ärsykeiltä suojautuvaa ”normaalitautismia”.

Toinen vauvan kanssa vuorovaikutuksessa olemiseen liittyvä tärkeä oppi oli se, että pienen vauvan lähestyminen vaati samanlaista hienotunteisuutta ja kunnioitusta vauvan henkilökohtaisia rajoja kohtaa kuin aikuisenkin. Vauvasta sen enempää kuin aikuisestakaan ei vieraan ihmisen tungetteleva ja äkkinäinen lähestyminen tunnu miellyttävältä. Erona on se, että toisin kuin aikuisella ei pienellä vauvalla ole yhtä kehittyneitä taitoja rajojensa suojeluun. Vauvalla, kuten vanhemmillakin lapsilla ja aikuisilla, on oikeus ja tarve rauhassa tutustua ympäristöönsä ja sen ihmisiin ja ottaa tai olla ottamatta näihin kontaktia.

Vauva-vanhempi -kerhon vuorovaikutustansseihin valmistauduin harjoittelemalla tanssiliikkeitä avoimesta päiväkodista lainaamani vauva nukken avulla, lisäksi kokeilin liikkeiden tekemistä itse. Oli yllättävää huomata, kuinka rauhoittavilta vuorovaikutustanssiliikkeet tuntuivat, etenkin *halaus*-liike, jonka aikana omat kädet tuodaan rinnan päälle ristiin ja halataan itseään. Vuorovaikutustanssi-menetelmään liittyvien teoksien lisäksi tutustuin äitiyteen ja vastasyntyneiden hoitoon erikoistuneen sairaanhoitajan Tracy Hoggin teokseen *Opi kuuntelemaan vauvaasi* (2001). Teoksessaan Hogg kuvaa työskentelyään vastasyntyneiden vauvojen kanssa sekä neuvoo tuoreille vanhemmille, miten tutustua vauvaansa. Hogg kertoo uuden vauvan kohdatessaan esittelevänsä it-

sensä vauvalle aivan samalla tavalla kuin aikuisellekin ja kutsuvansa tätä ”vauva” sanan sijasta heti tämän omalla nimellä. (Hogg 2001:24.) Vauva-vanhempi -kerhossa tutustumieni vauvojen kohdalla otin saman asenteen kuin Hogg (Hogg 2001:24): Hoggin mukaan kukaan ei tiedä, kuinka paljon pieni vauva ymmärtää, minkä vuoksi on tärkeää, että vauvalle puhutaan. Ensimmäisestä vauva-vanhempi -kerho kerrasta lähtien kutsuin vauvoja heidän omilla nimillään ja esittelin itseäni sekä äideille että vauvoille.

Jokainen vauva-vanhempi-kerhossa ohjaamani vuorovaikutustanssi oli oppimiskokemus. Joka kerta opin ja oivalsin uutta äidin ja vauvan välisestä vuorovaikutuksesta, vuorovaikutustanssi menetelmästä ja tanssin ohjauksesta. Tanssin ohjaamisen suunnittelussa suurena apuna olivat tanssien videomateriaalit, joiden avulla näin ja kuulin oman ohjaukseni. Näin pystyin suunnittelemaan ja muuttamaan ohjausta seuraavaa tanssikertaa varten. Jos huomasin vauvojen huomion kääntyvän äidistä oman ääneni suuntaan, keskityin seuraavalla tanssikerralla liikkeiden sanottamisen sijasta niiden mallintamiseen vauvanuken avulla. Jos joku äideistä mainitsi tanssin jälkeen vauvansa nauttivan enemmän jalkoihin keskittyvistä liikkeistä, kannustin seuraavalla kerralla äitejä rohkeasti vaihtamaan liikettä vauvan rytmin ja mieltymyksien mukaan. Tärkeintä oli, että sekä vauvat että äidit nauttivat yhdessä olemisesta ja tekemisestä.

Vauva-vanhempi-kerhossa kuvattu videomateriaali auttoi tulevien vuorovaikutustanssien videoinnin suunnittelussa ja ohjaamisessa. Vuorovaikutustanssien ohjauksen lisäksi ohjasin avoimen päiväkodin työntekijöitä tanssien videoimisessa. Kerroin, milloin kuvaukset alkoivat, loppuivat sekä mihin halusin heidän kuvauksessa kiinnittävän huomiota. Avoimen päiväkodin työntekijöiden kanssa käydyt yhteiset keskustelut vuorovaikutustanssin ohjauksesta sekä videoinnista olivat korvaamaton apu tulevien vuorovaikutustanssien suunnittelussa. Opinnäytetyöni on ollut arvokas kokemus ryhmätyöskentelystä niin kasvatusalan ammattilaisten kuin vuorovaikutustansseihin osallistuneiden äitien osalta.

Avoimessa päiväkodissa tekemäni työharjoittelun aikana olin päässyt tutustumaan ja osallistumaan myös vauva-vanhempi -kerhon toimintaan. Kerhon toiminta ja ympäristö olivat minulle tuttuja, mikä helpotti vuorovaikutustanssien suunnittelua ja toteuttamista. Kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhoon osallistuneista äiti-vauva-pareista moni oli minulle entuudestaan tuttuja työharjoitteluajalta. Tutkimusympäristön ja toimintaan osallistuvien äitien tuntemisesta oli sekä hyötyä että haittaa. Hyötyä siten, ettei tutkimuksen aikana aikani mennyt uuteen ympäristöön ja sen toimintatapoihin tutustumisessa, vaan tiesin miten kerhon ohjelma ja ympäristö rakentui. Tuttujen äitien kanssa uuden toiminnan, vuorovaikutustanssin ja opinnäytetyön esittely, aloittaminen ja toteutus olivat myös helpompaa.

Haittaa tutkimukseen osallistuvien äiti-vauva-parien tuntemisesta oli siten, että vuorovaikutustanssien videomateriaalin analyysivaiheessa huomasin äideistä tekemiäni mielikuvien vaikuttavan havaintoihini. Oli myös paljon helpompaa analysoida sellaisen äiti-vauva-parin tanssia, joiden kanssa olin kerhotoiminnan aikana ollut tekemisissä muita pareja enemmän. Tutkimuksen tekemistä kuvaavat teokset olivat materiaalin analyysivaiheessa suureksi avuksi. Ymmärsin havaintojeni perustuvan liiaksi omassa mielessäni tekemiini oletuksiin. Toisen ihmisen pään sisälle ei voi nähdä. Ainoa materiaali, jota saatoin tutkimuksessani analysoida, oli se mitä olin vuorovaikutustanssien videoilta nähnyt ja kuullut

Opinnäytetyöni aikana minulla oli mahdollisuus osallistua ohjaamieni vuorovaikutustanssien lisäksi vauva-vanhempi-kerhon muuhun toimintaan. Kevään 2012 vauva-vanhempi -kerhokerroista olin mukana jokaisessa, jopa silloin kun vuorovaikutustanssi ei kuulunut ohjelmaan. Opinnäytetyötyöskentelyn aikana tulin vauva-vanhempi-kerhon äideille jopa niin tutuksi, että he sekoittivat minut avoimen päiväkodin henkilökuntaan esittäen kysymyksiä kerhon tulevasta ohjelmasta tai kerhon käytännöistä. Tutustuin myös kerhossa käyviin vauvoihin, jotka jokaisella kerhokerralla tuntuivat suhtautuvan minuun entistä luontevammin. Tämä tuli selkeästi esille eräällä kerralla, jolloin kerhossa yleensä työskentelevän avoimen päiväkodin työntekijän sijaan paikalla oli toinen yksikön työntekijöistä. Erään kerholaisvauvan hätääntyessä äidin kadottua näköpiiristä nosti avoimen päiväkodin työntekijä vauvan syliinsä tätä lohduttaakseen. Työntekijän ollessa vauvalle entuudestaan vieras käänsi vauva tämän sylissä katseensa ja kätensä minun suuntaani.

Lasten aloittaessa päiväkotiuuransa yhä nuorempina koen olevani opinnäytetyöprosessin aikana lisääntyneen varhaisen vuorovaikutuksen, varhaista vuorovaikutusta tukevien menetelmien sekä vauvan vuorovaikutuskeinojen tiedostamisen kautta olevani valmis vastaamaan työuran tuomiin haasteisiin. Kuuden vuorovaikutustanssin jälkeen voin todella sanoa oppineeni ”puhumaan vauvaa” ja olevani valmis sekä innokas auttamaan vanhempia heidän uudessa vanhemmuudessaan. Palkitsevinta opinnäytetyöprosessissa on ollut saada olla näkemässä ja kuulemassa vuorovaikutustanssien aikana äidin ja vauvan välillä syntyvää vuorovaikutusta. Palkitsevinta on vuorovaikutustanssin aikana nähdä vauvan ja äidin toisilleen hymyilevät kasvot ja kuulla heidän yhteinen naurunsa

Lähteet

- Alijoki E. Pesästä pieni ponnistaa - Lasten varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen.1998. Rauma: Kirjayhtymä
- Eskola J. & Suoranta J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.1998. Tampere: Vastapaino
- Gerhardt S. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. 2008. Helsinki: EDITA
- Grönfors, M. 2010. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I - Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-KUSTANNUS
- Hogg T. Opi kuuntelemaan vauvaasi. Oivaltava opas tuoreille vanhemmille johdattaa pienen vauvan maailmaan. 2001. Keuruu. OTAVA
- Hirsjärvi S., Remes P., Sarjavaara P. Tutki ja kirjoita. 2009. Helsinki:tammi
- Jouhki T. & Markkanen R.2007. Perhosen siivin. Opas vuorovaikutustanssiin. Helsinki: EDITA.
- Kivijärvi M. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Niemelä P., Siltala P., Tamminen T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. 2003. Helsinki: WSOY. 252-260.
- Kuosmanen S. 2009. Vauvailmiön muutos. Teoksessa Kuosmanen S. (toim.) Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Nykypaino.
- Kuula A. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.2011. Tampere: VASTAPAINO
- Kronqvist Eeva-Liisa, Pulkkinen Minna-Leena. Kehityspsykologia - Matkalla muutokseen.2007. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit
- Launonen K. Varhainen vuorovaikutus kielen kehityksen perustana. Suomen Lääkärilehti 37/2006 vsk 61: 3719 -3723
- Mäkelä J. Aivojen varhainen kehitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Sinkkonen J. (toim.) Pesästä lentoon - Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 2006. Vantaa: WSOY.13-43.
- Määttänen K. Dialoginen vauvatanssi kehityksen edistäjänä. 2/2005. Stakes, Aiheita
- Määttänen K. Dialoginen vauvatanssi psyykkisen kuntouttamisen menetelmänä lastenkodeissa. Suomen Lääkärilehti 32/99. 54: 4022-4027
- Määttänen K. Tunnot ja liikkeet sanattoman ymmärtämisen perustana. Teoksessa Niemelä P., Siltala P., Tamminen T.(toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. 2003. Helsinki: WSOY, 58-70.
- Määttänen K., Kosonen P., Salmi R. Tanssitaan vauvani - Iloisia liikuntatuokioita vauvan itsetunnon ja ajattelun perustaksi.1996. Jyväskylä:Atena
- Sinkkonen J. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. 1995. Juva: WSOY
- Sjöberg L. 2009. Vauvalla on ääni. Teoksessa Kuosmanen S.(toim.)Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Nykypaino.

Stern D. The Motherhood Constellation - A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy. 1995. BasicBooks.

Stern N. D. 1982. Ensimmäinen ihmissuhde. Jyväskylä: Gummerus

Sulkunen P. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Mäkelä K. (toim.) Kvalitatiivisten aineistojen analyysi ja tulkinta. 1998. Saarijärvi: GAUDEAMUS,264-285.

Tamminen T. Olipa kerran lapsuus. 2004. Helsinki: WSOY

Vilka H. Tutki ja havainnoi. 2006. Helsinki: Tammi

Sähköiset lähteet

Alila K. ja Portell T. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen - Avointen varhaiskasvatuspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. 2008. Helsinki: Sosiaali- ja tereveysministeriö
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7740.pdf

Cohn J. F. & Tronick E. Specificity of Infants' Response to Mothers' Affective Behaviour. 242-248.
<http://www.pitt.edu/~jeffcohn/biblio/CohnTronick1989.pdf>

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. God vetenskaplig praxis och handläggning av avvikelser från den. Good scientific practice and procedures for handling misconduct and fraud in science. 2002. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanta/htkfi.pdf

Developmental Changes in the Relationship Between the Infant's Attention and Emotion During Early Face-to-Face Communication: The 2-Month Transition. Developmental Psychology 2005. Vol 41, No 1, 265-280.
<http://psych.utah.edu/people/people/fogel/publications/fogel%20lavelli%202005.pdf>

Mäntymaa M. Early Mother-Infant Interaction - Determinants and Predictivity. 2006. Tampere: Tampeen Yliopistopaino Oy
<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6604-7.pdf>

Pesonen Anu-Katriina. 2010. Varhainen vuorovaikutus on suotuisan psyykkisen kehityksen edellytys. Duodecim 2010;126:515-20
<http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo98656.pdf>

Pajulo M. 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely - Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvalisessä kiintymyssuhteessa. Duodecim 2004;120:2543-8
<http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo94604.pdf>

Vienola V. Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä.2005
<http://sokl.joensuu.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/pdf/vienola.pdf>

Julkaisemattomat lähteet

Äitien ryhmähaastattelu 2012. Toteutettu 10.5. yhteistyöpäiväkodissa. Vantaa.

Avoimen päiväkodin työntekijän haastattelu. 2012. Toteutettu 29.5. yhteistyöpäiväkodissa. Vantaa.

Äiti-vauva- parien vuorovaikutustanssit 2012. Kuvattu 2.2.,16.2.,1.3.,15.3.,29.3.,12.4. yhteistyöpäiväkodissa. Vantaa.

TAULUKKO 1. Ongelmien esiintyminen eri ryhmissä

TAULUKKO 2. Vuorovaikutustansien liikesarjan kehitys

TAULUKKO 3. Avoimen vauva-vanhempi-kerhon vuorovaikutustanssien äiti-vauva-parit

TAULUKKO 4. Äitien osallisuus opinnäytetyöhön

KUVIO1. Vuorovaikutustanssien rakenne

Liitteet

Liite 1. Vuorovaikutustanssiliikkeet

Vuorovaikutustanssi

Vauva kutsutaan tanssiin kysymällä "saanko luvan?"

HALAUS

Tanssipari on vauvan kanssa polvillaan lattialla tai sängyn päällä.

Vauva on selällään jalat tanssiparin jalkojen välissä.

Vauva houkutellaan katsekontaktiin.

Tanssipari vie peukalonsa vauvan kämmeneen ja pyytää lupaa tanssiin.

Vauvan kädet viedään auki sivulle alustaan asti ja tuodaan takaisin rinnan päälle. Vauvan kädet tulevat rinnalle ristiin; hän haluaa itseään. Tanssipari on koko ajan vauvan kanssa kontaktissa puhumalla ja kehumalla häntä.

Liikkeet tehdään rauhallisessa tasaisessa, mutta ei liian hitaassa rytmissä.

Yhtä liikettä on hyvä alussa toistaa 5-7 kertaa.

(Jouhki & Markkanen 2007:49.)

YLÖS-ALAS

Tanssiparin peukalot ovat vauvan kämmenissä.

Vauvan molemmat kädet viedään vuorotellen ylös.

Liike toistetaan selkeästi 5-7 kertaa.

Vauva vastustelee ylösvetoliikettä, älä vastaa siihen kiristämällä tahtia, vaan tee päinvastoin useita pieniä ylösvetoja rauhallisessa tahdissa

(Jouhki & Markkanen 2007:51.)

PERHONEN

Tanssiparin peukalot ovat vauvan kämmenissä.

Vauvan kädet viedään alhaalta kyljistä sivukautta alustaa pitkin ylös, pään yläpuolelle ja tuodaan yläkautta ilmassa takaisin kylkiin.

Liikettä tehdään 5-7 kertaa tasaisessa rytmissä.

Peukaloita ei irroteta missään vaiheessa vauvan kämmenistä.
(Jouhki & Markkanen 2007:54.)

POLJENTA

Tanssipari ottaa vauvoja nilkoista kiinni.
Vauvan jalat nostetaan vuorotellen koukussa vatsan päälle.
Vauva polkee tai potkaisee jaloillaan.
Liike toistetaan 5-7 kertaa.
(Jouhki & Markkanen 2007:58.)

JALKOJEN JA LONKKIEN TAIIVUTUS JA OJENNUS

Ota vauvan nilkoista kiinni kuvan osoittamalla tavalla. Nyt harjoitellaan taivuttamaan jalkoja päätä kohti ja ojentamaan jalat takaisin alas alustalle.
Aluksi vauvan poljet voivat olla hieman koukussa (myöhemmin mahdollisimman suorina), mutta jalat pysyvät harjoituksen ajan yhdessä (ei haara-asennossa).
Taivutusvaiheessa peppu pysyy alustalla.

Määttänen K., Kosonen P., Salmi R. 1996: 48

ISTUMAAN NOUSU

Vauva makaa selällään. Ojenna hänelle peukalosi (kuten kuvassa 2.) Pane omat kyynärpäsi alas vauvan polvien päälle ja paina kevyesti polvilumpiosta. (Tarkoitus on estää jalkojen nousu.)
Vedä sitten rauhallisesti vauva yläruumista ylös. Jos levität vähän käsiä, vauva pyrkii istumaan. Lopuksi lasket hänet takaisin alas. Toista muutaman kerran. Vähitellen vauva ryhtyy itse nousemaan ylös aikuisen käsiä apunaan käyttäen.
Huom. Jos vauva ei vielä istu, häntä pidetään hetki istuma-asennossa.

Määttänen K., Kosonen P., Salmi R. 1996: 52

KURKOTUS

Vauva makaa vatsallaan. Ota kiinni käsistä kuvan osoittamalla tavalla: etusormilla kämmenistä, muilla sormilla ranteista ja kämmenselistä.
Levitä käsiä vähän sivulle ja nosta vartaloa käsistä kiinnipitäen alustasta ylös (korkeintaan 20-25). Pidä vauvaa hetki tässä asennossa. Laske lopuksi vauva taas alustalle.
Määttänen K., Kosonen P., Salmi R. 1996: 53

Liite 2.

Lupakysely (xxxx) kerholaisille

Hei (xxxx) kerhoon osallistuvat vanhemmat!

Päivämäärä

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija ja tekemässä opinnäytetyötäni kevään 2012 (xxxx) kerhossa. Opinnäytetyöni työotsikkona on ”Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen vuorovaikutustanssin avulla avoimessa vanhempi-vauva-kerhossa”.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on havainnoida varhaisen vuorovaikutuksen rakentumista vuorovaikutustanssin aikana. Havainnoinnissa apuna käytän videota. Videokuvaus tulee kestämään korkeintaan 15 minuuttia yhtä kerhokertaa kohden. Videot tallennan luvallanne DVD-levyille. Jokainen osallistuja saa DVD-tallenteen itselleen ja voi kotona katsella mitä kerhossa on tehty. Toivon saavani teiltä kirjallisen palautteen vuorovaikutustanssin kokemuksista. Lisäksi, jos innostusta löytyy, voisi muutama osallistuja kirjoittaa vuorovaikutustanssin herättämistä tunteista ja ajatuksista esimerkiksi tarinan muodossa. Kirjoitetut tekstit voi lähettää opinnäytetyötekijälle s.postitse. Koska kyseessä on opinnäytetyö, osallistujat saavat DVD-tallenteet itselleen ehdolla, ettei nauhoitettua materiaalia tulla levittämään ulkopuolisten käyttöön.

(xxxx) kerhon viimeisellä kerhokerralla ryhmässä haastattelen toimintaan osallistuneita vanhempia. Näin voimme yhdessä keskustella vuorovaikutustanssin kokemuksista. Keskustelu tullaan luvallanne nauhoittamaan.

(xxxx) kerhoon osallistuneiden vanhempien ja vauvojen nimiä ei tulla julkaisemaan missään. Videoidut, nauhoitetut sekä kirjoitetut materiaalit tulevat vain käyttöön opinnäytetyössä, eikä niitä tulla missään julkaisemaan. Videoidut sekä nauhoitetut materiaalit tullaan tuhoamaan, kun opinnäytetyö on saatu päätökseen.

Ystävällisin terveisin

Aliisa Kejonen

s.posti aliisa.kejonen@laurea.fi

Sosionomiopiskelija, Laurea-ammattikorkeakoulu Tikkurila

Minä lapseni _____ kanssa

osallistun vuorovaikutustanssin videoimiseen

En tule levittämään saamaani DVD - materiaalia ulkopuolisten käyttöön

_____

Kyllä _____

Ei _____

Haastatteluni saa nauhoittaa

Kyllä _____

Ei _____

Vuorovaikutustanssin kokemuksista kirjoittamiani tekstejä saa käyttää tutkimuksessa.

Kyllä _____

Ei _____

Päiväys: _____ / _____ 2012

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Liite 4.

Sähköposti vuorovaikutustansseihin osallistuneille äideille

Hei (xxxx) kerholaiset ja vauvatansseihin osallistuneet!

Toivottavasti saamanne vauvatanssi-DVD:t ovat toimineet ja olette ehtineet tutustua oman vauvanne tansseihin.

Nyt haluaisin kuulla teidän, vanhempien, kokemuksista vauvatansseihin liittyen. Lähetän teille muutaman kysymyksen, joihin voitte vastata sähköpostitse osoitteeseen

aliisa.kejonen@laurea.fi

1. Millaisia ajatuksia ja tuntemuksia vauvatanssin katsominen sinussa herätti?
2. Oliko videoiduissa tansseissa, jotain yllättävää, mitä?

Ystävällisin terveisin
Aliisa Kejonen

Liite 5.

Kun aloitat vuorovaikutustanssin ....

- Aloita tanssi viiden minuutin tuokioilla. Lisätessäsi ohjelmaan vähitellen liikkeitä pitenee tanssi samalla noin viiteentoista, kahteenkymmeneen minuuttiin
- Valitse päivästäsi aika, jolloin vauva on pirteimmillään ja jonka voit säännöllisesti varata tanssihetkiä varten esim. ennen kylvetystä tai vaipanvaihdon yhteydessä.
- Väsyneen tai nälkäisen vauvan kanssa ei ole hyvä tanssia.
- Hyvä alusta tanssimiselle voi olla esimerkiksi hoitopöytä, mutta käytännössä mikä tahansa alusta käy.
- Oma selkääsi ajatellen on alusta syytä asettaa mahdollisimman korkealle, mutta niin ettei vauva missään tapauksessa pääse kierähtämään lattialle.

76

- Tanssipaikan olisi hyvä olla myös mahdollisimman vedoton, näin vauva voi liikkua myös ilman vaatteita ja vaippaa.
- Ennen tanssin alkamista pyri itse asettumaan levolliseen ja hyväntuuliseen oloon.
- Muista pitää eleesi ovat rauhallisina ja katseesi kiinnostuneena.
- Aseta vauva alustalle ja pyydä häntä tanssiin kysymällä "Saanko luvan?"
- Aloita lyhyellä ja yksinkertaisella sarjalla, jossa toistat kunkin liikkeen pari kolme kertaa.
- Alussa vauva saattaa jännittää lihaksiaan vastaan, mutta tämä häviää vähitellen vauvan oivaltaessa liikkeiden kulun.
-

- Liikkeitä, joista vauvasi ei selvästi pidä, ei kannata jatkaa.
- Liikkeitä lisätään tanssiin vähitellen. Uudet liikkeet lisätään aina ohjelman loppuun.
- Liikkeet, jotka vauvasi on jo oppinut eikä enää innostu, voit jättää liikesarjasta pois. Näin tanssi pysyy mielenkiintoisena.

- Tanssihetkien säännöllisyys on avain siihen, että vauvasi luottamus yhteisten ilon ja onnistumisten kokemusten toistumiseen säilyy ja vahvistuu.

Lähde : Määttänen K., Tanssitaan vauvani! Iloisia liikuntatuokioita vauvan itsetunnon ja ajattelun perustaksi (1996:22-24.)